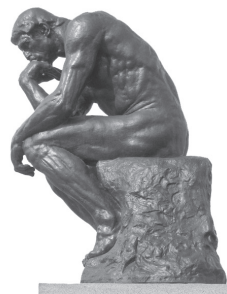

Година 10, број 38, јуни
Скопје 2012

—

Year 10, No 38, June
Skopje 2012

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

—

Медиуми и слобода на изразувањето

political thought

—

Media and freedom of expression

Содржина / Contents

ВОВЕД / INTRODUCTION

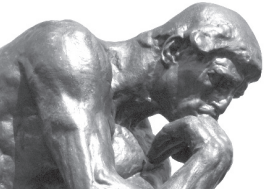
- 7 MEDIA AND FREEDOM OF EXPRESSION
Anja Czymmek
- 9 МЕДИУМИ И СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО
Ања Чимек

АКТУЕЛНО / CURRENT

- 11 МЕДИУМИТЕ КАКО ИЛЕГАЛЕН ПОЛИТИЧКИ ФАКТОР
Гоце Дртковски
THE MEDIA AS AN ILLEGAL POLITICAL FACTOR
Goce Drtkovski
- 15 УСОГЛАСУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО СО ЕВРОПСКИТЕ
ДОБРИ ПРАКТИКИ И СТАНДАРДИ НА МЕДИУМСКО РАБОТЕЊЕ
Миле Јанакиески
THE HARMONIZATION OF MACEDONIAN LEGISLATION WITH GOOD
EUROPEAN PRACTICES AND STANDARDS OF MEDIA ACTIVITIES
Mile Janakieski
- 21 МЕДИА ПРИНТ МАКЕДОНИЈА: РЕЧИСИ ЕДНА ДЕЦЕНИЈА СООЧУВАЊЕ СО
ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ МЕДИУМСКИ ПАЗАР
Срѓан Керим / Виктор Донеvски
MEDIA PRINT MACEDONIA: ALMOST A DECADE OF FACING THE
CHALLENGES ON THE MACEDONIAN MEDIA MARKET
Srgjan Kerim / Viktor Donevski
- 25 15 ГОДИНИ МЕДИУМСКА РЕГУЛАЦИЈА: ОД ОРУЖЈЕ НА РЕЖИМ КОН
АЛАТКА НА ДЕМОКРАТИЈАТА
Зоран Трајчевски
15 YEARS OF MEDIA REGULATION: FROM REGIME WEAPON TO THE TOOL
OF DEMOCRACY
Zoran Trajčevski

- 33 ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ГАРАНЦИЈА НА СЛОБОДНИТЕ МЕДИУМИ КАКО НЕОПХОДЕН ЕЛЕМЕНТ НА ЕФИКАСНАТА ЗАШТИТА НА СЛОБОДАТА НА МЕДИУМИТЕ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ
Максимилиан Кал
INSTITUTIONAL GUARANTEE OF THE FREE MEDIA AS A NECESSARY ELEMENT FOR AN EFFICIENT PROTECTION OF THE FREEDOM OF THE MEDIA ACCORDING TO ARTICLE 10 OF THE EUROPEAN CONVENTION FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS
Maximilian Kall
- 53 RELATIONSHIP BETWEEN FREEDOM OF EXPRESSION, DEFAMATION AND HATE SPEECH: A CHALLENGE FOR MACEDONIA'S DEMOCRACY
Bekim Kadriu
ВРСКАТА МЕЃУ СЛОБОДАТА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО, КЛЕВЕТАТА И ГОВОРОТ НА ОМРАЗАТА: ПРЕДИЗВИК ЗА ДЕМОКРАТИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА
Беким Кадриу
- 61 FREEDOM OF SPEECH AS AN INDICATOR OF DEMOCRACY IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA
Etem Aziri
СЛОБОДАТА НА ГОВОРОТ КАКО ИНДИКАТОР НА ДЕМОКРАТИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Етем Азири
- 71 FREEDOM FOR LAZY PEOPLE: EXPLORING THE INTERNALISATION OF THE FREEDOM OF EXPRESSION PRINCIPLE BY THE ROMANIAN MEDIA
Cristina Stănuş
СЛОБОДА ЗА МРЗЛИВИ ЛУЃЕ: ИСТРАЖУВАЊЕТО НА ПРИНЦИПОТ НА ИНТЕРНАЛИЗАЦИЈА НА СЛОБОДАТА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО ОД СТРАНА НА РОМАНСКИТЕ МЕДИУМИ
Кристина Стануш
- 85 MEDIA AS THE FOURTH POWER AND HUMAN DIGNITY AS THE BASIS OF SOCIETY: THE LEGAL AND POLITICAL ANALYSIS OF THE ALBANIAN POST-COMMUNIST REALITY
Elona Bano / Dorian Jano
МЕДИУМИТЕ КАКО ЧЕТВРТА СИЛА И ЧОВЕКОВОТО ДОСТОИНСТВО КАКО ОСНОВА НА ОПШТЕСТВОТО: ПРАВНА И ПОЛИТИЧКА АНАЛИЗА НА АЛБАНСКАТА ПОСТКОМУНИСТИЧКА РЕАЛНОСТ
Елона Бано / Дориан Јано

- 95 PROTECTING THE FREEDOM OF EXPRESSION: BETWEEN THE EUROPEAN CONVENTION AND THE EU CHARTER
Hristina Runčeva
ЗАШТИТА НА СЛОБОДАТА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО: МЕЃУ ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА И ПОВЕЛБАТА НА ЕУ
Христина Рунчева
- 103 РЕГУЛИРАЊЕТО И ДИМЕНЗИОНИРАЊЕТО НА ГРАЃАНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА МЕДИУМИТЕ И НА МЕДИУМСКИТЕ РАБОТНИЦИ ВО СКЛАД СО ЧЛЕН 10 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА И ПРАКСАТА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА
Слободан Беличански
THE REGULATION AND FRAMING OF CIVIC RESPONSIBILITY OF THE MEDIA AND MEDIA WORKERS IN ACCORDANCE WITH ARTICLE 10 OF THE EUROPEAN CONVENTION OF HUMAN RIGHTS AND THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT FOR HUMAN RIGHTS
Slobodan Beličanski
- 113 ЗА АВТОРИТЕ / ABOUT THE AUTHORS**

MEDIA AND FREEDOM OF EXPRESSION

—

author: Anja Czymmeck

Dear readers,

Conditions for an independent and free media in Southeastern Europe remain difficult. Of course, a media boom has corresponded with democratization and a wide variety of print media, public and private television stations and radio channels are available everywhere, so that a flood of information exists in the region. However, the development of a democratic and pluralistic media system faces challenges. In the last progress report of the European Commission concerning the Republic of Macedonia, for example, it was stated that the overall constitutional and legal framework for the protection of freedom of expression is generally in place, but it was pointed out that attention needs to be paid in ensuring that “its implementation is consistent, transparent and in line with the case law of the European Court of Human Rights”¹. Moreover, with regard to the media, it was underlined that the ownership remains “opaque, highly concentrated and with strong political links”. The report also expresses concerns about a weakened diversity of the media landscape.² On the whole, the media sector was one of the weakest sections in the overall positive report of the European Commission on Macedonia’s progress towards EU integration. More efforts and steps were demanded in order to guarantee the independence and effectiveness of the media in this country.

On the whole, it is easy to summarize the importance of free and independent media to democracy in one sentence for every country in the world: democracy does not exist without free and independent media. A democratic system can neither develop nor survive if journalists are threatened, media companies censored and laws that should protect free media are undermined. The right for the freedom of press that is established in modern constitutions needs to be

¹ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/mk_rapport_2011_en.pdf, p. 16

² Ibid, p. 16

defended constantly. Anyone wishing to support the democratization progress must promote the development of free and independent media and defend them every day.

Journalists make essential contributions to forming political opinion, thus making an important contribution to the stabilization of democracy that also demands a lot of responsibility. They make information accessible, explain complex issues and place them into political context. Journalists comment, encourage public debates, ensure transparency and monitor governments. For this purpose and to fulfill their tasks successfully, laws, ethical standards, as well as open lines of communication between journalists, politicians and citizens are needed. This also includes the strengthening of political communication since politicians are called upon to have their messages debated, to accept the media's rules of game, to know the freedom and transparency of the media as an actor who complements the democratic system.

Therefore, the Konrad-Adenauer-Stiftung has always supported the media in its international and European cooperation efforts. What started as an individual training projects for journalists and support of communication studies has become a wide range of activities within the worldwide regional media programmes (<http://www.kas.de/medien-europa/en/>). Free and independent media are central to any democratic system. Promoting them is the Konrad Adenauer Stiftung's mission and responsibility. With the new issue of our *Political Thought* quarterly that presents a wide range of interesting analyses of the media situation, we hope to contribute to the discussion and promotion of this important topic for the European integration process in Macedonia, as the different articles reflect the current situation and developments from different angles.

Sincerely,

Anja Czymmeck, M.A., Konrad-Adenauer-Stiftung

МЕДИУМИ И СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО

—

автор: Ања Чимек

Почитувани читатели,

Во Југоисточна Европа условите за постоење на независни и слободни медиуми и понатаму остануваат тешки. Се разбира, медиумскиот бум кореспондира и со демократизацијата, еден голем спектар на печатени медиуми, јавните и приватните телевизији и радио станици се насекаде, така што регионот е преплаван со информации. Меѓутоа, развојот на демократски и плуралистички медиуми се соочува со предизвици. Во најновиот извештај за напредокот на Република Македонија поднесен од Европската комисија, на пример, се вели дека севкупната уставна и правна рамка за заштита на слободата на изразувањето е, општо земено, поставена, но се нагласува дека треба да се обрне внимание дали е обезбедено нејзиното „доследно и транспарентно применување, и дали е во согласност со судската пракса на Европскиот суд за човекови права.“¹. Освен тоа, во однос на медиумите, беше нагласено дека прашањето на сопственоста останува „нејасно, високо концентрирано и со силни политички врски.“ Извештајот, исто така, ја изразува загриженоста за ослабената разновидност во областа на медиумите.² Во целина, секторот на медиумите е спомнат како еден од најслабите во, инаку, општо земено позитивниот извештај на Европската комисија за напредокот на Македонија на патот кон европските интеграции. Од неа се побарани повеќе усилби и чекори за да во државата на медиумите можат да им бидат гарантирани независноста и ефикасноста.

Општо земено, лесно е да се резимира во една реченица важноста на слободни и независни медиуми за демократијата во која било земја во светот: демократијата и не постои без слободни и независни медиуми. Еден демократски систем не може ниту да се развива ниту да опстане ако новинарите добиваат закани, медиумските компании се цензурирани, а

¹ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/mk_rapport_2011_en.pdf, p. 16

² Ibid, p. 16

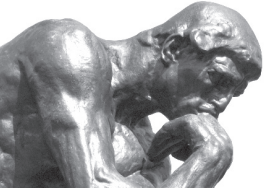
законите кои треба да ги штитат слободните медиуми се поткопуваат. Правото на слободен печат воспоставено со современите уставни мора постојано да се брани. Секој оној кој сака да го поддржи унапредувањето на демократијата мора и да го промовира развојот на слободни и независни медиуми и секојдневно да ги брани.

Новинарите даваат суштински придонес кон оформувањето на политичките ставови, и со тоа на еден многу важен начин придонесуваат и кон стабилизацијата на демократијата, а тоа бара голема одговорност. Тие се оние кои ја прават информацијата достапна, тие објаснуваат сложени теми и ги ставаат во политички контекст. Новинарите коментираат и поттикнуваат јавни дебати, се грижат за транспарентноста и ги опсервираат владите. За остварувањето на оваа цел и за да тие успешно ја извршат својата задача потребни се закони, етички стандарди, како и отворени комуникациски линии меѓу новинарите, политичарите и граѓаните. Ова го вклучува и зајакнувањето на политичката комуникација, зашто политичарите се тие за чии пораки се дебатира, а тие пак треба да ги прифатат правилата на играта на медиумите и да се запознаени со концептите на слободата и транспарентноста на медиумите како актери кои го надополнуваат демократскиот систем.

Од овие причини Фондацијата „Конрад Аденауер“ секогаш ги поддржувала медиумите во нивните напори да остварат соработка на меѓународно и европско ниво. Она што започна како проект за индивидуална обука на новинарите и поддршка за комуниколошките студии стана едно големо поле на активност во рамките на светските регионални програми за медиумите (<http://www.kas.de/medien-europa/en/>). Слободните и независни медиуми се од суштинско значење за секој демократски систем. Нивното унапредување е мисијата и одговорноста на Фондацијата „Конрад Аденауер“. Се надеваме дека во најновото издание на нашето списание „Политичка мисла“, во кое се претставува еден широк спектар на интересни анализи во однос на ситуацијата во медиумите, ќе дадеме свој придонес во дискусијата и промовирањето на оваа тема што е од голема важност за интеграциските процеси во Македонија, зашто различните текстови вклучени во овој број ги одразуваат сегашната ситуација и настаните во оваа област од различни агли.

Со почит,

М-р Ања Чимек, Фондација „Конрад Аденауер“

► МЕДИУМИТЕ КАКО ИЛЕГАЛЕН ПОЛИТИЧКИ ФАКТОР

—
автор: Гоце Дртковски

Дали слободата на говорот, на печатот, или слободата на медиумите е жртва на политичките односи во Македонија? Или, можеби медиумите се дел од проблемот на не-слободата што владее во општеството? Медиумите имаат амбивалентен потенцијал: тие можат да донесат вредности во општеството, да бидат куче чувар на човековите права и слободи, но и да бидат во функција на пропагандната политичка машинерија, или дел од економските и други центри на моќ во општеството, кои ги загрозуваат индивидуалните права и слободи на граѓаните. Реалноста, во општество каде постојат голем број приватни медиуми кои се дел од различни постоечки интереси во општеството, суштински го менува односот кон ова прашање. проблемот на слободата на говорот, пред сè, е одраз на проблемите што веќе се длабоко вкоренети во системот.

Втората стапица во која можеме да влеземе при анализа на проблемот на слободата на говорот е некритично да се потпреме на постоечките искуства или на западните теоретски анализи кои тешко може да се применат во нашата реалност. Зошто? Бидејќи контекстот и времето во кои тие вредности се создаваат во западната политичка култура се суштински различни од реалноста во која живее посткомунистичка Македонија. Искуствата на слободата на медиумите во западните демократии се идеалот на кој се повикуваме сите, но без суштински да се согледаат и да се променат автентичните односи кои се воспоставени и доминираат во нашето општество, идеалите на слободата на говорот не може да ја сменат реалноста и останува само јалова нарација. Решенијата не може да се вградат преку готови модели кои во практика на друга почва се покажале успешни, ниту пречките може да се надминат само со либерализација на законските решенија. Слободата на

медиумите е дел од општиот проблем на демократизација на општествените односи, каде медиумите се важни актери во креирањето на тие релации: како во однос на нивното приспособување кон реалната моќ (сеедно политичка или економска) така и во нивната поддршка на начините на кои моќта се остварува во практика. Медиумите во Македонија се истовремено во улогата на жртва, на соучесник и на насилник.

Во продолжение на оваа расправа би се насочил кон овие прашања: *Улогата и моќта на медиумите и последиците што тие можат да ги предизвикаат со начинот на своето делување; Воспоставените политички односи, или општествената практика во која делуваат медиумите во Македонија.*

КОРУМПИРАЊЕ НА ВИСТИНАТА

Деборд во „Општество на спектакли“ вели дека сè она што некогаш било непосредно доживување е оддалечено во претстава за доживувањето: „Медиумите имаат монопол над појавноста и сликата го поттикнува хипнотичкото однесување“. Золото тоа го објаснува вака: „Сите лични искуства, размислувања денес се изразуваат со посредство на медиумите. Така што политичките задачи ги поставуваат оние што ги контролираат аргументите и сликите пласирани во медиумите, а не граѓаните“. Политичката акција се темели врз перцепцијата, а таа е субјективно доживување на стварноста, кое не мора да се потпира на цврсти факти. Медиумите имаат моќ да ја манипулираат човековата свест и да влијаат врз неговата волја. Затоа политичарите, особено во време на криза и големи социјални промени, повеќе се посветени на манипулација со перцепцијата на уплашените граѓани отколку на реалното исполнување на политичките и економските задачи. Потребата на политичката елита да ја корумпира *вистината*, на медиумите им даде голема политичка моќ. Медиумите во одредени моменти се посупериорни политички играчи од партиите, и од нив зависи исходот од изборите, додека граѓаните кај нас се претворени во лошо информирани политички потрошувачи, без можност преку релевантни аргументи да направат вистински политички избор, како услов за легитимен избор на демократска власт.

Кога велíme дека во Македонија медиумите имаат илегална политичка моќ, потребно е да се скицира општествената рамка во која тие делуваат, за да се разбере ваквото тврдење. Општеството е поларизирано врз основа на партиски или коалициски антагонизам. Не постои потребното ниво на толеранција ниту дијалог, што значи дека не постои либерална политичка клима. Медиумите профитираат од таквите односи во општеството. Во услови кога јавноста е поделена, корумпираната *вистина* е производ кој има цена на пазарот, како што имаат цена и медиумските актери вклучени во оваа илегална општествена акција. Наспроти добро платената новинарска пристрасност и фанатичност, многу малку се ценети професионалните новинарски производи: објективните истражувања, отворените дебати, колумните од независни интелектуалци...

изнесувањето аргументи кои го поттикнуваат јавниот дијалог за вредностите, слободата и еднаквоста меѓу луѓето.

Пред да го поставиме прашањето за слободата на медиумите, да се соочиме со моќта што ја поседуваат тие. Доколку не постојат општествени механизми да ја усмерат медиумската моќ во легални рамки, постои опасност медиумите да бидат неодговорни во начинот на кој тие го користат влијанието во јавноста – во интерес на поединци или клановски мотивирани групи. Во Македонија нивното влијание може лесно да го насочи јавното мислење во посакуваниот правец. Имено, тие што ја конзумираат *вистината* (јавноста) во најголема мера се сведени на апатична политичка маса, нечувствителна на политички аргументи. Да постоеше демократска јавност во Македонија, таа ќе се навредеше од начинот на кој медиумите ја третираат. Кажано поинаку, во земјава постои *партиски народ*, а не *политички демос*. Тоа ја објаснува страста на медиумите да ја манипулираат пасивната јавност, но не го оправдува нивниот насилен, платенички однос во креирањето на јавната свест.

БИНАРНА ПОЛИТИЧКА СВЕСТ

Со посредство на медиумите создадовме бинарна политичка свест каде *вистината* е или 0 или 1. Јавноста очекува да прими информација од медиумот дали е „за“ или „против“ одредена партиска *вистина*. Во услови кога нашиот избор е сведен на 0 или 1, соочени сме со проблем како да изнесеме аргументација која претендира да има објективен, непристрасен став. Таа аргументација од голем дел од јавноста ќе биде отфрлена заради *нејасната* позиција во однос на партиски понудената *вистина*. Се соочуваме со проблемот како да размислуваме и дебатираме надвор од партиски креираната *вистина*, за која нема алтернатива во општеството?

Медиумите поседуваат сила која има способност да делува на луѓето и на работите, на начин кој може да биде поволен или неповолен, во зависност од тоа како силата се употребува. Во ред, сите сме за слободата на медиумите, но кои политички вредности или интереси медиумите ги застапуваат? Нашите медиуми не се *палат* на политички идеали ниту бранат постоечки класни тенденции кои се во подем. Медиумите, или медиумските актери, без политички идеали и други морални ограничувања, лесно се препуштаат на егоистичните интереси, преку *ноќ* се продаваат на *другите* и ја бранат нивната *вистина*. Медиумите и *вистината* не се многу повеќе од пазарен производ за кој политичките и економските центри покажуваат интерес, а нивната поткупливост ги прави (не)сериозни играчи во политичката арена.

Медиумите поседуваат политичка моќ, но не и политичка одговорност, како што на одреден начин ја имаат партиите. На сметка на јавноста, медиумите го узурпираат правото тие да ги поставуваат политичките прашања и приоритети, што дополнително остава простор да се зголеми нивната илегална политичка моќ. Би се согласил со тоа дека во нашето општество моќта се рефлектира од центарот кон периферијата и дека јавноста е повеќе партиски сервилна

отколку што покажува граѓански интегритет и инцијатива. Но, и во такви околности факт е дека медиумите, по своја волја или не, поседуваат опасно голема политичка моќ, нетипична за демократски општества.

Во вакви околности професионалната новинарска етика е исто толку важно прашање колку што е прашањето на слободата на медиумите. Во чие име медиумите ја бранат слободата, кога своето влијание врз јавноста тие добро го продаваат на илегалниот пазар на кој партиите, мотивирани од потребата да ја наметнат својата *вистина* како единствена, се сигурни клиенти? Правото на слобода без одговорност е неприфатлива позиција за кој било субјект во демократско општество, особено кога се работи за оние што поседуваат моќ која има потенцијал да генерира последици за општеството, како што се медиумите.

Слободата на медиумите ги засега и граѓанските права и слободи. Борбата за доминација над *медиумската вистина* не е ништо друго туку обид за манипулација со гласачите. Не е јасно кој и во колкава мера е вклучен во ваквите илегални постапки, но јасно е дека најголеми *жртви* од тоа се индивидуалните права и слободи на граѓаните. Голем потенцијал за освојување на *слободата* имаат медиумите кои сè уште доминантно се склони да се приклучуваат кон интересите на одредени политички елити и тие самите се најголемата пречка на својот пат кон *слободата*. Веќе никој не е среќен од она што ни се случува во медиумскиот простор. Но, каде да се адресира вината? Кај центрите на моќ, кај сопственичката структура на медиумите, кај новинарите или кај апатичната јавност? Новинарските здруженија треба да ги бранат слободата, професионалната етика и достоинството на професијата, но без демократизација на целото општество сите политички акции во тој правец носат изнудени решенија кои суштински нема да ја променат реалноста која е дизајнирана од интереси, а не од политички идеали.

ABSTRACT

In this debate, I would like to focus on the following issues: the role of the power of the media and the consequences it might have through the manner in which they act and the political relations that have been established or, in other words, the social practices amidst which the media in Macedonia function. The media possess the power which can influence people and events in a manner that can be either favourable or unfavourable, depending on how this kind of power is exploited.

They possess political power which does not necessarily mean that they are also politically responsible in the way that, in a certain form, political parties are. It is at the account of the public that the media usurp the right to raise political questions and put forward certain priorities which, additionally, opens up the space for their increased illegal political power. The right to freedom without responsibility is an unacceptable position for any subject in a democratic society, especially when it concerns those who possess the power (of the kind that the media have) which can potentially generate serious consequences for the respective society.

► УСОГЛАСУВАЊЕ НА МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО СО ЕВРОПСКИТЕ ДОБРИ ПРАКТИКИ И СТАНДАРДИ НА МЕДИУМСКО РАБОТЕЊЕ

—
автор: Миле Јанакиески

Медиумите играат голема улога во креирањето на јавното мислење, со тоа влијаат на создавањето и одржувањето на демократските принципи во општествата. Токму затоа и нивниот придонес кон севкупниот човечки развој е огромен. Нивната улога е од суштинско значење во пренесување информации до широката јавноста, а сè со цел да се зголеми разбирањето на актуелните и идните општествени текови, да се споделат политички идеи и концепти, како и да се дадат објективни и избалансирани информации кои ќе водат кон оформување на индивидуалното мислење по однос на одредена тема или прашање. Слободата на изразување е основен елемент во поставувањето на столбовите врз кои треба да се темели едно здраво демократско општество.

Европската унија, во согласност со Повелбата за човекови права на Обединетите нации како и одредбите од Конвенцијата за заштита на човекови права и слободи на Советот на Европа, е целосно посветена на заштитата на медиумскиот плурализам како основа на правото на пристап до информации и слободата на изразување. Меѓународните институции со серијата препораки, насоки и документи имаат клучна улога во заштитата и јакнењето на заедничките вредности и принципи, како и во воспоставувањето основни стандарди во медиумскиот простор во Европа и пошироко.

Државите-членки на Советот на Европа, вклучувајќи ја тука и Република Македонија како негова 38-ма членка, имаат обврска да ги почитуваат демократијата и владеењето на правото. Европските стандарди за медиумските слободи, Советот на Европа ги има дефинирано во членот 10 на Европската конвенција за човекови права, која е ратификувана во 1997 година од страна на Собранието на Република Македонија, како и во голем број препораки и резолуции на Комитетот на министри и на Парламентарното собрание на Советот на Европа. Во сите овие документи уште еднаш се потенцира дека суштествен предуслов за функционирање на секое стабилно демократско општество претставува токму слободата на изразување. Уставот на Република Македонија ги гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање институции за јавно информирање, како и се гарантира слободниот пристап кон информациите, слободата на примање и пренесување информации.

Воедно, истото е уште еднаш потенцирано и во Законот за радиодифузна дејност, а во насока да се обезбеди слобода на изразување во медиумскиот простор согласно Уставот и меѓународните договори што ги ратификувала и принципите на меѓународните организации кон кои пристапила Република Македонија.

Надлежните институции во изминатите годините покренала неколку законски иницијативи, не само да се исполнат обврските кон Советот на Европа, туку и да се имплементираат политиките во насока на приближување кон стандардите на ЕУ. Република Македонија од 2005 година стекнала статус на кандидат за членство во Европската унија, а во извештаите на Европската комисија за напредокот на земјава, меѓу другите области, редовно се нотираат и постигнувањата во областа на слободата на изразување и медиумите.

Аспирацијата за членство во Европската унија подразбира и преземање на неопходните реформи во нашето општество, а во насока на воведување на европските стандарди во секојдневното делување. Во процесот на реформи, слободата на изразување и независноста на медиумите е висок приоритет на оваа Влада, што се потврдува и со вклучувањето на оваа област во Пристапниот дијалог на високо ниво, како нов механизам воведен во односите меѓу Република Македонија и Европската унија од март 2012 година. Дополнително на овој механизам, во 2011 година беше направен исчекор во унапредувањето на ситуацијата во медиумската сфера во Република Македонија со отпочнувањето на дијалогот на медиумската заедница со претставниците на Владата на Република Македонија околу клучните проблеми со кои се соочуваат медиумите. Владата на Република Македонија е целосно свесна за важноста за спроведување на реформите во областите опфатени со Пристапниот дијалог, меѓу кои од клучно значење се и прашањата поврзани со медиумите, и ги презема сите неопходни мерки за нивно успешно спроведување.

Во декември 2011, од страна на Министерството за транспорт и врски, јавно се презентираа насоките во кои се предвидуваат законските подобрувања во медиумската сфера, а врз основа на тој концепт во истиот период се одржаа и низа консултации со сите засегнати страни. Истовремено јавно се повикаа медиумските работници, граѓанскиот сектор и сите оние кои делуваат во оваа област, да дадат предлози и сугестии и активно да се вклучат во подетално разработување на првичната идеја. Во изминатиов период интензивно се работеше на можни законски решенија со кои ќе се направи потребното усогласување на македонското законодавство со европската директива за аудиовизуелна политика, соодветно адресирање на препораките на Европската комисија, вградување на препораките и стандардите на Советот на Европа, а со цел да се обезбеди квалитативно подобрување на постојните закони, и на некој начин да се унапреди состојбата со законската регулатива за медиумската сфера во Република Македонија. Во оваа насока, од големо значење е и поддршката од Европската комисија во форма на експертска помош, со која се придонесе кон идентификување на недостатоците во актуелното законодавство, а се понудија и конкретни решенија и механизми за негово допрецизирање, за да се постигне соодветна и целосна примена на законите, како и да се избегнат пречките кои влијаат врз работењето и развојот на медиумскиот сектор.

Во Република Македонија законски се уредени условите и начинот на вршење на радиодифузната дејност, односно работењето на комерцијалните радиодифузери и јавниот радиодифузен сервис. Првиот Закон за радиодифузна дејност е донесен во 1997 година и ја поставува правната основа за регулирање на радиодифузијата, а додека актуелниот Закон за радиодифузната дејност, кој е усвоен во 2005 година, во целост е усогласен со Директивата „Телевизија без граници“ како и со стандардите на Советот на Европа на полето на радиодифузијата. Со донесувањето на новата Директива за аудиовизуелни медиумски услуги, влезот на нелинеарните медиумски услуги - видео по барање (video on demand), се наметна потребата Македонија како земја-кандидат за членство во ЕУ да го усогласи актуелното законодавство со европската Директива. За напредокот на Република Македонија но и за квалитетот во делот на аудиовизуелните политики и усогласувањето со новата Директива е дотолку повеќе важно што согласно планираната динамика на Владата на Република Македонија, аналогното емитување на радиодифузерите од 1-ви јуни 2013-та треба целосно да се префрли на дигитално ниво.

Втора работа кон која сериозно се пристапи во усогласувањето и разработувањето на законските решенија, е постапување по препораките на Советот на Европа и подобрување на постоечките законски прописи, односно надминување на сите оние забелешки кои Република Македонија ги добива во изминатиот период во однос на медиумската сфера. Во оваа насока се и размислувањата за предлагање одредби со кои ќе се придонесе за подобрување на работата на регулаторните тела, на јавниот радиодифузен

сервис, но, исто така, ќе се изврши и допрецизирање на одредени делови од актуелниот Закон за да се постигне нивна доследна и целосна применливост.

Новина во решенијата, што се разгледуваат, е проширувањето на предлог-законските одредби и во областа на печатените медиуми и електронските публикации. Досега, во Република Македонија законски е регулирана само радиодифузната дејност, додека секторот на печатените медиуми воопшто не бил предмет на законски предлози. Неопходно е да се нагласи дека во овој сегмент особено се обрнува внимание на стандардите и препораките на Советот на Европа, каде, за разлика од радиодифузните медиуми, се препорачува содржините на печатените и на електронските публикации да не се регулираат со закон, туку со етички кодекси односно саморегулација, но дека секако и овие медиуми треба да ги почитуваат и да работат согласно со општите начела и принципи на медиумското работење. Во Препораката 94(13) на Советот на Европа за транспарентност на медиумите се препорачува да се разгледаат и вградат мерки во националните законодавства, со кои ќе се дадат доволно информации на располагање на јавноста за да се зголеми транспарентноста во работењето на овој сектор.

Во оваа насока, во новите предлог-решенија се разгледува можноста за воведување законска обврска за печатот и електронските публикации за објавување импресум со сите неопходни податоци за медиумот, објавување податоци за работењето на медиумот од интерес на јавноста како и обврска за регистрација на печатените медиуми и електронските публикации во соодветната институција. Целта на регистрирањето на печатените медиуми и електронските публикации е да се создаде единствен валиден регистар за овој медиумски сектор, кој покрај регистарот за радиодифузери, на едно место ќе ги обединува податоците за печатените медиуми и електронските публикации, ќе придонесе кон зголемување на транспарентноста, односно ќе содржи податоци кои ќе помогнат полесно одредување на медиумска концентрација и, секако, ќе нуди информации до пошироката јавност во однос на нивното работење. Особено внимание се обрнува регистрирањето да не претставува пречка или услов за отпочнување со дејност на печат или електронска публикација, односно регистрацијата да биде од техничка природа со која ќе се дадат основите за нивното потранспарентно работење.

Секако, основен предуслов за да се добие ефективно и соодветно законско решение, кое ќе биде општо прифатено и применето, е транспарентност на целата процедура, широки јавни дебати и вклучување на сите заинтересирани страни. Од овие причини, особено е важно предлогот што ќе произлезе од страна на надлежните институции, да помине низ процес на широки јавни консултации со сите релевантни чинители на пазарот, во насока истиот да се надогради, но и да ги рефлектира досегашните позитивни искуства од примената на актуелната регулатива, земајќи ги предвид контекстот и специфичниот развој на медиумскиот сектор во Република Македонија.

Законските решенија, кои што ќе произлезат како првичен предлог, навремено ќе бидат ставени на запознавање на јавноста пред отпочнување на јавните дискусии, за да сите засегнати страни дадат свои видувања, конструктивни предлози и мислења. Сите сугестии во текот на јавните дискусии, кои ќе бидат во насока на подобрување на првичните предлози, ќе бидат соодветно интегрирани за да се дојде до предлог-законско решение, кое ќе биде во насока на подобрување на состојбите во медиумската сфера во Република Македонија. Секако, целокупниот процес има планирана динамика на одвивање но би било погрешно истиот да се врзе со рокови, кои би можеле да се одразат контрапродуктивно во интерес на изготвување на едно квалитетно законско решение. Воедно, со особено внимание се следат и анализираат последните извештаи на Freedom House и Меѓународната партнерска група на организации за слободата на изразување, а сè со цел да се земат и нивните препораки и сугестии во изготвувањето на новите законски предлози.

Сепак, одговорноста мора да биде заедничка. Владата на Република Македонија е одговорна за водење на процесот на изготвување и предлагање на соодветно законско решение од областа на медиумите, кое ќе биде во согласност со европските стандарди, а одговорни претставници на медиумскиот и граѓанскиот сектор даваат активен и конструктивен придонес во процесот на изготвување на тоа законско решение. Секако, усвојувањето на добро законско решение не е единствен предуслов кој ќе гарантира успех и подобрување на сегашните состојби. Она што е исто така неопходно е постоење на силна волја од сите вклучени страни за негово доследно почитување и целосно спроведување. За таа цел, со заеднички сили на сите чинители треба да се изгради култура на взаемна почит и одговорност во севкупното работење. Од досегашниот тек на соработка и дијалог помеѓу медиумската заедница и институциите на власта, јасно е дека има волја и интерес од двете страни за споделување на заедничката одговорност во процесот на исполнување на европските стандарди и препораки во медиумското работење.

Само со отворен пристап и конструктивен дијалог на сите засегнати страни ќе се создаде добра основа за законско решение, кое ќе ги рефлектира европските стандарди и добри практики и соодветно ќе одговори на потребите и предизвиците со кои се соочува медиумскиот сектор во Република Македонија.

ABSTRACT

The current Law on Broadcasting regulates the terms and manner of performing broadcasting activities, i.e. the functioning of the commercial broadcasters and the public broadcasting service in the Republic of Macedonia. The current law has been drafted in accordance with the "TV without Frontiers" Directive.

The adoption of the new Audiovisual Media Services Directive, the introduction of new technologies and taking into account the lack of a legal framework for the other media (printed media and electronic publications) imposed the need to draft legal proposals which would contribute to improving the overall situation of the media in the country. The new legal proposals should address the inadequacies in the current legislation, as well as all the necessary changes that should be implemented in order to bring legislation in line with the recommendations of the Council of Europe, the Directive on Audiovisual Media Services and positive European standards.

Of course, in order to have an effective and adequate legal solution which will be commonly accepted and applied there is a necessity for the transparency of the whole procedure, wide public debates and inclusion of all interested parties. The main objective is to have an honest and open public discussion in the process of defining the legal proposals since the Ministry has submitted a draft text and expects all stakeholders that will take part in the discussion to provide solid arguments for or against the proposed solutions.

The final goal of the Ministry is to provide a legal proposal which will be in line with the positive European standards, follow the guidelines and recommendations of the Council of Europe and address the needs and the challenges of the media sector in the Republic of Macedonia.

► МЕДИА ПРИНТ МАКЕДОНИЈА: РЕЧИСИ ЕДНА ДЕЦЕНИЈА СООЧУВАЊЕ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ МЕДИУМСКИ ПАЗАР

—
автори: Срѓан Керим / Виктор Донеvски

Медиа Принт Македонија е плод и резултат на првата странска инвестиција во Македонија во секторот на медиумите реализирана пред речиси една деценија. Во сопственичката структура доминираше странскиот партнер, конкретно најголемата издавачка куќа на регионални весници и списанија во Германија, медиумската групација ВАЦ. Во почетната фаза како домашен партнер фигурираа основачите на трите најтиражни дневни весници во Македонија: Дневник, Утрински весник и Вест.

Медиа Принт Македонија како конгломерат на повеќе друштва, кои беа носители на споменатите брендови, беше основана врз принципите на Медиа Принт моделот, кој ВАЦ како медиумска групација традиционално го негува од своето основање пред повеќе од шест децении. Тој модел меѓу другото почива врз создавањето на синергии во финансискиот, правниот, маркетинг секторот, печатењето и дистрибуцијата на изданијата. Од друга страна, уредувачката политика и самостојноста на редакциите, а во тие рамки и политичкиот плурализам во нивната ориентација, спаѓаат исто така во основните постулати на овој модел.

Основното кредо на една вака поставена издавачка политика и дејност е создавање стабилни деловни и финансиски фундаменти како носачи и двигатели на самостојна издавачка политика и слободни медиуми. Медиа Принт Македонија

како прва компанија не само во Македонија, туку и во регионот, ја вовеле институцијата омбудсман, донесе Етички начела и Кодекс на однесување како во редакциите на своите брендови така и во сегментот на логистичките сектори, сето тоа со цел да се обезбеди систематско и целосно функционирање на механизмите на саморегулација, како основна претпоставка и услов за слободно и независно новинарство. Во таа смисла, во 2004 медиумската групација ВАЦ, чиј дел беше Медиа Принт Македонија, ја потпиша Повелбата за гарантирање на слободата на печатот, независноста на редакциите и почитување на етичките начела на ОБСЕ.

Од гледна точка на Медиа Принт Македонија изодениот пат на македонскиот медиумски пазар беше полн со искушенија, пречки и понекогаш горчливи искуства. Тука пред сè се мисли на нерегулираниот медиумски пазар и на елементите на нелојална конкуренција, кои не можеа а да немаат негативни последици по финансиското работење на компанијата и позиционирањето на нејзините брендови на македонскиот медиумски пазар.

Иако законската регулатива во Република Македонија не дозволува концентрација на електронски и печатени медиуми под еден кров и сопственичка структура, сè до почетокот на 2011 година тоа не беше случај. Напротив, премолчно се толерираше состојба според која трите дневни весници на Медиа Принт Македонија беа соочени со нелојалната конкуренција на два дневни весника со поддршка на два телевизиски канали. Таквата нерегулирана и незаконска состојба негативно се одрази пред сè на приходите од реклами, на висината на тиражите и, конечно, на пазарниот удел на изданијата на МПМ.

Медиа Принт Македонија не ги прифати овие состојби со скрстени раце, напротив, јавно ги искажуваше своите заложби во прилог на регулирање на медиумскиот пазар и отстранување на елементите на нелојална конкуренција во Република Македонија. Тие апели и укажувања беа упатувани како до надлежните државни органи така и до надлежните органи на Европската комисија во Брисел, но за жал без речиси никаков ефект и едвај чујно ехо.

Жестината и интензитетот со која се водеа дебатите околу контроверзите создадени преку интервенцијата на надлежните државни органи во медиумската сфера, на своевиден начин целосно ја презентираа несовершеноста како на регулаторниот дел така и на реалните состојби и односи на медиумскиот пазар во Македонија.

Од проблематизирањето на сопственичката структура во одделни случаи, до политичките притисоци и влијанија кои на прикриен или отворен начин си обезбедија своевидно право на постоење во голем дел на медиумите, излегоа целосно на површина во текот на тие дебати.

Позицијата на Медиа Принт Македонија во таквите околности беше мошне јасна и конзистентна – слободата на изразување и политичкиот плурализам во уредувачката политика мораат да бидат неприкосновени, но медиумите не можат и не смеат да бидат изземени од почитувањето на постоечката законска

регулатива со која е уредено нивното работење под изговор дека на тој начин се загрозуваат слободата и независноста на нивната уредувачка политика.

Јасно е дека таа линија на разграничување е мошне тенка и чувствителна, но тоа не може и не смее никому да служи како оправдување за нејзино пречекорување во која било насока. Со други зборови, државата не смее да си дозволи да ја пречекорува под изговор на „заштита на законитоста во работењето“, а самите медиуми т.е. нивните сопственици и уредници немаат право да ја пречекорат под изговор на „неприкосновеноста и недопирливоста на слободата на изразување“.

Таа дебата сè уште трае и сигурно треба и да продолжи со цел да се искристализираат не само различните мислења кои досега се манифестирани, туку и да се најдат заеднички именители во врска со потребата за регулирање на македонскиот медиумски пазар и зачувување на слободата и плурализмот на самите медиуми. Како резултат на таков дијалог е неопходно да се подготви и усвои соодветна законска регулатива, изразена преку „Закон за медиуми“.

Медиа Принт Македонија како издавачка куќа со преку 250 новинари и уредници во своите 4 брэнда е подготвена да даде свој придонес, тргнувајќи тука меѓу другото и од сопственото искуство на македонскиот медиумски пазар, во оформувањето на законската регулатива, во уредувањето на состојбите на медиумскиот пазар, како и во обезбедувањето на услови за подигање на квалитетот и стандардите при конципирањето и спроведувањето на самостојна и независна уредувачка политика на печатените изданија.

Медиа Принт Македонија го поддржува донесувањето на Закон за медиуми во Република Македонија како иден гарант на слободата на изразување и независност на медиумите и при тоа се залага за:

- донесување закон кој интегрално ќе ги регулира односите кај сите видови медиуми како придонес во хармонизацијата на домашното со европското законодавство;
- утврдување основни начела во законот кои ќе бидат гаранција за слободното новинарско изразување, но и гаранција за заштита од злоупотреба на јавно искажаниот збор;
- овозможување законски основи за саморегулација во рамките на медиумските куќи и новинарските асоцијации;
- утврдување начела кои ќе ја гарантираат законската медиумска концентрација и заштитата од нелојалната конкуренција водејќи особено сметка за големината на нашиот медиумски пазар и
- утврдување начела кои ќе обезбедат транспарентност на сопственичката структура на медиумите.

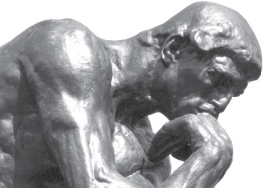
Во почетокот на 2012 Медиа Принт Македонија стана дел од групацијата ОРКА Холдинг. Визијата на новиот сопственик е континуирано инвестирање во квалитет, иновација и професионалност. Стратешките определби и развојни

планови на Медиа Принт Македонија остануваат во насока на подигнување на квалитетот на брендovите и одржување на стабилна позиција на македонскиот медиумски пазар.

Во таа смисла, Медиа Принт Македонија како издавачка куќа, по промената на сопственичката структура на компанијата, покрена иницијатива за самостојно потпишувње на Повелбата за гарантирање на слободата на печатот, независноста на редакциите и почитување на етичките начела на ОБСЕ.

ABSTRACT

Media Print Macedonia was not only the first company in the Republic of Macedonia to introduce the institution of the Ombudsman, but also the first one in the region, thus helping establish the Ethical Code and Principles of Conduct, equally so for the staff offices of its brands and in the realm of the supporting sectors, all with a sole goal to ensure a systematic and wholesome functioning of the mechanisms of self-regulation as the basis and prerequisite for free and independent journalism.

► 15 ГОДИНИ МЕДИУМСКА РЕГУЛАЦИЈА: ОД ОРУЖЈЕ НА РЕЖИМ КОН АЛАТКА НА ДЕМОКРАТИЈАТА

—
автор: Зоран Трајчевски

I. ПОТРЕБА ОД МЕДИУМСКА РЕГУЛАЦИЈА

Далечната 1997 година во македонската млада демократија созреа идејата за медиумската регулација. Оваа идеја не започна да се реализира со намера да врши репресија, контрола, туку напротив – мисијата и визијата на европската модерна медиумска регулација е да создава правила на фер игра со единствена цел – унапредување на слободата на изразувањето и медиумскиот плурализам. Познатата девиза од комунизмот „Нашите медиуми се нашето оружје“ почна да ја губи моќта и релевантноста. Во текот на демократската македонска пролет беше основано најстарото регулаторно тело во Р. Македонија, а и едно од најстарите во регионот – Советот за радиодифузија, на чие чело застана професорот Љубомир Јакимовски. Во годините што следеа, Советот го водеа Ѓорѓи Варошлија, Мирче Адамчевски и Зоран Стефаноски.

Мисијата и визијата на Советот за радиодифузија беше натамошното демократизирање и професионализирање на медиумите и нивно претворање во алатка на демократијата. Медиумската регулација несомнено може позитивно или негативно да влијае врз слободата на медиумите, слободата на информирањето и општо врз слободата на изразувањето – што светските документи го издигнуваат на ниво на човеково право. СРД во текот на своето 15-годишно постоење се градеше како институција токму во оваа насока – да придонесува кон демократизација и плурализација на македонскиот етер. Добронамерните критичари овде веднаш би кренале рака за да

посочат на потемната страна, односно на она што не е направено, а требало да биде или пак на нешто што било погрешно направено, на наводни спреги меѓу независната регулација со центри на економска или политичка моќ.

За минатото може легитимно да се дебатира, но мора да се внимава да не се повторат грешките што веќе биле направени во времето на почетоците на демократизирањето на нашето општество, што рака на срце е многу поголем грев. Демократијата не е конечната одредешна цел, тоа е патот што го одат и таканаречените „стари членки на ЕУ“. Во делот на човековите права спектарот се протега од скандинавските земји со либерални традиции за слободата на медиумите и слободата на изразувањето, па сè до региони каде што основните европски вредности стануваат побледи: ова важи како за западните делови на ЕУ, како што е Франција, така и за југот – Италија и за истокот на ЕУ – Унгарија.

Анализите за слободата на медиумите во фокусот ги имаат пред сè Франција и Италија, каде што се забележува зголемување на државното влијание врз медиумите. Ања Виол од „Репортери без граници“ дури говори за „Берлусконизација на италијанските медиуми“ – за сè поголемо фузионирање на државниот апарат со медиумските редакции. Ваквата географска панорама врз европските збиднувања во никој случај не треба да служи за багателизирање на медиумските предизвици на македонската демократија – туку напротив, ние можеме да користиме готови решенија за сличните проблеми. Новите технологии – пред сè засновани на интернет комуникациите – донесоа можност за развој на таканаречената е-демократија: блогосферата и социјалните мрежи и тоа како придонесуваат кон квалитативно збогатување на плурализмот. Не треба да се превиди фактот дека арапската пролет во Северна Африка приврзаниците ги регрутираше токму преку социјалните мрежи. Преку новите комуникациски технологии секој може јавно да им се обрати на неговите сограѓани, да биде слушнат и виден. Идниот медиумски поредок, што ќе ја вклучи и регулаторната рамка за медиуми, во никој случај не треба да ја ограничува слободната размена на идеи и гледишта, туку треба да создаде услови за фер-плеј на пазарот.

Во таа насока, медиумската регулација не треба повеќе да дозволува евтино да биде изигрувана преку бескрупулозно однесување на медиумските сопственици преку торпедирање на напорите за воспоставување здрава конкуренција на медиумскиот (и на рекламниот) пазар, туку кон создавање силни и профитабилни медиумски компании, кои на новинарскиот кадар ќе му овозможат почитување на професионалните медиумски стандарди. Државата мора на овие медиумски компании да им создаде здрави услови за работа на медиумскиот пазар, каде што квалитетот ќе биде ценет, наместо ситното краткорочно профитерство или политиканство. Од друга страна, политичките елити мораат да го прифатат начелото, што во 20-тиот век го популаризираше познатиот американски мислител Ноам Чомски, кој рече: „Ако веруваш во слободата на говор, тогаш веруваш во слободата на говорење/изнесување на ставови што не ти се допаѓаат.“.

II. АКТУЕЛНА СОСТОЈБА ВО МЕДИУМСКАТА СФЕРА ОД АСПЕКТ НА СРД

Глобализацијата во економската сфера, либерализацијата на пазарите, отстранувањето на сите пречки (институционални и правни) за влез на нови играчи на пазарите и зголемената конкуренција се денес основна карактеристика и рамка во која делуваат и функционираат институциите и компаниите во светот. Оваа состојба на глобализација и либерализација, со заострена конкуренција е посебно присутна во секторот електронски медиуми. Рапидниот развој на нови технологии кои овозможуваат нудење на најразлични нови, но и подобрување на квалитет на постојните услуги, доведува до жестока конкуренција помеѓу електронските медиуми и борба за секој нов гледач.

Заради успешно опстојување на вака либерализиран и отворен пазар со сериозна конкуренција, медиумите мора да бидат менаџирани од стручни и компетентни „професионалци“ кои континуирано ќе ги усовршуваат и подобруваат своите вештини на менаџирање и управување. Ова е неопходно за да можат електронските медиуми да опстанат на пазарот, да ја подобрат својата гледаност и влијание/релевантност во општеството и на крајот на годината на своите акционери да им овозможат добивка.

Секојдневниот развој на нови технологии, како и немилосрдната конкуренција бара постојано и континуирано усовршување на менаџерите кои раководат со електронските медиуми како и на новинарите кои го креираат крајниот производ: информацијата и пораката до гледачите. Во услови на нелиберализиран пазар или делумно либерализиран пазар каков што беше медиумскиот простор пред деведесеттите години во Република Македонија и остатокот од комунистичкиот блок, менаџментот во електронските медиуми и самото менаџирање со нив се базираше на ексклузивност на пазарот, односно таканаречено монополско однесување. Ваквата положба на медиумите на пазарот резултираше со тромост во донесувањето на одлуките, немање желба за континуирано усовршување на способностите на менаџерите или многу мало ниво на стручна надградба, слаба заинтересираност за подигнување на вештините на новинарите или релативно неквалитетно менаџирање со човечките ресурси, мала или немање воопшто грижа за квалитетот на услугите кои ги добиваа гледачите и спорост во воведувањето на нови технологии.

Состојбата со менаџирањето на медиумите по демократизирањето на општествата во целиот комунистички блок во услови на либерализиран пазар потполно се смени. Менаџерите на електронските медиуми се принудени постојано да ги усовршуваат своите вештини како и вештините на новинарите во медиумот со кој управуваат, да креираат и спроведуваат процедури на менаџирање со човечките ресурси, да применуваат во работењето најнови научни и стручни методи на корпоративниот менаџмент, да креираат и спроведуваат процедури на донесување одлуки, да водат сериозна грижа за гледаноста и рејтингот на медиумот и гледачите и заедницата, постојано следење и воведување нови технологии и услуги и грижа за квалитетот на услугите што им се нудат на гледачите.

Оваа состојба на континуирано усовршување ќе ја опишам со изјавата на Ерик Хофер: *„Иднината им припаѓа на оние кои за време на големите промени се подготвени да учат, а оние кои мислат дека немаат што повеќе да учат, ќе останат затечени во свет кој повеќе не постои“.*

Во Република Македонија, медиумскиот сектор во изминатите дваесетина години имаше особена динамика со големи инвестициони вложувања, воведување и воспоставување стандарди на професионално и објективно информирање и втемелување на медиумите како носечки столб на демократските процеси. Трансформацијата на медиумскиот сектор од јавен/ државен во приватен, воспоставувањето адекватна политика во медиумскиот сектор, а сето тоа поддржано со квалитетна правна рамка, беше поставено како главна цел на сите досегашни влади, заради изградба на здраво демократско општество и постигнување на стандардите на демократските општества од земјите на ЕУ кон кои се стреми и Република Македонија.

Првите чекори и активности за воспоставување легална рамка во која сите медиуми ќе можат да функционираат под еднакви регулаторни услови, а со тоа и креирање на здрав медиумски сектор во Република Македонија, се започнати во 1997 година со донесувањето на првиот Закон за радиодифузната дејност во независна Македонија. Со овој Закон за прв пат по осамостојувањето се дефинираа правни услови за функционирањето на електронските медиуми во Република Македонија. За прв пат во која било област во Република Македонија се формираше регулаторно тело кое ќе биде надлежно за регулирање на односите во секторот. Беше основан Советот за радиодифузија на РМ, најстарото регулаторно тело кое ја доби улогата да го регулира медиумскиот сектор и да биде предвесник кон создавањето на другите регулаторни тела во нашата земја кои се формираа подоцна. Оваа година Советот за радиодифузија на РМ ја одбележува петнаесетгодишнината од своето постоење.

Предизвиците со кои во далечната 1997 година се соочуваше Советот беа регулирање на радиодифузниот сектор кој дотогаш функционираше без законска рамка. Прва задача на Советот беше распишување конкурс за доделување концесии за вршење радиодифузна дејност на телевизиите и радијата кои ги исполнуваа стандардите кои ги определи Советот. Оваа активност Советот ја спроведе во првата половина на 1998 година со доделувањето концесии за две национални комерцијални телевизии, едно национално комерцијално радио, десетина регионални комерцијални телевизии и радија, како и на стотина комерцијални локални телевизии и радија, со што вкупниот број легални комерцијални радиодифузери во Република Македонија изнесуваше над 150 (сто и педесет). Процесот на доделување концесии на телевизиите и радијата беше проследен со политички влијанија бидејќи концесиите ги доделуваше Владата на РМ на предлог на Советот. Со завршувањето на процесот на доделување концесии на легалните радиодифузери, надвор од системот останаа уште толку радија и телевизии кои не ги исполнуваа техничките и програмските стандарди кои ги пропиша Советот

за радиодифузија. Но и покрај тоа што немаа концесија овие „диви“ субјекти продолжија да ја емитираат својата програма и станаа нелојална конкуренција на легалните медиуми. Во 2000-та година, со формирањето на второто регулаторно тело – Агенцијата за електронски комуникации (во тоа време се нарекуваше Управа за телекомуникации), со заедничка и координирана активност на двете регулаторни тела овие нелегални субјекти во медиумската сфера засекогаш исчезнаа од медиумскиот простор.

III. ИДНИ АКТИВНОСТИ – НОВ ЗАКОН И СТРАТЕГИЈА

Во ехото на подготовките на новиот Закон за медиуми, честопати се поставува прашањето за тоа како треба да изгледа новиот македонски медиумски поредок. Одговорот е доста јасен: на Македонија ѝ е потребен медиумски поредок кој како своја мисија ќе го има квалитативното унапредување на медиумскиот плурализам преку ползување на целата медиумска креативност, медиумски поредок кој ќе ги унапредува професионалните новинарски стандарди, кој ќе мотивира на дебата, кој ќе му дозволи на уредничкиот кадар да наметнува теми за општествен дискурс – и, на крајот, нам ни треба медиумски поредок кој ќе му го гарантира правото на граѓанинот да биде објективно информиран.

Демократизацијата на медиумскиот сектор оди рака под рака со демократизацијата на целото општество. 15-Годишниот јубилеј на македонското регулаторно тело за медиуми – Советот за радиодифузија – е добар повод за поставување на главните стратешки определби на идната медиумска регулација.

Започната е изработката на Националната стратегија за радиодифузна дејност за периодот 2013–2017 година, во која посебен осврт ќе се даде на обезбедувањето здрава регулаторна средина за медиумите во Република Македонија во наредниот петгодишен период, спроведување и заокружување на процесот на дигитализација. Во процесот на изработка на Стратегијата ќе бидат вклучени сите релевантни стручни и научни потенцијали на Република Македонија, професори и научни работници од релевантните научни области, невладиниот сектор, како и експерти од Европската унија кои ќе бидат обезбедени со финансиска помош на Мисијата на Европската унија во Скопје. Во стратегијата приоритет ќе се стави на создавањето амбиент за функционирање на медиумите, ослободени од влијанијата на политички и економски центри на моќ, како предуслов за функционирање на секое зрело демократско општество. Како главна цел на стратегијата се поставуваат: решавање на конфликтите на интерес во медиумската сопственичка структура, разбивање на недозволените медиумски концентрации и збогатување на плурализмот преку дигитализација на радиодифузијата и промоција на новите технологии.

Најважното прашање, и воедно едно од најкрупните, е доследната и целосна имплементација на ЗРД. Не можеме да говориме за слободни медиуми доколку не гарантираме нивна целосна независност, преку правилно регулирање на пазарот и имплементација на законите.

IV. ЗАКЛУЧОК

Советот за радиодифузија, преку одлучноста да ги реши крупните прашања поврзани со сопственичката структура, преку превенирањето појави на недозволен медиумски концентрации, преку создавање фер услови на медиумскиот пазар како и преку доследно спроведување на Законот за радиодифузната дејност, ќе продолжи да дава придонес кон унапредувањето на слободата на изразувањето во Република Македонија.

Целта ни е да создадеме конкурентен и одржлив медиумски пазар, којшто на граѓаните ќе им нуди квалитетни и разнородни медиумски содржини. Само оние медиуми, коишто финансиски се самоодржливи, имаат потенцијал да им одолеат на политичките и економските притисоци и на тој начин да придонесуваат кон унапредување на демократијата во општеството. Заштитата на медиумскиот плурализам, унапредувањето на слободата на изразувањето преку воведување нови медиумски технологии и создавањето одржлив медиумски пазар и натаму остануваат главните стратешки приоритети на СРД.

Советот за радиодифузија како регулаторно тело во сферата на електронските медиуми има законска обврска да ја регулира „медиумската содржина“, да се грижи за разновидноста на медиумската понуда, да ја заштитува малолетната публика од медиумски содржини коишто можат штетно да влијаат врз неа и слично. Секако, една од најзначајните обврски е и заштитата на авторските и сродните права и на оние медиумски сервиси од странски земји што се реемитуваат преку операторите на јавните комуникациски мрежи, како што се операторите на кабелска телевизија, IPTV, дигитална безжична телевизија, сателтиска телевизија како DTH (Direct-to-Home) итн.

Советот за радиодифузија, со извршување на своите надлежности согласно со Законот за радиодифузната дејност и особено со активниот период во подготовката и донесувањето многубројни и значајни подзаконски акти, полека но сигурно се наметнува како тело коешто несомнено треба да ја оствари улогата на регулатор на пазарот обезбедувајќи максимални регулаторни услови на радиодифузниот пазар и воспоставување повисоко и поквалитетно ниво на конкуренција на пазарот на медиуми.

Користена литература:

- Strategic Management, Competitiveness and Globalization, Michael A. Hitt, R. Duane Ireland, Robert E. Hoskisson
- Strategic Management, Philip Sadler
- Strategic Management, Gregory G. Dess, G.T. Lumpkin, Marilyn L. Taylor
- Management Information Systems, Terry Lucey
- Guide to Management, Research Methods, Mandy van der Velde, Paul Jansen and Neil Andersen
- International Management, Paul N. Gooderham
- Management – A Global Perspective, Heinz Wehrich, Harold Koon
- Management – Principles and Practices for tomorrows leaders, Gary Dessler
- Strategic Management, Colin White
- Integrated Performance Management – A guide to Strategy implementation, Kurt Verweire and Lutgart Van den Berghe
- The Strategy Reader, Susan Segal-Horn
- Management Decision-Making – Spreadsheets modeling, analysis and applications, George E. Monahan
- Совет за радиодифузија, Анализа на пазарот на радиодифузна дејност за 2004 година, Скопје, 2008
- Совет за радиодифузија, Анализа на пазарот на радиодифузна дејност за 2008 година, Скопје, 2009
- Совет за радиодифузија, Анализа на пазарот на радиодифузна дејност за 2009 година, Скопје, 2010
- Совет за радиодифузија, Анализа на пазарот на радиодифузна дејност за 2010 година, Скопје, 2011
- Совет за радиодифузија, Стратегија за развој на радиодифузната дејност во Република Македонија 2004-2012, Скопје, 2004
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT, Media pluralism in the Member States of the European Union, Brussels, 2004
- The European Parliament, P6_TA(2008)0449, Concentration and pluralism in the media in the European Union, European Parliament resolution of 24 September 2008 on concentration and pluralism in the media in the European Union
- Совет на Европа, Комитет на министри, Декларација за слободата на политички дебати во медиумите (усвоена од страна на Комитетот на министри на 12. февруари 2004 на 872-та седница на претставници на министри)
- Јакимовски, Љ., (2001). Европска радиодифузна и медиумска политика, Совет за радиодифузија, Скопје (Македонија)
- Petkov, F., Efremof, K., (2008). Report on Foreign Trade of Macedonia, USAID business activity, Skopje, 200 p.

ABSTRACT

The Broadcasting Council, in its decisive efforts to solve the major issues related to the ownership structure, prevention of unacceptable concentration of the media, creation of fair conditions on the media market and consistent implementation of the provisions of the Law on Broadcasting will continue to contribute to the freedom of expression in the Republic of Macedonia.

Our objective is to create a competitive and sustainable media market which will offer to the public high-quality and diverse media content. Only those media which are financially self-sustainable have the potential to resist political and economic pressure, and in this manner, can contribute to the promotion of democracy. The protection of media pluralism, the promotion of the freedom of expression by introducing new media technologies and the creation of a sustainable media market remain the major strategic priorities of the Broadcasting Council.

As a regulatory body in the sphere of electronic media, the Broadcasting Council is legally obliged to regulate the "media content", to ensure the diversity of the content offered by the media, to protect the under-age viewers from the content which can have harmful effects, etc. Of course, one of its most important obligations is also the protection of copyright and related rights of foreign media services and programmes which are re-broadcast through the operators of public communication networks, such as cable TV operators, IPTV, wireless digital television, satellite television such as DTH (Direct-to-Home), etc. In line with its competencies which are in accordance with the Law on Broadcasting, and in light of the especially active period which concerns the preparation and adoption of numerous and important by-laws, the Broadcasting Council slowly but surely has become a body that, without doubt, should perform its role as the regulator of the media market, providing the best regulatory conditions on the broadcasting market and the establishment of a higher and better-quality level of competence in this domain.

► ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ГАРАНЦИЈА НА СЛОБОДНИТЕ МЕДИУМИ КАКО НЕОПХОДЕН ЕЛЕМЕНТ НА ЕФИКАСНАТА ЗАШТИТА НА СЛОБОДАТА НА МЕДИУМИТЕ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ

—
автор: Максимилиан Кал

I. ВОВЕД: ИНСТИТУЦИОНАЛНА ГАРАНЦИЈА ЗА СЛОБОДНИ МЕДИУМИ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА И ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ?

Медиумите, како и комуникациската култура воопшто, значително се променија во последните 20 години преку глобализацијата, децентрализацијата и неограничената размена на информации, преку експлозијата на информациските ресурси и непосредноста на интерактивната комуникација. Динамиката на информациската и мрежната економија ги урива класичните претстави на општата јавност.¹ Чуварите на аналогната ера,

¹ *Voßkuhle*, Der Wandel von Verwaltungsrecht und Verwaltungsprozessrecht in der Informationsgesellschaft, in: Hoffmann-Riem / Schmidt-Aßmann (Hrsg.), Verwaltungsrecht in der Informationsgesellschaft, S. 352; Vesting, Zur Entwicklung einer „Informationsordnung“, in: Badura / Dreier (Hrsg.), FS 50 Jahre BVerfG, S. 239.

креаторите на јавното мислење, радиото и печатот, ја губат моќта во сите европски држави.²

Со тоа, денес, повеќе од кога и да е, се поставува прашањето која е рамката што комуникациската слобода според членот 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права и општите слободи (ЕКЧП) ја поставува како мерка на европското уставно право за гаранција на слободата на медиумите и на плурализмот.

По основната пресуда за *Ленција* на ЕСЧП од 1993 г.³, која стави крај на австрискиот радиодифузен монопол и во државата виде *најголема гаранција* за медиумската разноликост, во минатите години, особено во државите во трансформација од Средна и од Југоисточна Европа, следеа понатамошни одлуки за структурата и за формирањето на слободни медиумски системи, како на пример, одлуките за обврзување на транспарентност и на плуралност при доделувањето лиценци за радиодифузија.⁴

Може ли оттука да произлезе институционална гаранција за слободни медиуми? Се концентрираат ли објективно-правните гарантни обврски на државите потписнички на Конвенцијата за гаранција на слободата на медиумите и на плурализмот во неприкосновена *институционална слобода*, чијашто гаранција е задача на овие држави, во чијашто област дејствувањето на државата е строго ограничено за таа, од своја страна, да не ја повреди слободата? Како може да се замисли оваа институционална гаранција, како што постои, особено на Интернет, врз основа на актуелните опасности за основните права? Нуди ли членот 10 од ЕКЧП заштита на неутралноста на мрежите во дигиталната ера за ефикасно да обезбеди плурализам? Произлегува ли нов баланс меѓу заштитата на личноста според член 8 од ЕКЧП и член 10 од ЕКЧП за да се обезбедат слобода на мислењето и демократско учество во дигиталниот свет? Ова се прашањата што ги истражува оваа статија.

II. ОСНОВИ НА СУДСТВОТО ЗА ОБЈЕКТИВНО-ПРАВНА ДИМЕНЗИЈА НА СЛОБОДАТА НА МЕДИУМИТЕ

Комуникациската слобода е еден од основните столбови на едно демократско општество. Таа е неизоставен предуслов за неговиот напредок и за личниот развој на секој човек:

„Freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society, one of the basic conditions for its progress and for the development of every man.“

² Holzjagel, MMR 2011, S. 2; Neuberger, Medienrecht und Medienwandel aus kommunikationswissenschaftlicher Sicht, AfP 2009, S. 537 (538); Mecklenburg, Internetfreiheit, ZUM 1997, S. 529.

³ EGMR EuGRZ 1994, S. 549 – Informationsverein Lentia / Österreich.

⁴ EGMR, Glas Nadezhda EOOD und Elenkov / Bulgarien, 11. Oktober 2007; Meltec Ltd. und Mesrop Movsesyan / Armenien, 17. Juni 2008.

Уште со донесувањето на одлуката *Handyside* против Обединетото Кралство во 1976 година⁵, ова начело владее во судството на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во член 10 од ЕКЧП. ЕСЧП и германскиот Сојузен уставен суд постојано, преку судската власт, ја нагласуваат конститутивната поврзаност на функциите на демократијата и на слободата на мислењето, и ова конститутивно значење особено го пренесуваат на слободата на печатот и на радиото.⁶ Сојузниот уставен суд уште во својата пресуда за *Лит* од 1958 година ја разви идејата дека слободата на мислењето, како и сите основни права, создава објективен светски поредок, кој навлегува во сите области на правото и ја поврзува целата државна власт, а посредно и приватната. Првото начело гласи:

*„Основните права се, во прв ред, одбранбени права на граѓанинот против државата; во уставните одредби за основните права е претставен и објективен светски поредок, кој важи за сите области на правото како уставноправна основна одлука.“*⁷

Во пресудата за *Шпигел*, која важи за устав на слободниот печат во Германија, Сојузниот уставен суд во 1962 година ја втемели гаранцијата на *институтот слободен печат*:

*„Уставот во член 5 ја гарантира слободата на печатот. (...) Таа дава гаранција за институтот 'Слободен печат'. Државата – независно од субјективните права на поединците – е обврзана, во својот правен поредок секаде каде што значењето на една норма го тангира и печатот, да води сметка за постулатот на неговата слобода. Принципиелните заклучоци од тоа се: слободно основање на органи на печатот, слободен пристап до новинарските професии, должности на јавните служби за давање информации; се мисли и на должноста на државата да се одбрани од опасностите, кои би можеле да се јават за некој слободен печат преку формирање на монопол на мислење.“*⁸

Од судството на ЕСЧП јасно произлегува дека субјективните одбранбени права од Конвенцијата кореспондираат со објективната должност на државите за заштита на овие права.⁹ ЕСЧП ги категоризира гаранциите од Конвенцијата за човекови права во *positive* и *negative obligations*.¹⁰ Негативните одбранбени права ги обврзуваат државите потписнички на Конвенцијата да не се мешаат во сферата на граѓанската слобода, која е заштитена. Позитивните обврски, пак, ги означуваат објективно-правните обврски на државите да се залагаат за гаранција и за заштита на човековите права.

⁵ EGMR EuGRZ 1977, S. 38 – *Handyside* ./, GB; актуелно судство: EGMR MR 2007, S. 419 – *Lindon, Otchakovsky u.a.* ./ Frankreich; EGMR Urt. v. 12.02.2008 – *Guja* /Moldawien, Bsw.-Nr. 14277/04, Ziff. 69.

⁶ BVerfGE 7, 198 (204 ff.) – *Lüth*; за печатот: BVerfGE 10, 118 (121); 20, 56 (97); за радиото: BVerfGE 20, 56 (97); *Hong, Meinungsfreiheit im Mehrebenensystem zwischen Konflikt und Kohärenz*, EuGRZ 2011, S. 214 (217).

⁷ BVerfGE 7, 198 (208) – *Lüth*; näher: *Degenhart*, in BK GG (2006), Art. 5 Abs. 1, 2, Rn. 3.

⁸ BVerfGE 20, 162 (175 f.) – *Spiegel*.

⁹ *Jacobs/White/Ovey*, Art. 10 ECHR, S. 449 f.

¹⁰ *Akandji-Kombe*, *Positive obligations under the ECHR*, S. 5 ff.

Притоа, највисоките принципи на ориентација на Конвенцијата: принципот на демократија и на правна држава, и плурализмот, се неопходни предуслови за реализација на демократијата.¹¹ Тука станува збор за гаранцијата од член 10 од ЕКЧП. Неговата позитивна гаранција, како и неговите негативни граници (утврдени во границите на член 10 став 2 од ЕКЧП) се ориентираат според потребите на едно демократско општество. На овој начин демократијата е два пати односна точка.

III. ФУНКЦИИ НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА И ТОЛКУВАЊЕТО НА ЕКЧП КАКО *LIVING INSTRUMENT*

1. ФУНКЦИИ НА ОСНОВНИТЕ ПРАВА СПОРЕД ТЕОРИЈАТА ЗА СТАТУС НА *ГЕОРГ ЈЕЛИНЕК*

По теоријата за статусот на Георг Јелинек, развиена во почетокот на 20-тиот век, основните гаранции се класифицираат во зависност од тоа кој статус на поединецот го штитат: правата на одбрана и на слобода, и слободите на комуникација според член 10 од ЕКЧП го обезбедуваат *status negativus*. *Status positivus* се формира преку правата на продуктивност на поединецот наспроти државата. *Status activus* бара државно-граѓански права на учество, според судската власт на ЕСЧП преку слободни и тајни избори¹², а *status activus processualis* бара права за постапки за ефективно спроведување на субјективните права.¹³

2. СЛОБОДА ОД ДРЖАВАТА: ОГРАНИЧУВАЊЕ НА ДРЖАВНАТА МОЌ

Основните права на ЕКЧП како *negative obligations* се субјективни права на одбрана на поединецот од мешање од страна на државата. Тие ја гарантираат слободата на поединецот *пред* и *од* државата. Тие ја ограничуваат државната моќ. Предуслов за слободен процес на комуникација е ограничувањето на државната моќ, особено на слободата на државата и оддалеченоста на државата од медиумите.

3. СЛОБОДА ЗАГАРАНТИРАНА ОД ДРЖАВАТА: ОБВРСКИ ЗА ГАРАНЦИЈА НА ДРЖАВИТЕ ПОТПИСНИЧКИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

а) *POSITIVE OBLIGATIONS* ОД ЕКЧП

Државите потписнички на Конвенцијата се обврзани позитивно да ги штитат правата загарантирани во ЕКЧП. Притоа државата не е противник, туку гарант

¹¹ Akandji-Kombe, Positive obligations under the ECHR, S. 9.

¹² EGMR, Urt. v. 02.03.1987 – Mathieu-Mohin и Clerfayt gegen Belgien, Bsw.-Nr. 9267/81.

¹³ Jellinek, System der subjektiven öffentlichen Rechte, 2. Aufl., Tübingen 1905; Ehlers, in: ders., Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten, § 2 II 1 Rn. 21.

на основните права. Основните права се основи и директиви на државниот и на општествениот живот.¹⁴ Реализацијата на начините на однесување, загарантирани со основните права, е можна само преку создавање на потребните предуслови од државата. Тоа е основа на објективно-правната димензија на основните права и на нивната функција како објективен поредок. Навистина, Судот на правдата во Стразбур е воздржан со пронаоѓање на догматична теорија¹⁵, но сепак, преку своите поединечни одлуки консеквентно и објективно ги доразви гаранциите на основните права. Заштитата на автономијата на поединецот од своеволност останува да биде „појдовна и постојана фиксна точка“ на судската власт на ЕСЧП, но Судот на правдата не се придржува на концептот на одбранбени права „во смисла на дуализам меѓу државата и општеството“.¹⁶ Тој повеќе ја нагласува непосредната условеност на позитивните и негативните обврски. Границите на димензиите на двете основни права се претопуваат.¹⁷

По постојаното судство на ЕСЧП¹⁸, основан во одлуката за белгиската јазична кавага од 1968 година¹⁹, од правата на слобода според ЕКЧП произлегуваат позитивни обврски, *positive obligations*, за државите потписнички на Конвенцијата, изведени од обврската за почитување на човековите права од член 1 на ЕКЧП.²⁰

ЕСЧП, пресуда од 08.04.2004 – Асанице против Грузија:

137. „Article 1 of the Convention requires the States Parties to ‘secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of [the] Convention’. It follows from this provision that the States Parties are answerable for any violation of the protected rights and freedoms of anyone within their ‘jurisdiction’ – or competence – at the time of the violation.“

146. „Further, the Convention does not merely oblige the higher authorities of the Contracting States themselves to respect the rights and freedoms it embodies; it also has the consequence that, in order to secure the enjoyment of those rights and freedoms, those authorities must prevent or remedy any breach at subordinate levels. The higher authorities of the State are under a duty to require their subordinates to comply with the Convention and cannot shelter behind their inability to ensure that it is respected.“

¹⁴ Stieglitz, Allgemeine Lehren im Grundrechtsverständnis nach der EMRK und der Grundrechtsjudikatur des EuGH, S. 149 f.

¹⁵ цн. EGMR EuGRZ 1989, 522 – Ärzte für das Leben gegen Österreich.

¹⁶ Weidmann, Der EGMR auf dem Weg zu einem europäischen Verfassungsgerichtshof, S. 111. ff, zit. bei Stieglitz, a.a.O.

¹⁷ Stieglitz, a.a.O., S. 150 f.; Badenhop, Normtheoretische Grundlagen der EMRK, S. 162 f.

¹⁸ EGMR EuGRZ 1979, 626 – Airey gegen Irland; EGMR EuGRZ 1985, 297 – X und Y gegen Niederlande; EGMR EuGRZ 1987, 313 – Johnston u.a. gegen Irland; EGMR NVwZ 2004, 1465 – Hatton u.a. gegen Vereinigtes Königreich; EGMR NJW 2005, 727 – Vo gegen Frankreich; Badenhop, a.a.O., S. 159 ff. m.w.N.

¹⁹ EGMR EuGRZ 1975, 298 – “Case relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium”, Bsw.-Nr. 1474/62 u.a.; näher: Akandji-Kombe, Positive obligations under the ECHR, S. 5, 7.

²⁰ Ehlers, a.a.O., Rn. 25.

Притоа, мерките потребни за гаранција на основните права останува да се донесат во рамки на големите можности за расудување на државите („margin of appreciation“), како што ЕСЧП јасно навел во член 10 од ЕКЧП за позитивните обврски:

ЕСЧП, пресуда од 28.06.2001 – Здружение против фабрики за животни против Швајцарија

78. „It is not the Court’s task to indicate which means a State should utilise in order to perform its obligations under the Convention.“

Обврските за гаранција кои произлегуваат од демократското државно-функционално толкување на основните права, и субјективните права на одбрана, кои потекнуваат од либералната традиција на слобода, непосредно кореспондираат меѓусебе.²¹ Материјалната содржина на објективно-правната гаранција на слободата на медиумите и на плурализмот произлегува директно од член 10 од ЕКЧП.²²

6) ЕКЧП КАКО ОБЈЕКТИВЕН ПОРЕДОК: CONSTITUTIONAL INSTRUMENT И LAW-MAKING TREATY

ЕКЧП има објективен, уставен поредок. Тоа следи од основната одлука *Loizidou против Турција* од 1995 година. Турција се обиде со изјави да ја ограничи надлежноста на ЕСЧП за актите на турските служби на турско тло и на тој начин да го исклучи Северен Кипар, заземен од Турција, од контролата на човекови права на Судот на правдата. Тоа претставуваше повреда на ЕКЧП. Судот на правдата во Стразбур ја поткрепи својата одлука врз основа на следните принципи:²³

ефективноста на системот на Конвенцијата бара подложување на државите потписнички на Конвенцијата на инстанците за поплака.

Како што ЕСЧП веќе нагласи во одлуката *Ирска против Обединетото Кралство* од 1978²⁴ година дека:

„Unlike international treaties of the classic kind, the Convention comprises more than mere reciprocal engagements between Contracting States. It creates, over and above a network of mutual, bilateral undertakings, objective obligations which, in the words of the Preamble benefit from a ‘collective enforcement’.“

Со тоа ЕКЧП им ги гарантира апсолутните права на индивидуите наспроти секоја држава потписничка на Конвенцијата. Правата од Конвенцијата овозможуваат посредно влијание на трети лица – дури и при мешање на приватни лица, државите се должни ефикасно да ги штитат правата според

²¹cn. zu vergleichbaren Grundrechtsdimensionen des Art. 5 GG: Degenhart, in BK GG (2006), Art. 5 Abs. 1, 2, Rn. 47.

²²Akandji-Kombe, Positive obligations under the ECHR, S. 8; ausdrücklich zu positive obligations aus Art. 10 EMRK: EGMR, Urt. v. 28.06.2001 – Verein gegen Tierfabriken gegen die Schweiz, Bsw.-Nr. 24699/94.

²³Peters, Einführung in die EMRK, S. 12 f.

²⁴EGMR, Urt. v. 18.01.1978 – Irland gegen das Vereinigte Königreich, Bsw.-Nr. 5310/71, Ziff. 239.

Конвенцијата. Во спротивно, им се припишува неефикасна заштита на човековите права.

Секоја можност за лишување од надлежноста на ЕСЧП спротивно од конвенцијата, „*would (...) diminish the effectiveness of the Convention as a constitutional instrument of European public order (ordre public)*.“ И: „*The role of the International Court is not exclusively limited to direct supervisory functions in respect of a law-making treaty such as the Convention.*“.

4. ДИНАМИЧНО ТОЛКУВАЊЕ НА ЕКЧП

а) АВТОНОМНО ТОЛКУВАЊЕ НА АКТУЕЛНИТЕ ОДНОСИ

ЕСЧП ја толкува ЕКЧП според член 32 став 1 од ЕКЧП, автономно според нејзината цел и намера.²⁵ Притоа, Судот на правдата во Стразбур на Конвенцијата гледа како на *living instrument* кој треба да се интерпретира во однос на социјалните норми што постојано се развиваат.²⁶ Уште во Преамбулата на ЕКЧП стои дека „чувањето и понатамошниот развој“ на човековите права и основните слободи претставува цел на Советот на Европа и на неговата централна Конвенција. ЕКЧП мора да се толкува динамично, а не статично историски и да е обврзана на начелото на ефективност (*effet utile*).²⁷ Овие методи на толкување и формулата, дадена од Судот на правдата со неговото судство, дека ЕКЧП дава гаранција за практични и ефективни, а не за теоретски и илузорни права, беа основата за создавање позитивни обврски на гаранција.²⁸

б) СИСТЕМАТСКО ТОЛКУВАЊЕ НА ЕКЧП ВО ОДНОС НА МЕЃУНАРОДНОПРАВНОТО ДЕЈСТВУВАЊЕ НА ДРЖАВИТЕ ПОТПИСНИЧКИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

За систематското толкување на ЕКЧП од страна на ЕСЧП значајни се и другите конвенции, изјави и препораки на органите на Советот на Европа.²⁹ Во донесувањето на одлуката за *Goodwin* од 1996 година, Судот на правдата во размислувањата ги вклучи и Резолуцијата за новинарските слободи и човекови права донесени на Конференцијата на министри на Советот на Европа во 1994 година.³⁰ Според член 31 став 3а, како критериуми за толкување се земаат значењата кои државите потписнички на договорот ѝ ги припишуваат на Конвенцијата во подоцнежните договори. Необврзувачките препораки содржат

²⁵Ehlers, Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten, § 2 III, Rn. 31; Badenhop, a.a.O., S. 165.

²⁶EGMR EuGRZ 1979, S. 162 (164) – Tyrer ./, Vereinigtes Königreich.

²⁷Ehlers, a.a.O., § 2 III Rn. 31; EGMR EuGRZ 1979, S. 162, Rn. 31 – Tyrer ./, Vereinigtes Königreich.

²⁸Badenhop, Normtheoretische Grundlagen der EMRK, S. 180 f; Akandji-Kombe, Positive obligations under the ECHR, S. 10.

²⁹vgl. Bronsema, Medienspezifischer Grundrechtsschutz, S. 15; Ehlers, a.a.O., § 2 III Rn. 31.

³⁰EGMR MR 1996, S. 123 – Goodwin ./, GB, Ziff. 39; Resolution on Journalistic Freedoms and Human Rights, преземено од 4-та Министерска конференција за политиката на масовните медиуми 1994; ЕСЧП се повика на Резолуцијата на Европскиот парламент за заштита на новинарскиот извор, ABl. 1994 Nr. C 44/34.

барем индикативно влијание и ги отсликуваат правните ставови на државите-членки.³¹

Така, изјавата за слободата на комуникацијата на Интернет на Комитетот на министри во 2003 година утврди дека со член 10 став 2 од ЕКЧП мора да се договори баланс меѓу слободата на мислење и слободата на информации на Интернет и другите легитимни права и интереси.³² Оттогаш државите-членки на Советот на Европа го нагласуваат овој правен став, последен пат тоа беше во една изјава за дигиталната агенда на Европската унија, во која Комитетот на министри во октомври 2010, укажувајќи на други актуелни изјави и резолуции, нагласи дека *сите човекови права и основни слободи во дигиталниот свет се основни предуслови за целосно социјално и економско учество на луѓето и за ефективно демократско граѓанство*. Комитетот на министри го нагласи значењето на „*quality content*“ на професионалните медиуми.³³

IV. СОДРЖИНИ НА ГАРАНЦИИТЕ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕКЧП ОД АКТУЕЛНАТА СТРАЗБУРШКА ЈУРИСДИКЦИЈА

1. ОБЛАСТ НА СТРУЧНИ ГАРАНЦИИ

а) СЛОБОДА НА МИСЛЕЊЕ: *FREEDOM TO HOLD OPINIONS*

Член 10 став 1 од ЕКЧП ги штити слободата на мислење и слободата на изразување на мислењето.³⁴ Од слободата на мислење, според судството на ЕСЧП, следи опширна забрана за државна индоктринација. *Објективно-правно следи обврската на државите, развиена со одлуката за Ленција на ЕСЧП од 1993 година, да даваат гаранција за плуралистички медиумски системи*.³⁵ Со тоа се стави крај на австрискиот радиодифузен монопол на ОРФ. Во периодот што следеше се создаде дуален систем од јавно и приватно радио.

ЕСЧП 1994, број 549 – Здружение за информации Ленција, меѓу другото, против Австрија.³⁶

³¹ Trenkelbach, Internetfreiheit, S. 94.

³² Изјава на Комитетот на министри на Советот на Европа од 28.05.2003, EHRR 2003, CD 128.

³³ Изјава на Комитетот на министри од 29.09.2010; Resolution Internet governance and critical Internet resources како и политичка изјава и акционен план, Europarats-Ministerkonferenz Reykjavik 2009; Препорака CM/Rec(2007)16 на Комитетот на министри за мерките за засилување на „public service value“ на Интернетот; сп. Соопштение на Комисијата до Европскиот парламент, до Советот: Дигитална агенда за Европа, КОМ(2010) 245; dazu näher s.u.: D. III. 3. b) bb).

³⁴ EGMR EuGRZ 1976, S. 478 – Kjeldsen u.a. ./ Dänemark; NVwZ 2008, S. 1327 – Zengin u.a. ./ Türkei.

³⁵ EGMR EuGRZ 1994, S. 549 – Informationsverein Lentia ./ Österreich; Trenkelbach, a.a.O., S. 242.

³⁶ EGMR Urt. v. 24.11.1993, Bsw.-Nr. 13914/88, 15041/89, 15717/89, 15779/89, 17207/90.

„38. The Court has frequently stressed the fundamental role of freedom of expression in a democratic society, in particular where, through the press, it serves to impart information and ideas of general interest, which the public is moreover entitled to receive. Such an undertaking cannot be successfully accomplished unless it is grounded in the principle of pluralism, of which the State is the ultimate guarantor. This observation is especially valid in relation to audio-visual media, whose programmes are often broadcast very widely.

39. Of all the means of ensuring that these values are respected, a public monopoly is the one which imposes the greatest restrictions on the freedom of expression, namely the total impossibility of broadcasting otherwise than through a national station and, in some cases, to a very limited extent through a local cable station. The far-reaching character of such restrictions means that they can only be justified where they correspond to a pressing need.“

Б) СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МИСЛЕЊЕТО: FREEDOM TO IMPACT INFORMATION AND IDEAS

Член 10 став 1 од ЕКЧП ја штити секоја изјава без разлика на нејзината форма, содржина и нејзиниот пат на проширување.³⁷ Особено во политичката медиумска борба е дозволено ставовите да поларизираат и да шокираат.³⁸ И рекламните содржини се опфатени со заштитата.³⁹ Заштитено е и понатамошното пренесување на туѓи изјави. Дури и понатамошното проширување на туѓа радио програма е заштитено.⁴⁰

В) СЛОБОДА НА ИНФОРМАЦИИ: FREEDOM TO RECEIVE INFORMATION AND IDEAS

Член 10 став 2 од ЕКЧП гарантира слобода на информации, која е тесно поврзана со слободата на мислење.⁴¹ Особено е заштитен приемот на медиумски содржини, но тој не се ограничува на пасивна слобода на информации. Многу повеќе, имплицитно е заштитено активното создавање на информации, повикувајќи се на член 16 од Повелбата на човековите права и член 19 став 2 од Меѓународниот пакт за граѓански и за политички права – „to seek information and ideas“.⁴²

Ако ЕСЧП во поранешната јурисдикција, слично на Сојузниот уставен суд, го одреди обемот на заштита на слободата на информации и од член 10 став 1 од ЕКЧП го прифати само правото на пристап до општите расположливи

³⁷ Grabenwarter, EMRK, § 23 Rn. 4; Marauhn, a.a.O., § 4 II 1, Rn. 9.

³⁸ EGMR EuGRZ 1986, S. 424 – Lingens ./ Österreich; Frowein, in: ders. / Peukert, Art. 10 EMRK, Rn. 30.

³⁹ EGMR EuGRZ 1996, S. 302 – markt intern Verlag ./ Deutschland.

⁴⁰ EGMR NSTZ 1995, S. 237 – Jersild ./ Dänemark; EGMR EuGRZ 1990, S. 261 – Autronic AG ./ Schweiz.

⁴¹ EGMR EuGRZ 1990, S. 261 ff. – Autronic AG ./ Schweiz.

⁴² Frowein, a.a.O., Rn. 11; Grabenwarter, a.a.O., Rn. 6; Marauhn, a.a.O., Rn. 12.

извори на информација, сега со одлуката *Sdružení Jihočeské против Чешка*⁴³ од 2006 година, смета дека членот 10 став 1 од ЕКЧП може да се употреби и во случај кога пристапот до документите за управување однапред е забранет. За ограничувањата потребно е оправдување според член 10 став 2 од ЕКЧП.⁴⁴ На овој начин значително се засили суштинското право на медиумите за слободен пристап до информации. Но, сè уште не може да се изведе непосредно право за добивање службена информација според Конвенцијата.

Г) СЛОБОДА НА ПЕЧАТОТ И НА РАДИОТО

Член 10 став 1 од ЕКЧП не ја штити јасно слободата на медиумите. ЕСЧП слободата на печатот и на радиото ги гледа како самостојни делови од областа на стручната заштита.⁴⁵ Подредувањето е суштинско при судската власт за мешање според член 10 став 2 од ЕКЧП и во значителна мера ја одредува проверката на соодносот. ЕСЧП ја зема предвид функцијата на печатот како чувар на печатот, „public watchdog“, која е суштинска за демократијата.⁴⁶ Слично на член 5 став 1 реченица 2 варијанта 1 од Уставот, Конвенцијата ги штити сите новинарски активности на сите суштински актери, особено организаторските рамковни услови, дистрибуцијата и работата на активните новинари.⁴⁷

Широката област на радиодифузната слобода, која е заштитена, се протега од организацијата на приредувачот, преку пренесувањето на информациите, па сè до слободата на креирање на содржината. ЕСЧП новинарската активност во радиото ја третира и понатаму како дел од слободата на печатот.⁴⁸

Значењето на истражувачкото новинарство и основните предуслови за него, особено заштитата на изворот и тајната на редакцијата, ЕСЧП значително ги засили со одлуката за Goodwin во 1996 година и своето судство.⁴⁹ Развиени како одбранбени сили против мешање на државата во основните услови на слободните медиуми, тие одамна се зацврстија како објективни принципи.

Навистина постои ограничување на дозволата според член 10 став 1 реченица 3 од ЕКЧП за радиото и за филмот. Оваа ограничување подлежи на одредбите за ограничување според член 10 став 2 од ЕКЧП.⁵⁰ За ограничувања на дозволата потребно е оправдување, а основното начело е слобода на дозвола. Тоа е објективен пристап.

⁴³EGMR Urt. v. 10.07.2006 – Sdružení Jihočeské Matky ./ . Tschechien, Bsw.-Nr. 19101/03.

⁴⁴s.o. in Abschnitt C. I. 2; BVerfGE 27, 71 (83); 90, 27 (32); 103, 44 (60).

⁴⁵Frowein, a.a.O., Rn. 15 f.; Marauhn, a.a.O., Rn. 17; Jacobs / White / Ovey, ECHR, S. 449.

⁴⁶EGMR EuGRZ 1979, S. 386, Rn. 65 – Sunday Times (Nr. 1) ./ . GB; HRLJ 1992, S. 30, Rn. 50 – Sunday Times (Nr. 2) ./ . GB; EuGRZ 2004, S. 404 – von Hannover ./ . Deutschland.

⁴⁷Grabenwarter, a.a.O., Rn. 8.

⁴⁸Grabenwarter, a.a.O., Rn. 9.

⁴⁹EGMR MR 1996, S. 123 – Goodwin ./ . GB; EGMR NJW 2007, S. 2565 – Tillack ./ . Belgien.

⁵⁰EGMR EuGRZ 1990, S. 255 (257) – Groppera Radio AG ./ . CH; EuGRZ 2003, S. 488 – Demuth ./ . CH.

д) ПРЕКУГРАНИЧНА КОМУНИКАЦИЈА

Член 10 став 1 од ЕКЧП дава гаранција за приемот и за понатамошното пренесување на информации без мешање на службите и без оглед на државните граници – „*regardless of frontiers*“. За секое ограничување на прекуграничната комуникација потребно е оправдание според член 10 став 2 од ЕКЧП. На овој начин Конвенцијата го нагласува меѓународноправниот објективен принцип на „*free flow of information*“.⁵¹ Променетиот поим „*free marketplace of ideas*“ се наоѓа во јурисдикцијата на ЕСЧП.⁵² Сојузниот уставен суд го нагласува „слободниот пазар на мислења“.⁵³ Слободниот, глобален проток на информации е суштински принцип на структурата на една модерна комуникација, особено на Интернетот.⁵⁴

2. ОБЛАСТ НА ЛИЧНА ГАРАНЦИЈА

Член 10 од ЕКЧП е човеково право што го имаат сите лица, независно од нивното државјанство. Според целта на член 10 од ЕКЧП и систематскиот заклучок од член 34 од ЕКЧП, дека и невладини организации и групи лица можат да поднесат индивидуални поплаки до ЕСЧП, кои почиваат на еднаквост на процесуалната активна легитимација и материјална оправданост, и правните лица се заштитени со приватното право.⁵⁵ Во пресудата за *Аутроник*, ЕСЧП нагласи дека член 10 од ЕКЧП го штити секого, особено „*profit-making corporate bodies*“.⁵⁶ Областа на личната заштита се протега и на јавните радио установи за заштита од државните програмски влијанија.⁵⁷

3. ЕКСУРС: СЛОБОДАТА НА МАСОВНАТА КОМУНИКАЦИЈА НА ИНТЕРНЕТ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕКЧП

Доколку се постави прашањето за институционалното обезбедување на слободната комуникација, тогаш погледот мора да се насочи и кон Интернетот, пред сè. Интернетот, како инфраструктура на модерното информатичко општество, ги поврзува сите медиуми на една конвергентна платформа. Способноста за функционирање на пазарот на мислења, кој го отсликува Интернетот, во суштина зависи од рамката за слободна комуникација што ја поставува меѓународното право. Тука толкувањето на член 10 од ЕКЧП добива основно значење во судската власт на Судот на правдата од Стразбур, како и во употребата на правото од страна на националните судови.

⁵¹Trenkelbach, a.a.O., S. 73; Pünder, in: Ehlers, Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten, § 16.2 II Rn. 8.

⁵²EGMR EuGRZ 2003, S. 488 – Demuth ./ Schweiz.

⁵³BVerfGE 57, 295 (323) – 3. Rundfunkentscheidung.

⁵⁴Frowein, a.a.O., Rn. 5; Trenkelbach, a.a.O., S. 75; Marauhn, a.a.O., Rn. 20.

⁵⁵Determann, a.a.O., S. 308; EGMR EuGRZ 1990, S. 261 – Autronic AG ./ Schweiz; EuGRZ 1979, S. 386 – Times Newspaper Ltd. ./ GB; EuGRZ 1996, S. 302 – markt intern Verlag GmbH ./ Deutschland.

⁵⁶EGMR EuGRZ 1990, S. 261 – Autronic AG ./ Schweiz; Trenkelbach, Internetfreiheit, S. 86.

⁵⁷Marauhn, a.a.O., Rn. 21; Frowein, a.a.O., Rn. 22.

а) ОСНОВНИ НАЧЕЛА ПО ОДЛУКАТА ЗА АУТРОНИК НА ЕСЧП ВО 1990 ГОДИНА

Како што беше претставено, ЕСЧП ја толкува ЕКЧП како „*living instrument*“. При оправдување на мешање, на Судот на правдата во суштина му е битно овие мешања да немаат „*chilling effects*“, односно да не ја кочат идната употреба на слободата.⁵⁸ Токму во својата пресуда за *Аутроник* од 1990 година, Судот на правдата толкуваше дека член 10 од ЕКЧП не се однесува само на содржината, туку и на пренесувањето информации, бидејќи секое ограничување нужно значи упад во слободата на информациите и изразувањето на мислењето.

Ziff. 47: „Furthermore, Article 10 applies not only to the content of information but also to the means of transmission or reception since any restriction imposed on the means necessarily interferes with the right to receive and impart information.“⁵⁹

Во секој случај, овој исказ ЕСЧП го поврза со таканаречените електронски медиуми од член 10 став 3 реченица 3 од ЕКЧП, поради што неизвесно е дали може да се пренесе и на интернет-сервисите. Како и да е, ЕСЧП член 10 од ЕКЧП го интерпретира како отворен за развојот на новите технологии.⁶⁰

б) АКТУЕЛНА СУДСКА ВЛАСТ НА ЕСЧП

а) *Times Newspapers Ltd. (бр. 1 и 2) против Обединетото Кралство, 2009 година*

Во случајот на британскиот Тајмс, кој известуваше за наведен скандал за перење пари, ЕСЧП одлучи дека обврската, донесена од страна на британските судови, која укажува на неправилност на статијата во нивните онлајн-архиви, не претставува повреда на член 10 од ЕКЧП.⁶¹ Интернетот, со своите достапност и можности да сочува и да шири голем број информации, игра важна улога во пристапот и споделувањето на информации. Водењето на интернет-архивите е значаен дел од оваа улога и потпаѓа под заштита на член 10 од ЕКЧП.

Ziff. 27.: „In light of its accessibility and its capacity to store and communicate vast amounts of information, the Internet plays an important role in enhancing the public's access to news and facilitating the dissemination of information generally. The maintenance of Internet archives is a critical aspect of this role and the Court therefore considers that such archives fall within the ambit of the protection afforded by Article 10.“

Со тоа Судот на правдата покажува дека со слободите од член 10 од ЕКЧП не се опфатени само поединечните комуникациски содржини кои се шират преку

⁵⁸EGMR MR 1996, S. 123 – Goodwin ./ GB; EGMR, Urt. v. 08.12.2005 – Nordisk Film & TV A/S ./ Dänemark, Bsw.-Nr. 40485/02; Jacobs/White/Ovey, Art. 10 ECHR, S. 427.

⁵⁹EGMR EuGRZ 1990, S. 261 – Autronic AG ./ Schweiz.

⁶⁰Trenkelbach, Internetfreiheit, S. 86, 88.

⁶¹EGMR, Urt. v. 10.03.2009 – Times Newspapers Ltd. (Nr. 1 u. 2) ./ GB, Bsw.-Nr. 3002/03, 23676/03.

Интернет, туку и основните услови за интернет-комуникација која го креира јавното мислење, во овој случај онлајн-архивите.

б) *Мозли против Обединетото Кралство, 2011*

Во случајот на компромитирачки извештаи на News of the World за поранешниот претседател на Меѓународното здружение на автомобили Мозли, ЕСЧП го подведе онлајн-извештајот на весникот, вклучително и тајно снимените видеа, на слободата на печатот, без да ги тематизира различните технологии за распространување. Судот на правдата во една претходна информација на тужителот за планираните извештаи од неговиот приватен живот виде „chilling effect“ со влијание врз политичкото и истражувачко новинарство. Објаснувањето за пресудата содржи синоними за „press“ и „journalism“ и во поглед на онлајн-извештаите.⁶²

V. ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ГАРАНЦИЈА НА СЛОБОДНИТЕ МЕДИУМИ СПОРЕД ЧЛЕН 10 ОД ЕКЧП

1. ОБЈЕКТИВНО-ПРАВНА ГАРАНЦИЈА НА ПЛУРАЛИСТИЧКИОТ МЕДИУМСКИ ПОРЕДОК

Членот 10 став 1 од ЕКЧП со динамичното толкување на ЕСЧП создава опширна слобода на масовната комуникација.⁶³ Заштитените содржини на слободата на мислење, на изразување на мислењето и на информациите, кои меѓусебно се испреплетуваат, и елементите на слобода на печатот и на радиото, создадени од Судот на правдата, ги гарантираат неопходните предуслови и услови на сите медиуми без разлика на начинот на распространување, на форматот и на содржината. Затоа и нема потреба од дополнение на содржините на гаранција според член 10 став 1 од ЕКЧП со слобода на дигиталните медиуми и Интернетот.⁶⁴ За надминување на *chilling effects* ЕСЧП допушта мешање во слободата на медиумите само во тесни рамки.

Останува да се почека дали ЕСЧП судските одлуки за радиото, во кои разви опширни обврски за државата како гарант на слободни и плурални медиумски системи во државите потписнички на Конвенцијата⁶⁵, ќе ги прошири на некоја идна јурисдикција за содржини од Интернетот. Во контекст на претставените ставови на државите на Советот на Европа и нивните актуелни изјави во спомнатите одлуки за Тајмс и за Мозли, сè зборува за тоа дека ЕСЧП ќе го нагласи елементарното значење на Интернетот за креирање на слободно индивидуално и јавно мислење, и во случај на ограничувања што ќе важат, ќе

⁶²EGMR, Urt. v. 10.05.2011 – Mosley /J. GB, Bsw.-Nr. 48009/08, Ziff. 129, 132.

⁶³Reinlein, a.a.O., S. 143 f.; Determann, Internetfreiheit, S. 317; Trenkelbach, Internetfreiheit, S. 103; i.E. auch Grabenwarter, EMRK, § 23 Rn. 9; differenzierter Marauhn, a.a.O., § 4 II 2, Rn. 22.

⁶⁴ср. Bär, Freiheit und Pluralität der Medien nach der GRCh, S. 7, und Marauhn, a.a.O., § 4 II 2, Rn. 22, кои аргументираат дека ЕКЧП не познава привремено основно право и дека е исклучено да има дополнение на член 10 од ЕКЧП за слобода на Интернетот.

⁶⁵EGMR EuGRZ 1994, S. 549 – Informationsverein Lentia /J. Österreich; Trenkelbach, a.a.O., S. 242.

ги обнови неопходните обврски на државата во едно демократско општество за создавање правни мерки за заштита на плуралитетот на медиумите.

2. КОНЦЕНТРАЦИЈА НА ОБВРСКИТЕ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА ГАРАНЦИЈА

Опишаните обврски за обезбедување на државите потписнички на Конвенцијата, кои непосредно може да се изведат од член 10 став 1 од ЕКЧП и од обврската на државите за ефективна заштита на човековите права од член 1 од ЕКЧП, се концентрираат во институционална гаранција на слободен и плурален комуникациски поредок. Медиумите како преносители и агрегатори на информации се суштински дел од овој комуникациски поредок. Медиум, во поширока смисла, може да биде блогер, твитер, но и етаблирано списание или телевизиски или радио канал.

Способноста за придонес и отвореноста за иновации на комуникацискиот поредок зависи од тоа дали содржините за обезбедување се доволно далеку повлечени и дали несомнено ќе биде опфатен секој тип на пренесување информации од масовна комуникација, дури и оние, кои првенствено имаат индивидуално комуникативни црти, како и ширењето на медиумски содржини преку социјалните мрежи на Интернет.

Судските одлуки на Судот на правдата во Стразбур ги нудат исто така на догматски начин потребните поврзувачки точки. Уставниот карактер на ЕКЧП опишан како *law-making treaty*, нејзиното динамично толкување како *living instrument* и основното начело на ефективност при заштита на човековите права, ги обврзуваат државите потписнички на Конвенцијата преку член 1 од ЕКЧП, да ги обезбедат материјалните права на слобода на тој начин што ефикасно ќе ги заштитат основите предуслови на демократијата и на плуралитетот.

Слободата на комуникација во модерните информатички општества е суштинска, така што објективно-правната гаранција на нејзините основни услови мора да води до нејзиното институционално обезбедување. Тоа е во согласност со судската одлука на ЕСЧП, донесена со начелото од пресудата за Ленција од 1993 година, според која државите се највисока гаранција за плурализмот.

3. ОПСЕГ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА ГАРАНЦИЈА

Доколку е разјаснето прашањето дали генерално постои институционална гаранција на слободен комуникациски поредок, тогаш треба да се дискутира за опсегот на оваа гаранција. Притоа, земајќи го предвид динамичниот развој на дигиталните комуникациски технологии, не треба да се ограничимо на досегашните празнини на заштита. За да се опфатат контурите на институционалната гаранција, треба, егземпларно, да се скицираат избрани

објективно-правни содржини на обезбедување, кои наидуваат на актуелни опасности за слободната комуникација.

а) КОМУНИКАЦИСКА ЕДНАКВОСТ НА ШАНСИТЕ

Едно демократско информатичко општество бара комуникациска еднаквост на шанса на сите граѓани.⁶⁶ Заштитата на слободата ќе премине во заштита на пристапот, ако зад дигитализацијата и концентрацијата на медиуми се крие нова опасност од пораст на пречките за пристап.⁶⁷ И класичните форми на медиумски израз според член 10 од ЕКЧП не може веќе да се замислат без Интернетот како извор на информации и начин на ширење на информации. Пристапот до Интернет со тоа е основен предуслов за правно заштитени комуникациски и информациски начини на однесување.⁶⁸ Обврската за гаранција на државата за обезбедување основна комуникација може да се извлече од судството на Сојузниот уставен суд⁶⁹ и на ЕСЧП⁷⁰ за слободата на прием на радиодифузна фреквенција. За интернет-сервисите за масовна комуникација следи, според член 10 став 1 од ЕКЧП, дека во заштитените основни услови на комуникација спаѓа и пренесувањето на нивната содржина, заедно со пристапот на комуникаторот до начинот на ширење на информацијата.⁷¹

Навистина, 27,7% од Германците денес немаат интернет-приклучок.⁷² Според Баер тие ја сочинуваат „групата на луѓе без Интернет“ и го означуваат *Digital Divide*.⁷³ Според податоците на УНЕСКО, во 2010 година 1,966 милијарди луѓе ширум светот имале пристап до Интернетот, 29% од светското население.⁷⁴ Комуникацијата преку Интернет не е само прашање на пристап, туку и на образование. Гоуналакис зборува за „сопственици на информации“ и за „луѓе кои не поседуваат информации“. Од демократско-социјална гледна точка, пристапот и користењето информации се една од најзначајните задачи на модерниот комуникациски поредок.⁷⁵

Извештајот на Комисијата за човекови права на ОН за слободата на Интернет во 2011 го означува Интернетот како неизоставен инструмент за реализација на човековите права. Гаранцијата на универзален пристап до Интернет мора

⁶⁶Schulz, Gewährleistung kommunikativer Chancengleichheit als Freiheitsverwirklichung, S. 168 ff.

⁶⁷Schulze-Fielitz, Medien und kommunikative Offenheit: Hoffmann-Riem, Offene Rechtswissenschaft., S. 759.

⁶⁸v. Lewinski, Recht auf Internet, RW 2011, S. 70 (78).

⁶⁹BVerfGE 90, 27 – Parabolantenne I; Mecklenburg, Internetfreiheit, ZUM 1997, S. 525 ff. (532).

⁷⁰EGMR EuGRZ 1990, S. 261 ff. – Autronic AG ./, Schweiz.

⁷¹s.o. in Abschnitt D. III. 1. b) bb); EuGH, Slg. 2006, I-11573, Rn. 153, 156.

⁷²v. Eimeren / Frees: Ergebnis der ARD / ZDF-Onlinestudie 2011, Media Perspektiven 2011, S. 334.

⁷³Baer, Braucht das GG ein Update?, Blätter 01/2011, S. 95 f.

⁷⁴Dutton / Dopaktka / Hills / Law / Nash, Freedom of Connection, Freedom of Expression. The Changing Legal and Regulatory Ecology Shaping the Internet, UNESCO / Oxford Internet Institute 2011, S. 28.

⁷⁵Gounalakis, Konvergenz der Medien, Gutachten C zum 64. Deutschen Juristentag, S. 39.

да биде приоритет на сите држави.⁷⁶ Кај ЕСЧП сега е актуелен правниот случај *Henrikas Jankovskis* против Литванија, во кој Судот на правдата треба да одлучи дали од член 10 од ЕКЧП и од другите гаранции на ЕКЧП може да се изведе право на пристап до Интернет за затвореник.⁷⁷

6) ИНФОРМАЦИСКА САМООПРЕДЕЛБА И ПРАВО НА АНОНИМНОСТ

Правото на анонимност на Интернет во меѓувреме е доведено правнополитички во прашање.⁷⁸ Заштитената содржина на слободата на комуникација и на медиуми мора да го гарантира правото на анонимно истражување и анонимна публикација.⁷⁹ Ограничувањата на ова право мора да подлежат на строга проверка на соодносот.⁸⁰ Дел од правото на информациска самоопределба на секој реципиент и комуникатор на Интернет е самиот да одлучи дали ќе го открие својот идентитет. Ако не може да се исклучи веројатноста дека однесувањето на Интернет и на информациите ќе биде контролирано, настануваат *chilling effects* кои не може да се бранат. Последиците од тоа може да се прилагодување и откажување од примената на основното право.⁸¹ И денес, според една меѓународна студија на ББС, 72% од Германците сметаат дека не можат слободно да го изразат своето мислење на Интернет без страв од последиците.⁸²

Преку Интернетот, правото на личноста, особено правото на заштита на податоци и слобода на мислење се концентрираат и се поврзуваат како права што меѓусебно се поддржуваат. Кога интернет-сервисите, слично на традиционалните масовни медиуми, ќе ги увидат неопходните функции на чувари на демократското општество, од заштитата на изворот загарантирана со уставот, ќе произлезе опширна заштита на анонимноста на информации.⁸³ Казнено-процесуалното право на одбивање на сведочење според член 53 став 1 реченица 1 број 5 од казнено-процесуалниот поредок се однесува само на лицата кои професионално дејствуваат во редакциските информативни и комуникациски служби, и по правило не се блогери, твитери или слични комуникатори.

⁷⁶ Генерално собрание на ОН, Комитет за човекови права, A/HRC/17/27, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue, S. 22.

⁷⁷ EGMR, Bsw.-Nr. 21575/08, *Henrikas Jankovskis v. Litauen*, Statement of Facts, објавени на 27.09.2010.

⁷⁸ сп. Интервју на министерот за внатрешни работи Фридрих, во кое тој бара крај на анонимните изјави на Интернет: *Der Spiegel*, Nr. 32 v. 08.08.2011, S. 24 ff.

⁷⁹ сп. Принципи 7 од Изјавата на Комитетот на Советот на Европа за слободата на комуникацијата на Интернет, EHRR 2003, CD 128: „In order to (...) enhance the free expression of information and ideas, member states should respect the will of users of the internet not to disclose their identity“; *Trenkelbach, a.a.O.*, S. 252.

⁸⁰ *Insoweit differenzierend für ein Grundprinzip des Unbeobachtetseins und anlassbezogene, verhältnismäßige Beschränkungen: de Maizière, Grundlagen für eine gemeinsame Netzpolitik der Zukunft, Blätter 8/2010, S. 122.*

⁸¹ *Hornung, Das Recht auf informationelle Selbstbestimmung und das WWW, MMR 2004, S. 3 ff. (5).*

⁸² *BBC-Umfrage: Internetzugang als Grundrecht, MMR-Aktuell 2010, 301095.*

⁸³ *VerfG AP 2007, S. 110 – Cicero; BVerfGE 20, 162 – Spiegel; EGMR MR 1996, S. 123 – Goodwin v. GB; EGMR NJW 2007, S. 2565 – Tillack v. Belgien; Soehring, Presserecht, § 8 Rn. 1 ff.*

Притоа, треба да се земе предвид олеснувањето на следењето на траги, профилирањето и геолокализацијата преку новиот стандард за интернет-протокол IPv6, кој бара да се донесат законодавни мерки за обезбедување ефективна заштита на основните права.⁸⁴

в) ИНСТИТУЦИОНАЛНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА И ПЛУРАЛНОСТА НА МЕДИУМИТЕ

а) Интернет пребарувачи, социјални мрежи и други преносители на информации

Пребарувачките машини, порталите и социјалните мрежи се важни фактори на интернет-комуникацијата како пренесувачи на информации и навигатори, кои ги селектираат и агрегираат информациите. Доколку некоја информација се потисне во индексот на некоја пребарувачка машина или во каналите за вести (news feeds) на социјалните мрежи, тогаш драстично се ограничува нејзината можност за рецепција. На тој начин се зголемува опасноста од селективно манипулативно управување со однесувањето на корисникот, засилено со знаењето на навиките на корисникот, кое овозможува индивидуализиран избор на информации врз основа на чисто економски фактори.⁸⁵ Опасностите се потенцираат, ако понудувачите на навигација, информација и реклама образуваат вертикално интегрирани масовно медијални мрежи за создавање вредности.⁸⁶ Само Гугл во 2010 година располагаше со преку 87.8% од пазарот на пребарување на Интернет.⁸⁷ 151 Милион пати дневно во 2010 година беа гледани онлајн-видеа во Германија, 89% од нив одат кај ќерката фирма на Гугл, YouTube.⁸⁸ Најголемата светска социјална мрежа Фејсбук, во моментот во Германија има 21,6 милиони членови. Оваа, како и другите социјални мрежи, претставува втор најреципиран интернет извор за публицистички релевантни информации за актуелни настани, после порталите.⁸⁹ Тие засилено ги поврзуваат рецепцијата на вестите и комуникациската култура со социјалните кругови.⁹⁰ Потребата од регулирање и поттикнување на автономијата постои токму овде и мора да се постави кај правото на самоопределба на индивидуалниот комуникатор и реципиент преку приемот, комбинацијата и обработката на информации, преку опширните обврски за транспарентност и

⁸⁴ Freund / Schnabel, Bedeutet IPv6 das Ende der Anonymität im Internet?, MMR 2011, S. 495 ff.

⁸⁵ ср. Schirmmacher, Digitales Gedächtnis: Wir brauchen eine europäische Suchmaschine, in: FAZ, 19.07.2011: „Европска, не приватна економска пребарувачка машина, што не подлежи ни на политичка ни на економска контрола е можеби најважниот технолошки проект на сегашноста“; Schulze-Fielitz, Medien und kommunikative Offenheit, in: Hoffmann-Riem, Offene Rechtswissenschaft, S. 760.

⁸⁶ Hoffmann-Riem, Freiheit der Kommunikation im Internet, in ders.: Wandel der Medienordnung, S. 256, 265; ders., Medienfreiheit als Zugangsfreiheit, a.a.O., S. 269.

⁸⁷ Ory, Rundfunk als Endpunkt der Konvergenz, AfP 2011, S. 19 (22), mit Statistiken von Webhits.de.

⁸⁸ BLM Web-TV-Monitor 2010, S. 29, <http://www.webtvmonitor.de/uber/studie-2010/> (letzter Abruf: 20.08.2011).

⁸⁹ Ecke, Relevanz für die Meinungsbildung, Studie von TNS Infratest für die BLM, S. 17.

⁹⁰ The Economist, The future of news: Back to the coffee house, 07.07.2011, [http://www.economist.com/node/18928416; Bulletins from the future, http://www.economist.com/no-de/18904136](http://www.economist.com/node/18928416;Bulletins from the future, http://www.economist.com/no-de/18904136) (letzter Abrufe: 20.08.2011).

забраните за поделба меѓу информација и реклама. Слободата на мислење бара слобода за манипулација.⁹¹

б) Неутралност на мрежите и интернет-комуникација

Границите на Интернетот не се ограничени. Особено во мобилната интернет-комуникација, која брзо расте, капацитетите за пренесување информации на мрежите не се доволни. Мобилниот волумен на податоци се дуплира годишно, во областа на фиксната мрежа тој забележува пораст од 30% до 50% годишно.⁹² Преку сервисите во реално време, како видео и аудио снимките, се создава потреба за нови граници, значи и за класичните медиуми, упатени на Интернетот како начин на распространување информации. Во трошоците за новите опфати тие сакаат да учествуваат и како Acces-Provider и како Content-Provider. Преку Next Generation Networks и Deep Packet Inspection стана можно да се селектираат податоците пренесени преку Интернет врз основа на нивната содржина и да се направи приоритет. Принципот на неутралност на мрежите, значи на транспортот на пакети на информации, ослободени од дискриминација, според принципите на Best Effort и First in-/First out, независно од потеклото, содржината и употребата, е во диспозиција.⁹³ Оттука произлегува значителна опасност за плуралноста на дискурсот на Интернет и за гаранцијата на комуникативна еднаквост на шанси, од која произлегува правото на комуникаторите на недискриминирачки пристап до мрежите и на реципиентите до недискриминирачко повикување на информации.⁹⁴

Притоа не станува збор за обезбедување апсолутна неутралност на мрежите. Поодлучувачки е барањето на стручно оправдување на секое ограничување, кое во секое време може да биде транспарентно документирано од провајдерите.⁹⁵ Особено сервисите во реално време бараат интелигентен мрежен менаџмент. Упади во случај на заштита од спем и од вируси се пожелни. Дозволено е да има ограничувања на неутралноста на мрежата, само доколку тие се во служба на квалитетот на сервисот и безбедноста на мрежата.⁹⁶ Освен тоа, мора да се земат предвид специфичните опасности предизвикани од контрола на содржината и приватно мотивирана цензура, како на пример, потиснување на пренесувањето на податоци од страна на конкурентните интернет-сервиси.⁹⁷

⁹¹ Schulze-Fiellitz, a.a.O., S. 760; Holznapel / Schumacher, Die Freiheit der Internetdienste, S. 20; Hoffmann-Riem, Freiheit der Kommunikation im Internet, a.a.O., S. 244, 266.

⁹² Gersdorf, Netzneutralität, AfP 2011, S. 209 ff. (211) mit Zahlen und Prognosen von Cisco und EMC.

⁹³ Spies / Ufer, Netzneutralität 2011, MMR 2011, S. 13 ff.; Koenig / Fechtner, Netzneutralität – oder: Wer hat Angst vor dem schwarzen Netzbetreiber?, K&R 2011, S. 73 ff.; Gersdorf, Netzneutralität, AfP 2011, S. 209 ff.

⁹⁴ Koreng, Meinungsmarkt und Netzneutralität, CR 2009, S. 758 ff. (759).

⁹⁵ Baer, a.a.O., S. 97 f.; Koreng, CR 2009, S. 760; Gersdorf, AfP 2011, S. 209; Spies / Ufer, MMR 2011, S. 13 f.; цн. Извештај на Комисијата за јавна консултација: „The open internet and net neutrality in Europe“, 09.11.2010.

⁹⁶ v. Lucius, Netzneutralität in der Informationsgesellschaft, Tagungsbericht, NVwZ 2011, S. 218; Stellungnahme von ARD und ZDF zur öffentlichen Konsultation der EU-Kommission zur Netzneutralität, 30.09.2010, S. 9.

⁹⁷ Spies / Ufer, CR 2011, S. 17; Koreng, CR 2009, S. 759.

VI. ЗАКЛУЧОЦИ

Член 10 од ЕКЧП ја одредува *основната норма одлучувачка за вредноста*⁹⁸ на правните слободи за комуникација во државите од Европскиот совет и во областа на практикување на Повелбата на основните права на Европската унија (според член 52 став 3, 53 од Повелбата на основните права).⁹⁹ Слободата на медиумите и на плурализмот како конститутивни основи на демократските општества се институционално загарантирани со член 10 од ЕКЧП.

Мерка и граница на институционалната гаранција се барањата на демократското општество, или исказано со зборовите на татковците на Конвенцијата, како што стои во Преамбулата на ЕКЧП „genuine political democracy“, за „вистински демократски политички поредок“.

Членот 10 од ЕКЧП е постојано динамичен, тој се толкува низ призма на денешните социјални услови и со земање предвид *chilling effects* за идното практикување на слободата. Гаранциите од член 10 од ЕКЧП се гаранции за способноста за функционирање на слободниот комуникациски поредок. Во дигиталната доба, покрај класичната слобода на мислење, на печатот и на радиото, припаѓа и гаранцијата за:

- комуникативна еднаквост на шансите преку пристап до медиумите и до Интернетот, како и преку образованието и демократското учество,
- публицистичка разноликост преку обезбедување ефикасна конкурентност (особено во правото на Европската унија, во кое заедно делуваат и член 10 од ЕКЧП и член 11 од Повелбата за основни права),
- слободата на мислење преку заштита од приватна и државна манипулација или цензура,
- правото на самоопределба на секој комуникатор и реципиент преку баланс меѓу слободата на комуникација и заштитата на личноста.

Преработена верзија на предавањето на авторот на Втората работна седница на Работната група за член 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи, одржана на 15-ти и 16-ти ноември 2011 г. на Европа-Универзитетот Виадрина во Франкфурт на Одра

⁹⁸ сп. кон член 5 од Уставот како „основна норма одлучувачка за вредноста“ и институционалната гаранција: Degenhart, in BK GG (2006), Art. 5 Abs. 1, 2, Rn. 46.

⁹⁹ Grabenwarter, EMRK, § 23 Rn. 2.

ABSTRACT

Media and communication culture significantly changed within the last 20 years through the globalization, decentralization and unlimited exchange of information. The dynamics of the information and network economy shatters classical models of public spheres. The gatekeepers of the analogue era, the opinion leaders radio and press, lose power in all European countries.

Thus, today more than ever, the question is raised for the framework that communication freedom under Article 10 of the European Convention on Human Rights (ECHR) defines as a measure of European constitutional law to guarantee free media and pluralism.

The *Lentia* judgment of the ECHR in 1993 ended the Austrian broadcasting monopoly and regarded the state as *the ultimate guarantor* of media diversity. In recent years, particularly concerning cases from the transforming countries of Central and Southeastern Europe, the Strasbourg Court passed further decisions on the structure and formation of free media systems, e.g. on the commitment to transparency and plurality in broadcasting licensing.

Can an institutional guarantee of free media arise from this international jurisdiction? How can such positive obligations of the Convention states address current threats to free communication and pluralism especially on the Internet? Does Article 10 ECHR guarantee the protection of network neutrality in the digital era? Does a new balance arise between the privacy rights under Article 8 ECHR and Article 10 ECHR to ensure greater freedom of opinion and democratic participation in the digital world? These are the issues that this article examines.

► **RELATIONSHIP BETWEEN FREEDOM OF EXPRESSION, DEFAMATION AND HATE SPEECH: A CHALLENGE FOR MACEDONIA'S DEMOCRACY**

author: Bekim Kadriu

INTRODUCTION

Freedom of opinion and expression, together with other personal freedoms, are important for the development of individuals and their self-fulfilment. And since human rights are interrelated and interdependent,¹ freedom of expression is determinant for the realization of other human rights, such as the right to vote or the right to assembly. On the other hand, freedom of opinion and expression are essential for functioning of every state that considers itself as democratic. This is firstly because the principle of plurality is realized through freedom of opinion and expression, especially political plurality in a society. But more important is the fact that these freedoms serve as controlling mechanism of the governments' activities and make possible principles of transparency and accountability to be promoted, principles which have essential effect on the respect and promotion of human rights.²

Freedom of expression includes different elements. It includes the right to seek, receive and impart information and ideas of all kinds. It includes the expression and receipt of communications of every

¹ UN General Assembly, *Vienna Declaration and Programme of Action*, 12 July 1993, A/CONF.157/23, para. 5, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b39ec.html> [last visited 20 May 2012].

² Human rights committee, General comment no 34, Article 19: Freedom of opinion and expression, para. 3, available at <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/comments.htm> (last visited 18.05.2012).

form of idea and opinion capable of transmission to others.³ What is more important, and what makes freedom of expression very controversial, is the fact that freedom of expression covers not only information and ideas that are inoffensive, but also those information and ideas that offend, shock or disturb individuals, groups or the society in general.⁴ In this way, since freedom of expression is applicable to these forms of “information” and “ideas”, the question often remains open as to how to draw the line between freedom of expression and hate speech. Namely, for every democratic society, and for Macedonia too, is always a challenge where to draw the “border line” between these two conflicting legal principles, the freedom of expression and prohibition of hate speech. Or, when is the moment when freedom of expression becomes something illegal, prohibited by law, and that is hate speech.

According to international human rights standards, freedom of expression is not an absolute freedom but can be limited, especially when it conflicts with other important social values. But, the restriction or limitation of freedom of expression is also limited. Thus, the European Convention on Human Rights, for example, in the second paragraph of Article 10, has a limitation clause where it prescribes the preconditions when the state may restrict this freedom. These preconditions are well established by the European Court of Human Rights. First, every restriction has to be prescribed by the domestic law; second, it has to be done for achieving a specific goal or aim, like protection of public safety, public morals, public health, rights and freedoms of the others; and third, it has to be necessary in a democratic society (the necessity test).⁵ This shows that freedom of expression is a freedom that can be limited, but the limitations are also subject to strict preconditions.

The prohibition of hate speech is only one form of limitation of freedom of expression. As it was underlined, for every democratic society it is important to find a fair balance between the freedom of expression and the prohibition of hate speech. Here, the most important issue is the necessity and proportionality test. According to this test, it has to be determined how broadly the prohibition of hate speech will be defined, since different definitions of hate speech will differently (unproportionally) affect freedom of expression. But, it is even more important how the prohibition of hate speech (as a legal rule or provision) is applied by courts, which are the most important tool to protect human rights, including freedom of expression.

³ Ibid, para. 11.

⁴ See e.g. European Court of Human Rights, Case of Axel Springer AG v Germany, Judgment of 7 February 2012, para. 78. See also Case of Handyside v. United Kingdom, Application No. 5493/72, Judgment of 7 December 1976, p.49 (all judgments of the European Court of Human Rights are available at the HUDOC base, available at <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Decisions+and+judgments/HUDOC+database/>).

⁵ European Court of Human Rights, Case of Otto-Preminger-Institute v. Austria, Application No. 13470/87, Judgment of 20 September 1994, para. 43.

2. MACEDONIA'S LEGISLATION REGARDING FREEDOM OF EXPRESSION, HATE SPEECH AND DEFAMATION

For Macedonia's democracy, freedom of expression is very important. Besides the role of freedom of expression described above, freedom of expression is important for Macedonia's Euro-integration process since the respect of human rights (including freedom of expression) is an essential part of European organizations, including the European Union. But, more specifically, in the Progress Report for Macedonia for 2011 issued by the European Commission, the concern of the Commission for the implementation of international standards in this field is reiterated, as well as the control of the media by the government and intimidation and the self-censorship of journalists because of potential high fines for defamation.⁶ This shows that European Union institutions insist on the respect of freedom of expression by the authorities in Macedonia since they consider it decisive for Macedonia's Euro-integration process.

But, the relationship between freedom of expression, hate speech and defamation in Macedonia is problematic for a number of reasons, all of them seen from the legal perspective. First of all, the definition of freedom of expression in Macedonia's legislation, including the Constitution, is unclear and not according to international standards; second, the non-existence of hate speech as a specific offence in the Criminal Code allows freedom of expression to be abused; thirdly, the existence of defamation as a specific offence affects the journalists and their freedom of expression, as well as their right to criticize the work of the authorities; and lastly, the application of all these provisions by the courts is followed by the unclear Case Law, which allows the court, being under the influence of the executive branch, to interpret these provisions differently, thus jeopardizing the principle of legal safety.

2.1 THE DEFINITION OF FREEDOM OF EXPRESSION

Freedom of expression is a category stipulated in the Constitution of the Republic of Macedonia. As such, Article 16 is guarantees the freedom of expression and opinion, together with the freedom of speech, public speech, public information and establishment of institutions for public information.⁷ In this Article there is no possibility for these freedoms to be restricted. Also, along the same lines, Article 54 stipulates that limitations of human rights can be foreseen only with the Constitution (but there is no such limitation regarding freedom of expression). In the same Article it is said that freedom of opinion and expressions are among those freedoms that cannot be derogated.⁸

⁶ European Commission, The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2011 Progress Report, Brussels, 12.11.2011, SEC (2011) 1203, pages 16-17. Available at http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/mk_rapport_2011_en.pdf, (last visited 18.05.2012).

⁷ Constitution of the Republic of Macedonia, Official Gazette of the Republic of Macedonia, 52/1991, Article 16.

⁸ Ibid, Article 54.

These two articles lead to interesting conclusions. Namely, the Constitution does not foresee limitation or restriction of the freedom of speech. In this way, the Constitution defines this right as an absolute right, which suffers no limitations, which is *per se* controversial since there are several provisions in the Penal Code which criminalize specific forms of speech or expressions.⁹

Also, in the Law on the Prevention and Protection from Discrimination,¹⁰ freedom of expression is enumerated as a specific exception from discrimination. However, the fact that this article does not require the applicability of the proportionality or the necessity test is also controversial. Rather, freedom of expression is defined as an absolute freedom, and as an absolute exception in the context of this Law. In this way, the approach of this Law runs against the international human rights standards, since as it was specified, freedom of expression is not an absolute freedom, but suffers necessary limitations for the protection of, among others, rights and freedoms of the others.

As an example, freedom of expression can be restricted when it deeply hurts the feelings of a racial or religious group, and when freedom of expression does not contribute to the development of a healthy public debate on a certain issue.¹¹ But, conversely, our legislator defines this freedom in this law as an absolute freedom, which *de facto* means that anything that an individual may say, including forms of speech that incite discrimination or racism, cannot be seen as discrimination, and as such cannot be seen as being contrary to this law.¹²

This leads to the conclusion that Macedonia's legislation is controversial when it defines freedom of expression. It is very clear that freedom of expression is not defined in accordance with international standards in the field. This makes it harder for the courts to apply this freedom (as a legal principle) in different judicial procedures.¹³

2.2. CRIMINALIZING DEFAMATION, BUT NOT HATE SPEECH

The second problem which affects freedom of expression is the fact that in Macedonia defamation remains as an offence in the Criminal Code (Article 172), but on the other hand, there is no offence such as hate speech. This situation has

⁹ The Criminal Code of the Republic of Macedonia (Official Gazette No 19/04 of 30.03.2004) lists many such offences, such as defamation (Article 172), incitement to national, racial or religious hatred (Article 319), insult of members of racial, religious, ethnic or color of skin groups through a computer system (Article 173, para.2), and dissemination of racist and xenophobic material through a computer system (Article 394-g).

¹⁰ Law on the Prevention and Protection from Discrimination, Official Gazette of the Republic of Macedonia No 50/2010 of 15.04.2010.

¹¹ European Court of Human Rights, Case of Gunduz v. Turkey, Application no. 35071/97, Judgment of 4 December 2003, para. 37.

¹² The Law on the Prevention and Protection from Discrimination expressly prohibits incitement to discriminate in Article 9.

¹³ Here, we have to underline that the Constitutional Court takes a very different approach, which accepts the possibility that freedom of expression can be restricted. See cases below.

two negative effects on freedom of expression. Firstly, journalists,¹⁴ intellectuals¹⁵ and politicians¹⁶ are especially targeted as committing the offence of defamation, which influences their self-censorship which, seen from a broader perspective, has the effect of silencing those who criticize the authorities and thus affects political pluralism, opposition, democracy and transparency in the whole society.

On the other hand, in Macedonia's Penal Code there is no offence such as hate speech. The closest offence to hate speech is incitement to national, racial or religious hatred (Article 319). Also, similar offences that target members of a certain group are defined as insult of members of racial, religious, ethnic or color of skin group through a computer system (Article 173, para.2), and dissemination of racist and xenophobic material through a computer system (Article 394-g).¹⁷

However, these offences have a very limited scope of application. First of all, they protect only members of specified groups, such as racial, religious, national or ethnic and groups based on color of skin. Members of other groups are not protected (such as members of the LGBT population). Secondly, the scope of these offences is very limited. The first one from Article 319 can be committed only through some acts, such as using force, insulting, but not only through freedom of expression. Those quoted in Articles 173.2 and 394-g can be committed only through a computer system.

We find it very important that in Macedonia, hate speech is criminalized as a general offence, protecting members of larger number of groups.¹⁸ On the other hand, defamation has to be decriminalized.¹⁹ In this way, one major effect will be achieved. Namely, hate speech as a crime will prescribe a higher threshold than defamation for the abuse of freedom of expression. Thus, applied equally to all, it will cover all situations when someone uses hate speech. But it will not cover situations that at this moment are criminalized through defamation. In this way, the area of freedom of expression will be broadened, which will be good for developing debates necessary for specific issues in a democratic society. This is very important since, having in mind the Case Law of the courts, the voice of journalists and

¹⁴With the judgment of the Lower Court Skopje I, K no. 2066/09 from 10.06.2010, a columnist has been convicted for defamation.

¹⁵With Judgment K no. 991/09 from 01.10.2009 of Lower Court Skopje I, Professor Ljubomir Frckoski who was a presidential candidate was convicted of defamation because of a column that he wrote in the daily newspaper "Dnevnik" accusing his opponent (the elected President).

¹⁶The Member of Parliament from the opposition has been convicted for defamation because he stated that the Minister of transport has been involved in illegal selling of plot of land for building of a hotel. See "Makraduli convicted of defamation against Janakievski", Utrinski vesnik, 23.05.2008, available at <http://www.utrinski.com.mk/?ItemID=7CC9454FA0974045BF FDD540918B83D1> (last visited 20.05. 2012).

¹⁷The Law on Amending the Criminal Code, Official Gazette of the Republic of Macedonia No 114/09 of 14.09.2009. articles 40 and 113.

¹⁸This change should be made together with the change in the Law for the Prevention and Protection from Discrimination, where incitement to discriminate should include cases where freedom of expression is abused in a form of hate speech.

¹⁹Recently, there was an initiative to decriminalize defamation. The initiative was taken by the Association of Journalists of Macedonia and representatives of the Government. The agreement to decriminalize defamation was not reached, but the process is ongoing. See e.g. Pelagija Mladenovska, A step to decriminalization of defamation, 24.02.2012, available at <http://www.makdenes.org/content/article/24494970.html> (last visited 20.05.2012).

intellectuals will be heard and the self-censorship that is recongized now as existing, will be eliminated.

2.3. THE APPROACH OF THE COURTS

The courts in Macedonia very often deal with cases related to freedom of expression. But most cases have to do with the application of the defamation provision from the Criminal Code. What is very odd in these cases is the fact that journalists, intellectuals and members of the opposition have been very easily fined for defamation, without the "necessity test" cautiously applied by courts. This is the effect of an unclear definition of freedom of expression, and the lack of the requirement for the application of the "necessity test". Namely, the courts have the freedom to decide when defimation has occurred, without having any limitations, such as the necessity test. The only thing that is important to courts is if the crime has been committed, or better said, whether elements of the crime exist, but the cases are not analyzed from the freedom of expression perspective.

And this might be normal for criminal courts. But they are not normal for the Constitutional Court, which has the mandate to protect rights and freedoms of individuals, including the freedom of expression.²⁰ The Constitutional Court in its proceedings analyzes whether the conviction of defamation has violated the freedom of expression (as a constitutional right). It has to be emphasized that the Constitutional Court recognizes the freedom of expression as not being an absolute freedom.²¹ But what is odd for the Constitutional Court is that does not scrutinize the verdict from the perspective of freedom of expression and the necessity and proportionality test. The Constitutional Court very often only verifies that the elements of the crime as requirements have been found by the Criminal Court, and there is no violation of freedom of expression.

As an example, in the case U br. 146/2010, the judgment of the Court²² can be summarized as follows: firstly, the Court recognizes the freedom of expression as "highly guaranteed" by the Constitution; secondly, the Court recognizes that freedom of expression can be restricted through the Criminal Code; thirdly, and more importantly, the Court concludes that the applicant as a member of a political party from the opposition, did not try to prove the truthfulness of the statements he has made, and in that way has abused the freedom of expression and violated the reputation of the other individual.²³ According to this, the Court concluded that there was no violation of the freedom of expression from the point of view of the Constitution.

²⁰The Constitution of the Republic of Macedonia, Article 110, para. 1.

²¹See below the commentaries on the cases submitted to the Constitutional Court.

²²The Constitutional Court of the Republic of Macedonia, Case U. br. 146/2010, Judgment of 23.02.2011, available at <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf/OR?OpenFrameSet> (last visited 20.05.2012).

²³Ibid, para. 4.

In another recent case, U br. 3/2012, the Constitutional Court delivered a judgment on 05.02.2012 and rejected the submitted lawcase.²⁴ The Court found that with his conviction of defamation, his freedom of expression was not violated. The applicant criticized another journalist in a newspaper column, and wrote that he was linked with the government and was part of the “terrifying phalanx of the government”. It is strange that in this case the Court repeats the applicant’s claim almost in total; it refers too often to the judgments of the Lower Court and the Court of Appeals which found the applicant guilty of defamation, but doesn’t analyse whether the conviction of the columnist was necessary in a democratic society. Actually, the Court states that a balance was found, but it only concludes that the applicant in his column “wrongly informed the public, thus violating the reputation of the plaintiff”.²⁵ The Court doesn’t analyze in substance whether the conviction was necessary to protect the rights and freedoms of the others, the positions of the two journalists, and the need for transparency in journalism, since they have great responsibility in every democratic society. So, here again, the Court only formally tries to apply the principle of necessity, but fails to examine its substance.

In another judgment dating from last year, U br. 107/2010 from 16.02.1011,²⁶ the Constitutional Court did a little better job since it tried to elaborate a in more detail the necessity test. In this case, a lawyer who represented his clients in civil proceedings, claims in front of the Lower Court that the lawyers of the other party were dishonest. In the judgment, the Court accepts that sometimes criticism of other lawyers can be allowed, but personal insults, without having any effect on the representation of the party, cannot be allowed, and thus the conviction for defamation was not a disproportional measure. In this way, the Constitutional Court doesn’t only refer to the judgments of regular courts, but tries to make a distinction of when the conviction of defamation is a proportional measure, and when it goes beyond what is proportional and necessary.²⁷ This approach should be followed by the Constitutional Court, and its judgments have to be more elaborated and present more arguments as to why the conviction of defamation (or other offence) was necessary. Also, the practice of international jurisdictions has to be followed and referred to more often.

3. CONCLUSION

On the basis of the analysis made above, first of all, we find it necessary that the legislation regarding the freedom of speech be harmonized, in the sense that it has to be defined as a freedom that can suffer certain limitation, but limitations that satisfy the “proportionality” and “necessity” test. The legislation should cover the

²⁴The Constitutional Court of the Republic of Macedonia, Case U. br. 3/2012, Judgment from 02.05.2012, available at <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf> (last visited 20.05.2012).

²⁵Ibid.

²⁶The Constitutional Court of the Republic of Macedonia, Case U. br. 107/2010, Judgment from 16.02.2011, available at <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf/OR?OpenFrameSet-> (last visited 20.05.2012).

²⁷Ibid.

Constitution, the Criminal Code, the Law on the Prevention and Protection from Discrimination and other laws that affect the freedom of expression.

The changes in legislation have to cover decriminalization of defamation, and provide a new and more general offence - hate speech. In this way, the threshold for interfering with the freedom of expression will be higher, which means that the scope of freedom of expression will be broader. Also, with the criminalization of hate speech, members of certain groups which are not protected from these forms of offences will be offered protection.

The legislation is necessary for the courts. If the legislation is harmonized and in accordance with international standards, then the courts will have to deliver their judgments according to that legislation, which means that they will have to apply the "necessity test" in their proceedings. While applying the necessity test, the courts will have to base their judgments having in mind all the relevant facts of the case. In that way, courts would be more creative in giving more arguments as to why the existing judgement does not mention violation of freedom of expression. The higher courts, especially the Constitutional Court, have bigger responsibility since their case law will have to be respected by lower courts. But, courts in general have to be independent and not influenced by the other branches. This is a precondition for all proceedings, including those regarding the freedom of speech.

РЕЗИМЕ

Слободата на изразување е една од позначајните лични слободи, која служи и како контролор на активностите на власта, а овозможува и развоток и реализација на плурализмот во една демократска држава. Сепак оваа слобода не е апсолутна, туку се ограничува преку многу форми. Одредени дела кои се криминализираат во Кривичниот законик се форми на ограничување на слободата на изразување. Предизвик за секоја држава е да најде фер баланс помеѓу слободата на изразување и формите на ограничување на оваа слобода.

Токму тоа е предмет на овој труд. Имено, авторот ги дискутира правните дилеми околу овој баланс и се обидува да извлече заклучок каде стојат основните недостатоци, кои се појавуваат како предизвик за македонската демократија. Се анализира пред сè дефинирањето на слободата на изразувањето, проблемот со криминализацијата на клеветата, непостоенето на дело – говор на омраза, како и пристапот на судовите во Македонија, особено на Уставниот суд, кон прашањето на ограничувањето на слободата на изразување. На крај се извлекуваат и конкретни заклучоци за ова прашање.

► **FREEDOM OF SPEECH AS AN INDICATOR OF DEMOCRACY IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA**

—
author: Etem Aziri

INTRODUCTION

The regime changes in all ex European socialist societies, the replacement of one-party regimes with the pluralistic system, the replacement of the dictatorships of the proletariat with liberal democracy and the replacement of the centralized planned economies with the new market economies during the last decade of the 20th century are without a doubt some of the most significant events in the contemporary history of these countries. Although all new democracies had high expectations regarding the benefits of these changes, nowadays it is obvious that due to the influence of many factors not all of them have managed to reach the same levels of democracy and economic growth and development.

The Republic of Macedonia gained its independence in the beginning of the 1990s. Although it was in fact the only republic that managed to conduct the secession process from now ex Socialist Federative Republic of Yugoslavia without bloodshed, many questions remained open and most of them have proven to be problematic for the development and the Euro-Atlantic future of the country even nowadays, two decades from its independence. Although the northern border issue was resolved a few years back, many other issues continue to remain open. The Macedonian language, the name of the country and the status of the Macedonian church continue to be disputed by its neighboring countries with the exception of the Republic of Albania. On the other hand, the country continues to be unsuccessful in dealing with many internal problems, the most important one being the inter-ethnic relations in the country.

In such conditions, the Republic of Macedonia has strived towards building a democratic system, although in continuity some of the main characteristics of a true democracy have lacked support by the political elites in the country.

All internal and external problems aside, the level of democracy in the country has been one of the greatest problems facing politicians, researchers and ordinary citizens during the whole period of the countries development. In different periods, citizens' attitudes and opinions regarding the level of democratic development of Macedonia have varied, but the opinion that the democracy in the Republic of Macedonia is not well developed has in continuity been present.

According to the 2011 Democracy Index prepared by the Economist Intelligence Unit, in 2011 the Republic of Macedonia was ranked 73rd country with an overall score of 6.16. Compared to all the neighboring countries, Macedonia has been ranked higher only compared with Albanian, which is ranked as 87th . On the other hand, Bulgaria is ranked 52nd , Greece 32nd and Serbia 64th .

The freedom of speech is considered to be one of the most important indicators when it comes to determining the level of democratic development for a certain country. Analysis conducted by international independent institutions and organizations came up with very discouraging data regarding the freedom of speech in the Republic of Macedonia.

According to the Reporters Without Borders 2011 Press Freedom Report, the Republic of Macedonia is ranked 94th with an overall score of only 31.67. This is a very negative indicator, especially having in mind the fact that according to the same source, in 2010, Macedonia was ranked 68, in 2009 it was ranked 34, in 2008 it was ranked 42, in 2007 it was ranked 36, in 2005 43, etc. In fact, in 2011, Macedonia hit the lowest point for the period covering the entire decade.

Besides this, according to the Freedom House's Freedom of the Press Reform for 2011, the Republic of Macedonia has partly free press and scores 48 in the press freedom score. According to the same report, in 2010 Macedonia scored 46, in 2009 and 2008 it scored 47 and in 2007 it scored 45.

DATA AND SAMPLE DESCRIPTION

In order to determine the citizens' attitudes and opinions regarding the freedom of speech in the Republic of Macedonia, a sample of 1,079 citizens of different sex, age, education, social standing, ethnical and religious belonging were surveyed.

As can be noticed from data presented in Table 1:

Both male and female respondents were part of the survey, although the number of female respondents is slightly higher compared to male respondents.

Respondents from all age groups have been included in the survey, starting from the youngest one, from 18 to 25 years, all the way to the age group of over 60 years. A relatively balanced structure of respondents can be noticed. In fact, 52% of respondents belong to the age group of up to 40 years old, while the remaining part are over 40 years old.

Although people of different educational backgrounds were included in the survey the sample is dominated by people that have at least a bachelors degree.

People from different ethnic affiliations were a part of the study, although the sample is dominated mainly by surveyed people from the Albanian and Macedonian ethnic background. Actually, almost 92% of the surveyed people belong to the two biggest ethnic communities in the country, from which 57% are ethnic Macedonians and 35% are ethnic Albanians.

Table 1. Sample description

Criteria	n	%
Gender		
Male	533	49
Female	546	51
Age		
18-25	39	4.8
26-30	195	23.8
31-35	169	20.6
36-40	169	20.6
41-45	91	11.1
46-50	65	7.9
51-55	39	4.8
56-60	13	1.6
Over 60	39	4.8
Education		
Primary school	39	3.6
Secondary school	377	34.9
Higher education	117	10.8
Bachelor's degree	481	44.6
Master's degree	52	4.8
PhD	13	1.2
Ethnicity		
Albanian	377	34.9
Macedonian	611	56.6
Turkish	52	4.8
Roma	13	1.2
Other	26	2.4

RESULTS

Table 2. Citizens' perceptions regarding the freedom to express their opinion on the functioning of the institutions of the political system of the Republic of Macedonia

	Yes		No		Partially		No answer	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Population in general	225	20.9	575	53.3	234	21.7	45	4.2
Gender								
Male	66	12.4	289	54.2	143	26.8	35	6.6
Female	159	29.1	286	52.4	91	16.7	10	1.8
Age								
18-25	0	0.0	26	66.7	13	33.3	0	0.0
26-30	55	28.2	91	46.7	39	20.0	10	5.1
31-35	39	23.1	79	46.7	39	23.1	12	7.1
36-40	0	0.0	130	76.9	39	23.1	0	0.0
41-45	13	14.3	52	57.1	26	28.6	0	0.0
46-50	13	20.0	26	40.0	26	40.0	0	0.0
51-55	52	40.0	65	50.0	13	10.0	0	0.0
56-60	39	42.9	39	42.9	13	14.3	0	0.0
Over 60	14	12.0	66	56.4	26	22.2	11	9.4
Education								
Primary school	0	0.0	39	100.0	0	0.0	0	0.0
Secondary school	40	10.6	224	59.4	78	20.7	35	9.3
Higher education	29	24.8	78	66.7	0	0.0	10	8.5
Bachelor's degree	143	29.7	182	37.8	156	32.4	0	0.0
Master's degree	13	25.0	39	75.0	0	0.0	0	0.0
PhD	0	0.0	13	100.0	0	0.0	0	0.0
Ethnicity								
Albanian	65	17.2	234	62.1	78	20.7	0	0.0
Macedonian	108	17.7	328	53.7	130	21.3	45	7.4
Turkish	39	75.0	0	0.0	13	25.0	0	0.0
Roma	13	100.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Other	0	0.0	13	50.0	13	50.0	0	0.0

The following can be noticed from data presented in Table 2:

- Over half of the surveyed people (53.29%) consider that Macedonia's citizens cannot express themselves freely about the functioning of the political system institutions in the country and only 1/5 of the surveyed people believe that Macedonia's citizens can express themselves freely about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.
- Around 29% of females and only 12 % of male respondents believe that citizens have freedom of expression. On the other hand, 54% of males and 52% of females consider that citizens are not free to express themselves.
- In the age group 18 – 25 years, 2/3 of the surveyed consider that citizens of Macedonia have no freedom to express themselves about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country;
- In the age group 26 – 30 years and 31 – 35 years, around 46.6% of the surveyed consider that citizens of Macedonia have no freedom to express themselves freely about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country;
- Around 66% of the surveyed that belong to the age group between 36-40 years consider that citizens of Macedonia have no freedom to express themselves about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country;
- In the age group 41 – 45 years around 57% of the surveyed consider that citizens of Macedonia have no freedom to express themselves about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country;
- In the age group of persons over 60 years old, around 56% of the surveyed consider that citizens of Macedonia have no freedom to express themselves freely about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country;
- All surveyed people who have attended only elementary school have expressed their opinion that the citizens of the Republic of Macedonia are not free to express their opinions about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.
- Almost 3/5 of the surveyed people who have attended high school have expressed their opinion that the citizens of the Republic of Macedonia are not free to express freely their attitude, while around 31% believe that they are free or partially free to express their attitude about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.
- Around 67% of the surveyed people who hold higher education degrees have expressed their opinion that the citizens of the Republic of Macedonia are not free to express their attitude, while around ¼ believe that they are free or

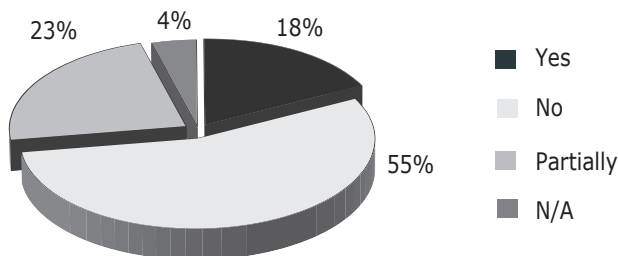
partially free to express their attitude about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.

- Around 38% of the surveyed people who hold a bachelor's degree believe that the citizens of the Republic of Macedonia are not free to express their opinions about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.
- Around 75% of the surveyed people that hold a master's degree and all of the surveyed people who hold Ph.D. degrees have expressed their opinion that the citizens of the Republic of Macedonia are not free to express their opinions about important issues related to the functioning of the political system institutions in the country.

Besides the citizens' general perceptions regarding the level of freedom of speech in the Republic of Macedonia, a few other issues were addresses as part of the survey: the citizens' perceptions regarding the degree of respecting international standards that regulate freedom of speech in the Republic of Macedonia, the citizens' beliefs regarding the importance of the freedom of speech for the democratization of the political system of the Republic of Macedonia, the citizens' perceptions regarding the degree to which public of opinion is regarded in making public policies and the citizens' perceptions regarding the equality of freedom of speech among different ethnic communities.

Over a half of respondents believe that the international standards and regulations in the field of freedom of expression are not respected in the Republic of Macedonia, while only 18% of respondents hold the opposite opinion (Chart 1).

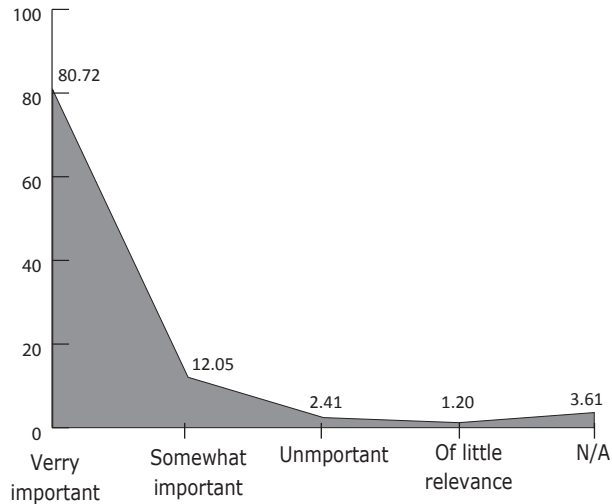
Chart 1. Respondents' perceptions regarding the level of application of international standards in the field of freedom of speech in the Republic of Macedonia

As can be noticed from Chart 2, the citizens in the Republic of Macedonia have a very high degree of awareness regarding the importance of freedom of speech for the democratization of the society. In fact, over 86% of respondents have declared that freedom of speech is very important for the democratization of the country and an additional 9.6% believe that the freedom of speech is somewhat important

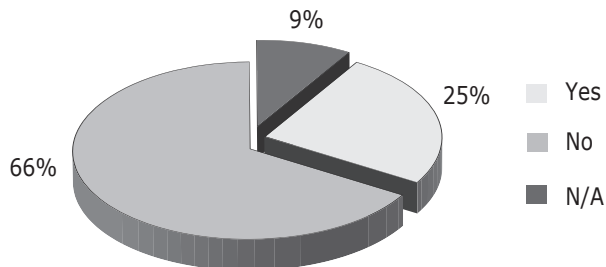
for the democratization of the country. Only 1.2% of respondents believe that the freedom of speech is not important for the country's democratization.

Chart 2. Respondents' perceptions regarding the importance of freedom of speech for the democratization of the Republic of Macedonia (in %)

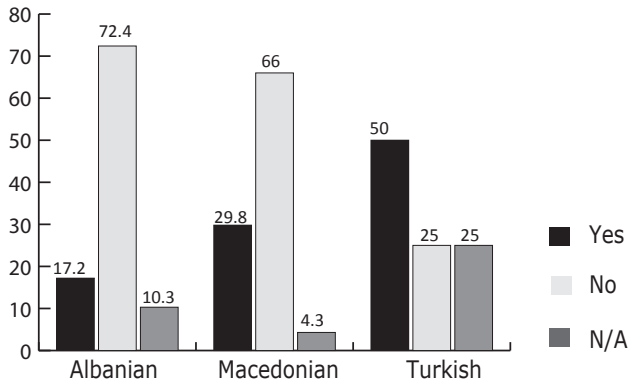
An interesting finding of the survey is the fact that two-thirds of respondents believe that not all citizens have the same freedom of expression in the Republic of Macedonia, while only a quarter of respondents believe that all citizens have the same level of freedom of expression (Chart 3).

Chart 3. Do all citizens enjoy equal freedom of speech in the Republic of Macedonia?

Among others, the survey reveals that the opinion that not all citizens enjoy the same level of freedom of speech in the Republic of Macedonia is far more present among the respondents that belong to the two major ethnic communities compared to others (Chart 4).

Chart 4. Ethnicity and freedom of speech in the Republic of Macedonia

The perception that all citizens of the Republic of Macedonia equally enjoy the right of the freedom of speech is present among only 17% of surveyed Albanians and around 30% of surveyed Macedonians. On the other hand, half of the surveyed respondents of Turkish background consider that all citizens of the Republic of Macedonia equally enjoy the right of the freedom of speech. Parallel to this, 1/4 of surveyed Turkish, 2/3 of surveyed Macedonians and over 72% of surveyed Albanians consider that not all citizens of the Republic of Macedonia equally enjoy the right of the freedom of speech.

CONCLUSIONS

Over half of the respondents consider that Macedonia's citizens can not express freely their opinions about the functioning of the institutions of the political in the country and only 1/5 of the surveyed believe that Macedonia's citizens can express themselves freely about important issues related to the functioning of the country's institutions of the political system.

Female respondents are more optimistic when it comes to their perception about their freedom to freely express their opinion about issues that have to do with the way how the institutions of the political system function.

Compared to older respondents, younger respondents are more optimistic when it comes to their perception about their freedom to freely express their opinion about

issues that have to do with the way how the institutions of the political system function.

Better educated respondents are more convinced that citizens in the Republic of Macedonia are free to express their opinions about the way how the institutions of the political system function.

Compared with smaller ethnic communities, the biggest ethnic communities in the Republic of Macedonia have a pessimistic attitude toward the freedom of expression regarding the way the institutions of the political system function. Pessimism is higher among the Albanian respondents compared to Macedonian respondents.

Although the majority of the citizens in the Republic of Macedonia shares the opinion that they do not have the proper degree of freedom to express their opinion regarding the way the institutions of the political system function, they do not fail to recognize the importance of the freedom to express opinions regarding this issue.

The majority of respondents believe that the international norms and standards in the field of freedom of speech are not respected enough in the Republic of Macedonia.

Over 90% of citizens in the Republic of Macedonia are aware of the great importance of the freedom of expression for the democratization of the political system of the Republic of Macedonia.

Most citizens that belong to the biggest ethnic communities in the Republic of Macedonia believe that not all citizens in the Republic of Macedonia enjoy the same degree of freedom of speech.

РЕЗИМЕ

Кога станува збор за определување на степенот на демократскиот развој на одредена земја, слободата на говорот се смета за еден од најважните индикатори. Во однос на слободата на говорот во Република Македонија, анализите спроведени од страна на независни меѓународни институции и организации покажаа обесхрабрувачки резултати. Со оглед на тоа што една од најголемите критики упатени неодамна кон Република Македонија се однесува на полето на слободата на медиумите и слободата на изразувањето, овој текст има за цел да даде увид во мислењето на граѓаните во однос на слободата на говорот во Република Македонија, наспроти општо познатите теории што се однесуваат на оваа проблематика. Текстот се базира врз анкета извршена на примерок од 1.079 граѓани, спроведена во текот на 2011 г. во сите делови од земјата. Примерокот е мешан и вклучува претставници на сите етнички и верски групи во државата, а застапени се и граѓани со различни политички убедувања. Како што се гледа од текстот, граѓаните на Република Македонија се свесни за важноста на слободата на говорот во градењето на демократското општество. Од друга страна, пак, иако меѓу различните националности

постојат разлики, истражувањето докажува дека меѓу граѓаните на Република Македонија постои релативно висок степен на незадоволство во однос на одредени значајни теми на полето на слободата на изразувањето.

Клучни зборови: *демократија, слобода на изразувањето, мислење на граѓаните*

► **FREEDOM FOR LAZY PEOPLE: EXPLORING THE INTERNALISATION OF THE FREEDOM OF EXPRESSION PRINCIPLE BY THE ROMANIAN MEDIA**

—
author: Cristina Stănuș

INTRODUCTION

Freedom of expression and media freedom are essential democratic values. Nevertheless, in practice we may put forward questions concerning the actual internalisation in new democracies of values such as pluralism and democratic openness or freedom of expression. How we define the limits of free speech is part of the elements defining a society and its respective political system. An analysis of how different societies delineate the limits of free speech allows us to discuss, beyond the existence and quality of democratic government, how the relationship between individuals and society is defined. Mass media play a central part in the process of internalising freedom of expression as a democratic value, because in order to exist they need this freedom and because there is a normative expectation that media organisations protect this freedom, for themselves and for others.

The paper aims to explore the news framing of freedom of expression related issues and to reflect upon the internalisation of free speech as a societal value in Romania and the extent to which media organisations are active in the process of internalisation. In the following sections we briefly review key literature and discuss methodological aspects. Later on we detail how an artistic free speech issue becomes a political issue, discussed in an identity

and public interest framework; we discuss how freedom of expression becomes an object of dispute concerning the entitlement of societal actors to exercise it and emphasize the aspects of free speech that are yet to be debated by the Romanian society.

NEW YOURK MAGAZIN

The meaning of free speech as a concept of political philosophy is deeply connected to the justifications of free speech¹. *These generally instrumental arguments in favour of free speech work in two directions, because they emphasize both the importance of free speech and the need to restrict it in certain situations, and outline the so-called liberal free speech system, which makes the transition from the philosophical conceptualisation of free speech to the operationalization of free speech in contemporary liberal democracies. The liberal free speech system² involves a robust and healthy public debate ensured by democratic institutional arrangements, going beyond aspects limited specifically to free speech; the protection of religious, scientific and artistic free speech; the existence of a private sphere in which free speech cannot be restricted and the endorsement of specific principles for restricting free speech in certain situations. There is a distinct possibility of distinguishing between otherwise very similar democratic regimes from the perspective of how free speech and media freedom were institutionalised. Within this framework we must emphasize that the media have traditionally "confiscated" all discussions on the institutionalisation of free speech, especially in the context provided by the democratization process.*

We start from the idea that the news discourse is deeply determined by the social context in which it is produced and received³, *a context defined by institutions, shared knowledge, and professional norms⁴. Media discourse involves a process of selection and transformation of real events into news, with news framing playing a crucial part. Framing involves the selection of certain aspects of reality and their enhancement so as to promote a certain problem definition, a certain causal interpretation, and certain moral evaluations and recommended solutions⁵. In specific reference to the political sphere, the literature has identified five generic news frames, the economic, conflict, powerlessness, human impact, and morality frames⁶. Among these, the conflict frame, also labelled the strategic frame, involves the continuous interpretation of the political process as a series of games with*

¹ See Ericarendt, *Freedom of Speech*, 2nd ed. (Oxford: Oxford University Press, 2007).

² Andrew Altman, 'Equality and Expression: The Radical Paradox', *Social Philosophy and Policy* 21, no. 02 (2004): 1–22.

³ Mary Talbot, *Media Discourse: Representation and Interaction* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007); Christine Anthonissen, 'Interaction Between Visual and Verbal Communication: Changing Patterns in the Printed Media', in *Critical Discourse Analysis Theory and Interdisciplinarity*, ed. Gilbert Weiss and Ruth Wodak (Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003), 297–312; Teun A. van Dijk, 'Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News', *Journal of Communication* 33, no. 2 (1983): 20–43.

⁴ Talbot, *Media Discourse: Representation and Interaction*.

⁵ Robert M. Entman, 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm', *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): 52.

⁶ W. Russell Neuman, Marion R. Just, and Ann N. Crigler, *Common Knowledge: News and the Construction of Political Meaning* (Chicago: University of Chicago Press, 1992), 61–2.

winners and losers⁷. The use of these news frames is connected to the dominant role journalists attribute to themselves, that of passively covering events or that of actively interpreting events⁸. Constrained by professional norms and standards, journalists contribute to how we experience public controversy through the manner in which they formulate news pieces⁹. Framing controversial issues involves pointing out a certain aspect over other aspects, no matter their relative importance. We tend to associate the practice of journalism with the tendency to emphasize extraordinary, controversial, sensational aspects of current issues and events.

This investigation focuses on the news framing of a topic clearly belonging to the freedom of expression, seen as reproducing the degree of internalisation of freedom of expression by the Romania society, and on the extent to which Romanian news media organisations can be said to actively contribute to this internalisation process. In the following, we briefly introduce the public scandal which created a critical discourse moment concerning freedom of expression issues.

FREEDOM FOR LAZY PEOPLE

The public scandal dubbed “the pink pony case” debuted in July 2008 with an article printed in *New York Magazin*, the publication of the Romanian diaspora in the United States, accusing the New York branch of the Romanian Cultural Institute (ICR) of obscenity, anti-Semitism and poor representation of Romania. The article incriminated an exhibition of three street artists, titled *Freedom for Lazy People*, which featured as an exhibit a children’s toy (a pink pony) bearing a swastika. The article was discussed in the Romanian media and the resulting scandal frequently included references to anti-Semitism, obscenity, kitsch and mismanagement of public funds and became one of the most important topics in Romanian media during that year.

From a freedom of expression perspective, this particular situation is extremely relevant as a case study for several reasons. First, the case of the pink pony is highly relevant for the issue of artistic free speech. Second, given the institutional context, it is also a case of limiting free speech when state funding is involved. Third, from the beginning, this was a case prone to controversy due to the specific description of the art exhibition at the centre of the case as including socially and politically engaged artworks. Last, but not least, the public debate on free speech in Romania was focused on media freedom and has seldom approached the issue of artistic and scientific free speech. Next, we detail the methodological approach of this paper.

⁷ Joseph N. Cappella and Kathleen Hall Jamieson, ‘News Frames, Political Cynicism, and Media Cynicism’, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546 (1996): 71–84; Thomas E. Patterson, *Out of Order* (New York: A. Knopf, 1993); Neuman, Just, and Crigler, *Common Knowledge : News and the Construction of Political Meaning*.

⁸ C. H. de Vreese, ‘News Framing: Theory and Typology’, *Information Design Journal and Document Design* 13, no. 1 (2005): 51–62.

⁹ Peter A. Cramer, *Controversy as News Discourse* (Dordrecht: Springer, 2011).

METHOD AND DATA

We use frame analysis to approach news discourse on this specific case, as it helps identify the manner in which social objects are labelled, defined, and categorised. We focus on the use of generic frames and the identification of issue-specific frames. This approach allows us to emphasize arguments' complexity, the use of themes and frames that appeal to a large audience, and the contribution of journalists and media organisations to our experience of public controversy¹⁰. *For practical reasons we focus on the coverage of this case in the main print and online media which self-define themselves as pertaining to the quality press: daily newspapers Adevărul, Evenimentul zilei, Cotidianul, Gândul, Jurnalul național, and România liberă, weeklies Observator cultural and Academia Cațavencu, and the biggest Romanian news portal Hotnews.ro.* We analysed in-depth 58 news stories, focused on this topic, published either in print or on-line between July 30 and December 31st 2008. The 58 stories were selected having in mind their representativeness for the development and consolidation of theoretical suggestions.

Each news story was analysed to identify the dominant news frame. The analysis focused strictly on text, since there was little or no variation in terms of visual framing. In order to identify the generic frames used we applied Entman's criteria and searched for problem definitions, causal interpretations, moral evaluations and suggestions for remedies¹¹. At the same time, we tried to account for both the central organising motive of the frame and for sub-motives and sub-themes, or variations on the dominant symbolic motive¹². In order to identify a specific frame we take into account the criteria formulated by Cappella and Jamieson¹³: (1) identifiable conceptual and linguistic characteristics; (2) frequently observable in journalistic practice; (3) reliably distinguishable from other frames; and (4) having representational validity. Given the controversial nature of the topic, we accounted for the fact that covering a plurality of voices expressing opinions on such a topic may reflect itself in more than one frame per news story. The voices we focus on belong to journalists, public intellectuals, politicians, and government officials. Next, we describe the dominant news frames we identified in the media coverage of this case.

DOMINANT NEWS FRAMES: THE OBSESSION WITH ROMANIA'S IMAGE ABROAD

The analysis shows that two news frames are dominant in the coverage of this case, both highly appealing to the general public and to the journalists' perceptions of the social values and norms applicable. A highly visible issue-

¹⁰Cramer, *Controversy as News Discourse*.

¹¹Entman, 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm'.

¹²Cherylon Robinson and Lawrence Alfred Powell, 'The Postmodern Politics of Context Definition: Competing Reality Frames in the Hill-Thomas Spectacle', *Sociological Quarterly* 37, no. 2 (1996): 279–305.

¹³Cappella and Jamieson, 'News Frames, Political Cynicism, and Media Cynicism'.

specific frame, emphasizing Romania's national identity and cultural values and their representation abroad, is combined with an equally visible generic frame of politics as a game (the strategic frame, the political conflict frame). Beyond these general interpretations of the issue at stake, a series of media organisation specific news-frames, strongly determined by the context and the political orientation of the respective media organisations, were identified.

The frame focusing on Romania's representation abroad is probably the most obvious. The problem definition emphasizes a recurrent theme in public discourse in the past years; Romania is poorly perceived abroad and this may be caused by how we choose to represent it. Two different nuances appear. First, we have voices which accuse that Romania's image abroad is profoundly affected. Second, we have the ironical voices saying that "we Romanians have developed an obsession with our image abroad" (S1)¹⁴.

These nuances perpetuate at the other levels of the frame. In the first perspective, the causal interpretation stresses that the state, represented here by the Romanian Cultural Institute, promotes cultural policies unreflective of national identity and national culture. From the second perspective, the underlying cause is that a part of Romanian society is endorsing an obsolete and unmoving identity and cultural project which was deeply influenced by national-communism: "Romanian cultural missions abroad should stick to presenting idyllic photo albums of eternal and fascinating Romania" (S2). The difference between these two perspectives is a dissimilarity of imagined community¹⁵. Because of how it underlines belonging to a common project, Romanian print media is thus an important yet not exclusive agent of imagining the national community in the direction described by Frosh and Wolfsfeld¹⁶. In the first perspective, the common project is the identity and cultural model associated by public intellectuals with national-communism. In the second perspective, the common project of a minority is exceeding the above mentioned model, in which culture is either a political or a marketing instrument.

The first perspective involves an idealised and idyllic view of a spiritual rather than material Romania, where the idyllic tone is given by traditional values in rural areas, popular art, and a human-nature communion. Elite culture is part of this vision only if it has already become classicized; early 20th century painters are part of it, while modern artists are excluded (see S3, S4). Culture is unavoidably "official" and requires approval of the majority. Contemporary art, especially the exhibition at the centre of this scandal, is obscene and anti-Semitic, and has nothing to do with Romanian identity and spirituality (see S5). Moreover, these values are under threat because "the national specificity" is forcefully denied and devalued: "The <national specificity> concept degraded so badly during Communism that, if you speak about

¹⁴From this point on the sources (news articles) analysed are referenced using codes. The sources and the corresponding codes are listed in the annex.

¹⁵See Benedict Anderson, *Imagined Communities : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London: Verso, 2006).

¹⁶Paul Frosh and Gadi Wolfsfeld, 'ImaginNation: News Discourse, Nationhood and Civil Society', *Media, Culture & Society* 29, no. 1 (2007): 105 -129.

it, you risk coming across as extremist, retrograde, or even worse, a communist or a fascist" (S6).

The second perspective stresses that the incriminated exhibition is actually perceived positively abroad and, consequently, does not produce negative effects on Romania's image (S7). The artists whose work is at the centre of the scandal belong to a "young, detached generation, ready to make fun of false values and false chastity" (S8). Instead of something outrageous, we actually have a cleansing of Romanian society, a going beyond the imagined national community limited to Romanian spirituality and official culture. Official culture, "even though apparently dead alongside the Communist regime, has continued to operate, stuffed by those eager to perpetuate this value system" (S9). The ironical tone in what concerns those who invoke the damage to Romania's image abroad is widespread (S7, S10, S2, S4).

The moral evaluation of the issue is also diverging along these lines. In the first perspective, obscenity and anti-Semitism are promoted in what constitutes an affront to national identity and national culture perpetuated by state institutions (S11); "the ugly" becomes state policy promoted by "market fundamentalists" (S12). In the opposite perspective this is a case of obsolete morality which threatens freedom of expression and Romania's future social and political development: a simple swastika in an art exhibition has led "to the irritation of the defenders of national dignity" (S13), "prudish by occupation", who see a moral problem in "depicting naked bodies during an act of violence which express the spirit of the world we live in, rather than illustrating the beautiful landscapes of our country, the faces of our forebears or I don't know what" (S9, see also S10). Such a morality could take Romania to "Communist, Nazism, or directly into the Middle Ages" (S11). The remedies proposed in the two perspectives are also conflicting. The first perspective focuses on changing the incriminated cultural policies, while the second aims at a status quo policy.

DOMINANT NEWS FRAMES: THE PINK PONY IN THE GAME OF POLITICS

As the two different perspectives in which the Romania's representation abroad frame is employed show, the coverage of this case in Romanian print media is dichotomised and with a high degree of dramatization. These are elements typically associated with the strategic frame¹⁷. *Practically the two different perspectives employed in the use of Romania's representation abroad frame reflect different framing at different levels of the discourse. Entman shows that, as a reflection of the power game played by journalists and politicians, many news stories present homogeneous framing on one level and competing framing at a different level*¹⁸. In the case of news stories which we identified as manifestly using Romania's

¹⁷Michael Karlberg, 'News and Conflict: How Adversarial News Frames Limit Public Understanding of Environmental Issues', *Alternatives Journal* 23, no. 1 (1997): See.

¹⁸Entman, 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm', 55.

representation frame on the structural level, we find that the strategic frame is being used on the latent level.

The case is described as a fight between typecast political actors, which accidentally happens in the cultural sphere. The entire scandal is but an episode in the permanent conflict between two political forces. The latent cause of the conflict is the notion that no political project or proposal will ever be the subject of consensus. The moral evaluation, also latent, suggests that this is actually a normal situation. Consequently, there is no need to remedy anything. The two rival political forces will and must continue to oppose each other. Some of the news stories employing the strategic frame reveal the intentions of their authors to transform a cultural policy and freedom of expression issue into a political and politicised issue. The strategic frame is even used in a series of news stories supposedly arguing that this is not a political issue and it should be treated accordingly.

All these news stories share the language specific to the strategic frame, the dichotomisation and typecasting of the actors involved, and the dramatisation of the conflict between the two political forces. The specific language contributes to dramatisation: we have “bickering over the swastika on the pony” (S3), in discussing cuts to the ICR budget the “budgetary castration of the pink pony” is mentioned (S14), and the entire scandal is a “nationalist attack on the ICR” (S15). We find out that “Patapieviici [ICR director] fights back” (S16), we take part in the “War of the pony” (S17), and we find out “Romanians are watching this summer a <film> on its way to becoming a thriller” (S1). Moreover, this is a huge scandal (S13, S18) which can be linked to the parliamentary elections to be held in the fall.

The conflict opposes a side with national-Communism influences, a true “noise team” (S19), “the nationalist conservative wing, which does not know what it is conserving, probably their past in ganging up with Ceaușescu” (S20) to “some intellectuals (...) jumping like <gorillas> to protect president Băseșcu” (S21). We must take notice that the latter side does not include the three artists exhibiting their work in New York. Both camps are vehement and quick in reactions, and quite willing to personalize this conflict, if their interests require it.

Dramatization goes very near conspiracy theories, some news stories voicing suspicions that the entire scandal is “a concerted action to discredit the intellectuals who supported president Traian Băseșcu” (S13), in order to provoke a rupture between the president and the director of the ICR, which will likely result in the latter’s resignation and, “after the intellectuals take sides with <the former ICR director>, Traian Băseșcu will be left alone” (S19). Also contributing to dramatization are references to the political clientelism, linking the public intellectuals supporting the president with the president and his political party:

They do not care about cultural management, street art or Romania’s representation abroad, they care about Băseșcu “being left alone”, because they see him as their sole chance that they will not be “out of commission”, without a show on TVR [public service broadcaster], or a job as cultural

attaché, ambassador, or councillor at Cotroceni [palace hosting the Romanian Presidency] (S21).

The political character of the public conflict is pointed out by the institutional spheres where the public scandal is being transferred: the National Broadcasting Council (see S22) and the Parliament. In the latter case emphasis falls upon the procedure to set up a parliamentary committee to investigate the ICR (S23, S24). This committee is an avatar of political conflict and the superficiality of Romanian political elites. The news media particularly point out public declarations by senators from the president's party, suggesting that this is a committee "on paper" and so it will stay, because the deadline that was given for the submission of a report is totally unfeasible (S25). An ironic nuance appears towards the end of the year, after the parliamentary elections, when it becomes clear that the respective committee is unable to produce a report because none of its members got re-elected, leading some journalists to conclude that "the curse of the pink pony does not take into account political affiliations" (S26).

Beyond the dominant news frames employed to depict this case, we also identified some media-specific news frames. These frames are highly contextual and comprehensible, strictly taking into account the history of the respective media organisation and its political endorsements at that moment. Highly distinguishable are the news frames used by media organisations belonging to the Intact Corporation, frequently accused of unbalanced coverage, as well as those belonging to the *România liberă* newspaper, with its known affinity for the Social Dialogue Group in which both the ICR president and other public intellectuals supporting president Băsescu are involved.

FREEDOM OF EXPRESSION AS AN OBJECT OF DISPUTE: THE DISCOURSE OF PUBLIC INTELLECTUALS

An interesting voice in the process of news framing the case studied here are public intellectuals, who either publish opinion articles on this topic in some of the newspapers analysed or make frequent public declarations on the topic, which are covered by the news media. The strategic frame and the intense politicization of the topic are also dominant.

The strategic frame is used in a particular manner (S27, S28, S29, S30, S31). The two opposing sides are artists and politicians and freedom of expression is the object of dispute. Both sides are typecasts: artists are creative and challenge the limits of the society and oppose restraints on free speech, while politicians are ideologically and culturally limited and try to curb all forms of expression they do not understand. The problem definition is centred on the notion that politicians are intervening in a sphere where they have no competence whatsoever. The cause of the conflict is the attempt by politicians to instrumentalize the cultural sphere for their own political ends. The evaluation of the problem emphasizes the immorality of limiting free speech and the dangers society faces if it leaves certain decisions

to politicians. The remedy suggested but not formulated explicitly is the non-interference of politicians in the cultural sphere.

Linguistic choices help reveal the use of the strategic frame. The scandal is “a matter of life and death” (S27), “a hate campaign” (S28). Unlike the politicians, the experts expressed their opinions “without firecrackers” (S30). The pink pony scandal is an “episode in the battle for freedom of expression and the status of arts” (S31). The typecasting of politicians is quite visible: they are not entitled to make judgments because they never went to an art exhibition (S27, S15, S29); the Senate has chosen for membership in the special committee people who “have served for years a nationalistic and chauvinistic Communism” (S28); politicians are an “obtuse group of ideologues trying to give a political dimension to an esthetical act” (S31); and, generally, those who voiced an opinion are “mostly people in political armchairs, institutional thrones, and journalistic roller-coasters” (S30). The typecasting of politicians is based upon associating their perceived way of thinking with the highly ideologized cultural model promoted by the Communist regime, when the subordination of culture to political decision-making was the normal situation. The typecasting of politicians is also associated with personalization elements, as public intellectuals argue this is a mere targeting of Horia-Roman Patapievici, the director of ICR (S27, S34). In an ironic tone we are being told that “There is an invasion of Romanian Nazis and Satanists on all continents! All under the cover of the Cultural Institute, all from Patapievici's gang” (S28). The personalization goes as far as claiming the victimization of the ICR director, portrayed as a “Romanian citizen who is subjected abroad to hate speech” (S28). The object of dispute, artistic freedom of expression, is depicted as follows: “Expression is absolutely free and builds its own rules. If they discuss it calmly, everybody is right. Each artist has the freedom to express himself” (S34). This is a classical liberal view on the freedom of expression. Some voices temper this definition by emphasizing that:

Freedom of expression has the limits imposed by the society at a given point in time. It is directly proportional with the degree of social emancipation of a nation (S35, also suggested in S30).

Freedom of expression is, in this view, limited by societal values and the degree of modernisation of a society. The discussion is thus moved into a broader sphere, which includes references to the fact that, beyond a freedom of expression issue, this is a matter of failed modernisation and inability to overcome the cultural model of Communist Romania (see S35, S30, S15).

The moral evaluation is implicit; politicians are not entitled to issue opinions on this topic because they are not able to overcome their status as representatives of the masses “which listen to *manele* [equivalent to turbo-folk] in their jeeps”, which influences every decision they make (S29). The implications are deeper; the suggestion behind this is that the state can only be allowed to make decisions in

the cultural sphere if it is willing to assume a paternalist position and counteract *manelisation* (S29, S36).

CONCLUSION

The public scandal concerning the *Freedom for Lazy People* exhibition at ICR New York was a good pretext for approaching the issue of freedom of expression (and its limits) within the framework of cultural events funded by the state. Yet, in the entire public debate focusing on this case, very few voices specifically mention freedom of expression. When it is mentioned, it is used to defend the ICR, its director and president Bănescu, or to defend extreme criticism. The discussion on freedom of expression is a mere background for another episode in the confrontation between president Bănescu and his political enemies. The tendency to describe this case in terms of political conflict is so strong that even self-declared “defenders” of the ICR contribute to the perpetuation of the strategic frame as the main mechanism provided to the audience to decipher this case. The public controversy is thus strictly centred on the political arena.

Implicitly, the critics of the ICR art exhibition do suggest limitations are necessary in order to protect “Romania’s image”, while defenders sometimes also agree with the decision concerning “the meaning of representing a cultural world beyond the limits of the state” (S38, see also S37). These elements are, however, not approached properly in the public debate. When the state steps into the cultural policy arena its role needs to be discussed. In the negative freedom perspective, the government has no legal obligation to finance cultural projects and there is no freedom of expression issue. If we attribute to the state a positive role in ensuring freedom of expression, then the decisions concerning financing cultural projects are constrained. The state needs to make sure that it uses public funds to promote broader societal goals such as pluralism, diversity, and the public interest. How these goals are defined determines how the free speech of those who receive funding for their projects may be constrained. The state needs to actively promote freedom of expression, while avoiding situations when decisions not to fund are equalled with restrictions on the free speech of the proponents of the rejected projects.

How Romanian news media approach the issue of free speech in the public arena and the protection of artistic free speech is reflective of some of the structural aspects of the media system. The present analysis points out the manner in which media organisations take sides in the public debate and help transfer this issue from the free speech sphere to the political conflict sphere. When free speech does enter the discussion, media organisations choosing to take sides actively deny it to the opposing party (with the exception of S2). This justifies why, at the height of the public scandal, doubts were raised concerning the professional practices of the Romanian news media (S32). The main problem is the poor institutionalisation of “free speech for all” as a guiding value in the newsroom. While free speech is

accepted as a matter of principle, the associated elements of responsibility and reciprocity seem to be only partially internalised by the Romanian news media. This brings into discussion the relevance of this case for the issues of ensuring free speech and the quality of democracy in post-Communist Romania. If media organisations abuse the power of free speech, this only happens because such abuse is acceptable at the societal level. The media are caught in a vicious circle. On the one hand, as a matter of self-preservation, they must reflect underlying values and norms. On the other hand, as part of their democratic function, they must contribute to civic education and uphold the value of free speech.

Acknowledgment

This paper is based on a chapter from a PhD thesis defended in 2011 at the Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca. The paper was finalized in the present form with support from a grant of the Romanian National Authority for Scholarly Research, CNCS-UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-0669, Project Director Mircea Comşa.

Annex

List of sources analysed directly quoted in the paper

- Adevărul. 2008b. „Zoe Petre: <Alegerea lui Bănescu, opera lui Năstase>”. *Adevărul* (December 12, **S37**)
- Bădescu, Cezar Paul. 2008. „Da, corpul gândește și este inteligent!”. *Adevărul* (October 8, **S29**)
- Bălan, Robert. 2008. „Războiul poneiului cu băț în fund”. *Gândul* (August 7, **S17**)
- Bogdan, Ioana. 2008b. „Gâlceavă în jurul zvasticii de pe căluț”. *Adevărul* (August 1, **S3**)
- Bogdan, Ioana. 2008a. „H.R. Patapievici: cazul poneiului, un scandal politic”. *Adevărul* (August 8, **S27**)
- Cărtărescu, Mircea. 2008. „Cică niște sataniști...”. *Evenimentul zilei* (October 3, **S33**)
- Cercel, Cristian. 2008. „<Eu reprezint România>, dar România nu ne reprezintă pe noi”. *Observator cultural* (August 28, **S8**)
- Cocoș, Cătălin. 2008. „CNA, încins de conflictul Patapievici-Antena 3”. *Adevărul* (August 20, **S22**)
- Drăghia, Ovidiu. 2008. „Poneiul roz plimbat prin manejul blogosferei”. *Observator cultural* (August 28, **S36**)
- Ghițulete, Dragoș. 2008. „Umbra lui Bergeron. La ICR New York”. *Evenimentul zilei* (August 9, **S10**)
- Ioanid, Doina. 2008. „Cui i-e frică de specificul național?”. *Observator cultural* (August 28, **S6**)
- Istodor, Eugen. 2008. „Corina Șuteu: România din umbră a dat la cap poneiului cu svastică.” *Academia Cașavencu* (September 2, **S35**)
- Iurascu, Oana. 2008a. „Arta are funcția de a pune anumite probleme”. *Adevărul* (August 27, **S34**)

- Jurnalul național. 2008a. „Păunescu: <Nu pot tăcea când mi se acordă privilegiile care nu-mi trebuie>”. *Jurnalul național* (September 29, **S23**)
- Kivu, Mircea. 2008. „Politica și libertatea”. *România liberă* (August 9, **S2**)
- Liiceanu, Gabriel. 2008. „O enormă mistificare”. *Cotidianul* (August 6, **S28**)
- Marian, Mircea. 2008. „Iliescu nu crede în arta fără chiloți”. *Evenimentul zilei* (August 9, **S11**)
- Mihăieș, Mircea. 2008. „MIHĂIEȘ: Văcăroiu contra USA”. *Evenimentul zilei* (August 7, **S31**)
- Mixich, Vlad. 2008a. „Graffiti New York - București, via Pompei”. *Hotnews* (August 4, **S1**)
- Mixich, Vlad. 2008b. „Replica lui Horia Roman Patapievici in scandalul de la Institutul Cultural Roman: Un prilej de dezbatere este falsificat și transformat într-un prilej de denunț”. *Hotnews* (August 4, **S13**)
- Modreanu, Cristina. 2008. „Artă nudă și pudibonderia <culturii oficiale>”. *Gândul* (August 29, **S9**)
- Morar, Ioan T. 2008b. „Golăneala de la New York și ținta Băsescu”. *Cotidianul* (August 6, **S19**)
- Morar, Ioan T. 2008a. „Blestemul poneiului roz”. *Cotidianul* (December 3, **S26**)
- Nazat, Marian. 2008. „Șufa și șulfa”. *Jurnalul național* (August 15, **S12**)
- Paulescu, Marie-Louise. 2008. „Scandalul nu e în ponei roz cu zvastică, ci în noi”. *Evenimentul zilei* (August 1, **S7**)
- Poamă, Andrei. 2008. „Problema poneiului roz”. *Observator cultural* (August 28, **S38**)
- Popescu, Cristian Tudor. 2008. „Scandalul boului bej”. *Gândul* (August 10, **S21**)
- Popescu, Diana. 2008. „Castrarea bugetară a poneiului roz”. *Gândul* (October 29, **S14**)
- R.B. 2008. „Poneiul a fost pus în dulap”. *Gândul* (August 15, **S18**)
- Răscuțoi, Anca. 2008. „Institutul Cultural Român anchetat de Păunescu și Funar”. *Hotnews* (September 24, **S25**)
- RL Online. 2008. „Institutul Cultural Roman, acuzat de fraudă și deturare de fonduri”. *România liberă* (October 1, **S24**)
- România liberă. 2008. „Scandaluri culturale în 2008”. *România liberă* (December 13, **S4**)
- Scânteie Floriana. 2008. „Patapievici a primit drept la replică din partea CNA”. *Evenimentul zilei* (August 19, **S32**)
- Schiop, Adrian. 2008. „Cocktail Molotov cu artă și sex”. *România liberă* (August 30, **S30**)
- Stan, Valentin. 2008. „Copii” lui Băsescu îi „apără” pe evrei”. *Jurnalul național* (November 9, **S5**)
- Stanca, Dan. 2008. „Zvastica mă-siii!”. *România liberă* (August 12, **S20**)
- Tronaru, Doinei. 2008a. „Atac naționalist la ICR”. *Evenimentul zilei* (August 7, **S15**)
- Tronaru, Doinei. 2008b. „Patapievici contraatacă”. *Evenimentul zilei* (August 8, **S16**).

References:

- Altman, Andrew. 'Equality and Expression: The Radical Paradox'. *Social Philosophy and Policy* 21, no. 02 (2004): 1-22.
- Anderson, Benedict. *Imagined Communities : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 2006.

- Anthonissen, Christine. 'Interaction Between Visual and Verbal Communication: Changing Patterns in the Printed Media'. In *Critical Discourse Analysis Theory and Interdisciplinarity*, edited by Gilbert Weiss and Ruth Wodak, 297–312. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003.
- Barendt, Eric. *Freedom of Speech*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Cappella, Joseph N., and Kathleen Hall Jamieson. 'News Frames, Political Cynicism, and Media Cynicism'. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 546 (1996): 71–84.
- Cramer, Peter A. *Controversy as News Discourse*. Argumentation Library 10. Dordrecht: Springer, 2011.
- de Vreese, C. H. 'News Framing: Theory and Typology'. *Information Design Journal and Document Design* 13, no. 1 (2005): 51–62.
- Entman, Robert M. 'Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm'. *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): 51–58.
- Frosh, Paul, and Gadi Wolfsfeld. 'ImagiNation: News Discourse, Nationhood and Civil Society'. *Media, Culture & Society* 29, no. 1 (2007): 105–129.
- Karlberg, Michael. 'News and Conflict: How Adversarial News Frames Limit Public Understanding of Environmental Issues'. *Alternatives Journal* 23, no. 1 (1997): 22–27.
- Neuman, W. Russell., Marion R. Just, and Ann N. Crigler. *Common Knowledge : News and the Construction of Political Meaning*. Chicago: University of Chicago Press, 1992.
- Patterson, Thomas E. *Out of Order*. New York: A. Knopf, 1993.
- Robinson, Cherylon, and Lawrence Alfred Powell. 'The Postmodern Politics of Context Definition: Competing Reality Frames in the Hill-Thomas Spectacle'. *Sociological Quarterly* 37, no. 2 (1996): 279–305.
- Talbot, Mary. *Media Discourse: Representation and Interaction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007.
- van Dijk, Teun A. 'Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News'. *Journal of Communication* 33, no. 2 (1983): 20–43.

РЕЗИМЕ

Во овој текст авторката има за цел да ги проследи сфаќањата за слободата на изразувањето и слободата на медиумите карактеристични за пост-комунистичката Романија и начинот на кој тие се преточуваат во професионални вредносни системи и праксата во новинарството. Притоа, таа применува концепти од областа на филозофијата на слободата на говорот во емпириска анализа на еден критичен дискурзивен момент, а тоа е широко присутната дебата за случајот на т.н. „розовото пони“ којшто се претвори и во голема јавна дебата. Станува збор за јавен скандал поврзан со една контроверзна изложба финансиски помогната од државата, а организирана од страна на огранокот на Романскиот културен институт во Њујорк. Во текстот се нагласува слабата институционализираност на идејата за „слобода на говорот за сите“ како главна вредност во новинарската канцеларија. Додека слобода на говорот се прифаќа како принцип што се подразбира, се чини дека во

романските медиуми кои се занимаваат со вести придружните елементи како што се одговорност и реципроцитет се само делумно прифатени. Меѓутоа, ако медиумите ја злоупотребуваат моќта што ја дава слободата на говорот, тоа се случува само затоа што таквата злоупотреба е прифатлива на општествено ниво.

Клучни зборови: *слобода на изразувањето, слобода на медиумите, Романија, насочување на вестите, случајот на "розовото пони"*

► MEDIA AS THE FOURTH POWER AND HUMAN DIGNITY AS THE BASIS OF SOCIETY: THE LEGAL AND POLITICAL ANALYSIS OF THE ALBANIAN POST-COMMUNIST REALITY

—

authors: Elona Bano / Dorian Jano

INTRODUCTION: POST-COMMUNIST CHALLENGES REGARDING THE FREEDOM OF EXPRESSION AND THE RIGHT TO DIGNITY

Freedom of expression and the media have been considered a crucial factor in the process of transformations and democratization of Central and Eastern Europe (CEE). In political practice, freedom of information and access to information is often considered as a *conditio sine qua non* for political and social change and as prime indicators for a successful transformation and democratization process (Busch 2009, 44). The membership of the CEE countries in many western organizations, such as the Council of Europe, NATO or even the European Union, has been explicitly conditional to democratic principles, where freedom of expression and, notably, of the media must be guaranteed. In this respect, all post-communist constitutions, based on the basic international human rights conventions, recognize the freedom of expression and the right to information to be one of the core elements of the democratic process (Gönenç 2002, 234)¹. The justification behind

¹ References of articles in the constitutions of CEE countries which guarantee freedom of expression: Albania (Art. 22), Armenia (Art. 24), Azerbaijan (Art. 47-50), Belarus (Art. 33), Bulgaria (Art. 39-41), Estonia (Art. 44,45), Georgia (Art. 19,24), Hungary (Art. 61), Kazakhstan (Art. 20), Kyrgyzstan (Art. 16.2), Lithuania (Art. 25,44), Moldova (Art. 32-34), Poland (Art. 54), Romania (Art. 30,31), Russia (Art. 29), Slovakia (Art. 26), Tajikistan (Art. 30), Turkmenistan (Art. 26), Ukraine (Art. 34), Uzbekistan (Art. 29, 67) (see Gönenç 2002, 234 footnote 44-45).

the fundamental political importance of freedom of expression is the claim that democracy can be achieved if people are free to present, discuss and criticize ideas and information and if people do enjoy equal rights of free expression; that free expression prevents abuses of power or makes the governors aware of the wishes, opinions and opposition (Jones 1998, 2932).

Having recognized so far the central role of freedom of expression as being the constitutive element of democracy, then should freedom of expression be absolute or should it be limited under certain conditions? The views are diverse. Some scholars allow exceptional limitations to non-political expression, making a distinction between what may be political and non-political expression, while others agree that speech should be limited in cases of defamation damaging a person's reputation or in cases of speech which invades privacy.² Thus basic international human rights convention, acknowledge freedom of expression but attach various qualifications to it. For example Art. 19.2-3 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and Art. 10.2 of European Convention on Human Rights (ECHR) state that the right to expression can be subject to certain restrictions or penalties, as are prescribed by law, when they are necessary for the respect of the rights or reputations of others.³ Most modern constitutions of Central Eastern countries provide as well the protection of the rights and interests of other persons as one of the most important grounds for restriction of freedom of expression.⁴

FREEDOM OF SPEECH AND THE ALBANIAN LEGAL FRAMEWORK

The Albanian Constitution (Art. 22) states that "freedom of expression is guaranteed" in its broadest sense, meaning that individuals can freely develop their thoughts and hold different opinions which they are entitled to disseminate freely through various media. To this end, since September 1997 a special law exists regarding media (Law Nr. 8239, date 3.9.1997) providing expressively at its first article that "*the press is free. Freedom of press is protected by law*". Yet the right to freedom of expression is bipolar, meaning that on one hand, the citizens or the

² "Defamation damages a person's reputation and that harm is usually accepted as reason enough for proscribing libelous speech, provided that what is said is neither true nor 'fair comment'. Speech which invades privacy is also a candidate for proscription where no genuine public interest is at stake; here even 'truth' is no defence - there are some things that a public has no right to know. Other types of speech that are often outlawed because of their alleged harmfulness are obscenity and pornography, incitements to violence and other sorts of illegal conduct, and speech which incites hatred, particularly racial hatred" (Jones 1998).

³ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), Art. 19: "1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference. 2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice. 3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary..."

European Convention on Human Rights (ECHR), Art.10/2: "The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of morals, for the protection of the reputation or the rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary".

⁴ E.g the Bulgarian, Estonian, Lithuanian, Moldovan and Romanian constitutions. For more on the argument see Gönenç 2002, 237.

media give information, and on the other, the public must or has the possibility to receive it. This bipolar quality of 'freedom of expression' can be explicitly derived from Article 10 of the ECHR stating that the right to freedom of expression "shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers". The Albanian legal framework, in this respect, includes a number of normative acts that propose to guarantee and protect the rights to freedom of expression and the right to information, dividing the information as public and official or state information.

Yet, the Albanian framework on freedom of expression, from the legal point of view, is somewhat completed and conforms to the *acquis communautaire*. The EU Commission progress reports state that Albania, overall, has made some progress on freedom of expression, a key European Partnership priority, but still a number of requirements are to be met. The most pressing one regards decriminalization of defamation and insult. Since 2007, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe with the Resolution 1377 (2004) requires from Albania a new reformation of the criminal legislation, substantially referring to decriminalization of insult and defamation.⁵ In 2004, the Albanian Socialist Party, then in power, showed interest in undertaking specific measures in order to reduce the penalty for insult and defamation. But both moments were unsuitable for legal amendments, knowing that at that time Albania had parliamentary (2005) and presidential elections (2007).

The required amendments could be adopted only in March 2012 with the Law 23/2012 (*On Some Modifications to the Criminal Code*) where defamation, in some cases, may be classified as a civil act and not a criminal action. But the EU required the 'decriminalization'⁶ of defamation and insult, not the reduction of penalties. In order to address this EU concern, the Albanian Parliamentary Committee on Education and Public Information Media and the representative of the Albanian Ministry of Justice, proposed to change the terms of prescription of certain claims referred to in the Article 115 of the Civil Code. The 'Achilles heel' is the institution of legal prescription. So, before the amendments, defamation and insult were not based on the incidence of prescription, and a citizen could initiate a legal process whenever considered necessary. We believe that this legal logic was a threat to each of us, who felt as if being under pressure. The term of prescription was given maximum until one year. This is considered a normal stipulation in cases of insult and defamation, where, with time, trials are at risk of returning unusable. On the other hand, it is not only the interest of the legal process; more importantly, it concerns the right of information for the larger public because usually accusations of insult or defamation are addressed to important people who use it to exercise political and public power with any impact on people's life.

⁵ Resolution 1377 (2004) *Honouring of obligations and commitments by Albania*, Council of Europe, Parliamentary Assembly.

⁶ Decriminalization is the abolition of criminal penalties in relation to certain acts, perhaps retroactively, though perhaps regulated permits or fines might still apply. While decriminalized acts are no longer crimes, they may still be the subject of penalties; this should be contrasted with legalization, which removes all or most legal detriments from a previously illegal act. See Decriminalization <http://en.wikipedia.org/wiki/Decriminalization>

More concretely, Articles 119 and 120 of the Criminal Code regarding insult have been modified not arriving directly to decriminalization of defamation and insult, but through the abolition of the imprisonment. Article 119 foresees that insulting a person can result in a prison sentence of 6 months to 1 year if the person has been insulted in public and was addressed to one or more individuals. Article 120 foresees a minimum sentence of one year imprisonment and a maximum of two years imprisonment for defamation, if defamation is done in public and more than one time to one or more individuals⁷. However, we agree that:

“decriminalization of defamation does not mean that journalists should relax. On the contrary, they should be motivated to observe international standards, check their sources of information, abstain from publishing unproven facts and pursue quality journalism. They have to establish their credibility. On the other hand, the courts should intervene when standards are breached, but they should not use disproportionate fines to stifle media freedom”⁸.

FREEDOM OF EXPRESSION VS. RIGHT TO DIGNITY: THE ALBANIAN CASES

In both political and legal terms, the freedom of expression and speech, as well as the right to privacy and human dignity are fundamental political values and rights. They both derive from a liberal theory of justice where individuals are seen as autonomous agents. Ideally, in a liberal political community individuals not could not only talk freely and openly both in private and in public, their human dignity must also be protected, both being inalienable rights of every citizen. Yet, in practical terms, the freedom of speech and of the press and the right to privacy are competing rights. The major limitation in post-communist societies is that the media use freedom of expression unconditionally in all circumstances, with the justification of their being an instrument and goal for the pursuit of truthfulness within the framework of transparency and public information. Under the ‘freedom of the expression’ principle, the media usually override the interests of an individual to remain anonymous (being a raped victim or a corrupted suspected public person, information taken in public or violating privacy) causing irreparable damages.

The legitimate question is whether the media’s mission of informing the public can override and violate human dignity of individuals regardless of their social status? Should the media not invade privacy where no genuine public interest is at stake? Should the scope of freedom of expression be limited to only true, fair and not defamatory statements?

CASE STUDIES:

Yet, from our point of view it is important to analyze the behavior of the Albanian state with regards to the basic freedom rights - that it is not only a personal

⁷ Modifications to Criminal Code 23 dt. 1.3.2012 published in Albanian Official Monitor nr. 26, pg 1299.

⁸ Speech of Oliver Vujovic, SEEMO Secretary General, Montenegro. http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2011&mm=07&dd=14&nav_id=75438

right, but at the same time the most important instrument of the media and the officials that ensures a democratic society. The exercise of freedom of speech can sometimes be in conflict even with the most liberal and democratic policies or institutions, to the detriment of public interest.

PANGO CASE: FREEDOM OF SPEECH VS. REPUTATION AND PRIVACY

In the case of *Pfeifer vs. Austria* (no.12556/03, S35, ECHR 2007) it has been concluded that Article 10 of the Convention does not guarantee unlimited right of freedom to expression even in those cases where information may be of interest to the general public. In this case, the main purpose was to attack the reputation of individuals against the guarantees of Article 8 of the Convention (right to privacy and reputation) which takes precedence. This was the case of Ylli Pango vs. Top Channel Media Company.⁹ The case of the then Minister of Culture Ylli Pango was taken to the Tirana Court; he was shown in a TV programme in intimate clothes at his house at 9.00 PM, visited by a potential employee at his ministry. The journalist, a woman who collaborated with the Fix Fare Programme, filmed and registered illegally the entire conversation that took place at Minister Pango's meeting at his home. It was then broadcast on the Fix Fare Programme with broad coverage on a large territory. Thus, it couldn't be used as evidence before the court. It only caused great damage to Pango's image, where 30 years of his career was destroyed in only one night; as a consequence of the broadcast, Mr. Pango resigned as minister and MP and it was impossible for him to remain a respectful professor. In this case Tirana's court decided that Top Channel Media is guilty of injury and is obliged to pay to the plaintiff 400,000 Euros. At the same time, Top Media was forbidden to give information about Ylli Pango, either in the "Shqip" Newspapers or on Top Channel Radio and TV.

Here, although we agree with the fact that the media's main purpose is public information, yet the media are obliged to respect the good name and reputation of individuals. The media play an important role in a democratic society. However, they must not exceed certain limits, especially if these relate to the reputation and rights of individuals. They should disseminate information in accordance with the rights and its obligations to information, which includes just matters of broad public interest.¹⁰ Public interest to be informed must be guaranteed and is legitimate but this right can't infringe the right to privacy or family life protected by Art. 8 of the European Convention on Human Rights. In this sense, the Court refers to the Parliamentary Assembly Resolution of the Council of Europe on "The right to private life" which states that "unilateral interpretation of the right to freedom of expression" by certain media cannot justify violations of rights protected by Article 8 of the Convention, on the grounds that readers "are entitled to know everything about public figures"¹¹.

⁹ For more on the specific Albanian case see the court's judgment <http://www.yllipango.com/skandali/vendimi-i-gjykates/>

¹⁰ Reference also to *Scharsach and News VERLAGSGESELLSCHAFT vs. Austria* (no.39394/98).

¹¹ Hanover vs. Van. Germany (no. 59320/00).

FREEDOM OF SPEECH VS. PRINCIPLE OF CONFIDENTIALITY

The media can also be free to express all the information they consider necessary for the public opinion to help in the process of decision-making, but cannot be allowed to infringe some justice principles, as the principle of confidentiality of the investigation. The European Court on Human Rights has historically kept this in mind, describing free speech as 'one of the essential foundations of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and for each individual's self-fulfillment'¹². The Court has also noted that free speech protects not only information and ideas 'that are favorably received or regarded as inoffensive or a matter of indifference, but also those that offend, shock or disturb'¹³. Free speech is also essential in order for strong and independent media to hold the state to account, to expose corruption, and to host national debates on matters of public interest. This does not mean that the media should be free to defame members of the public or public figures with impunity. However, journalists have an important role to play in society, and so long as they exercise that role responsibly, the public interest is served better by a liberal regulatory regime that allows occasional mistakes, than by a stricter regime that curtails media freedom. Societies live and breathe through the oxygen of free speech. Important in this point is to remember the Court's point of view in Lingens judgment (July 1986), the Court clarified the scope of these principles with regard to the press:

*"Whilst the press must not overstep the bounds set, inter alia, for the 'protection of the reputation of others', it is nevertheless incumbent on it to impart information and ideas on political issues just as on those in other areas of public interest. Not only does the press have the task of imparting such information and ideas: the public also has the right to receive them."*¹⁴

In the Albanian media, the principle of confidentiality of the investigation is not always respected by the media. The case of Viktor Gushi is a recent case in point; he was accused by the Albanian prosecutors as a serial killer. His testimony given before the Tirana police was published integrally in all the Albanian media. Maybe the reason for this publication has been to calm the public by announcing that a dangerous criminal is already captured. On the other hand, the media caused a big damage to the Albanian justice.

CONCLUDING REMARKS: A FREE AND JUST SOCIETY

As discussed in this article, it is not surprising that an easy conclusion cannot be drawn. The freedom of expression, although a fundamental democratic principle, can be easily manipulated and abused at the expense of human dignity. It is not possible to state in a simple *a priori* fashion which norm/right should prevail and be more relevant to a democratic process. Yet, we believe that a way to deal with this

¹²Handyside vs. UK (1976) 1 EHRR 737 para 49.

¹³*Ibid.*

¹⁴Lingens vs. Austria, Judgment of 8 July 1986, Series A, No. 103, par. 41.

ambiguity is to take into consideration the political context in which the dilemma is brought up and is being used.

Given that Albania is a relatively new democracy and political power and coercion has become a monopoly, media and freedom of expression may be seen as an alternative to balance the political monopolistic power. Whereas in cases where laws are very detailed and introduce clauses to restrict freedom of expression aiming to protect human dignity, we risk to apply a form of 'negative liberty', meaning that individuals know ahead what legal penalties they will be subject to in case their statements are judged as untrue and defamatory. In unconsolidated democracies, this creates a high risk to inhibit individuals and journalist in informing the public and investigating public officials. Still, the other way round, unlimited freedom of expression, although perhaps a risk that may infringe upon human dignity, can be tolerated to a certain extent and we argue that it will need time till societies get emancipated and begin to really care for human dignity. What we propose here is that in building free societies by giving priority to 'freedom of expression' we leave room for a just society, able to emancipate its citizens as moral agents who have all the capacities to develop and respect human dignity, while if we aim at defending human dignity first, we risk to rule out the freedom of expression, also a crucial part of human dignity. Guaranteeing the freedom of expression is essential to human development and achieving the citizens' wellbeing. As we improve the citizens' wellbeing, we also indirectly increase the respect for human dignity, since societal respect for the dignity of the person dependson the quality of the people involved (Wei-Ming 1998, 7824).

Freedom of expression is not only a fundamental constituent of democracy, but it is also a liberty crucial to human dignity (Jones 1998, 2933). In legal terms, the right to expression should in general prevail overthe right to dignity, whereas in moral terms, the notion of dignity should be more central than the notion of right.¹⁵ If, legally, we are and ought to have the right to free expression, because there are reasons to fear political abuses of power, politically there may be things that we ought not to say; thus, these cases should be better regulated through moral principles and norms rather than legally restricting the freedom of expression (*Ibid*).

Here, our suggestion concerns the prevailing of the freedom of expression over the right to dignity, which is a legal concern, meaning the absence of legal restrain and administrative punishment in order to inhibit any political, social or economic pressure upon the citizens. Here, rules should regulate rather than restricted speech. Yet, not only the essential right to reputation and privacy of individuals, or the principle of confidentiality of the investigation need to be protected, due legal processes and rules also have to be scrupulously respected and preserved at all times as a safeguard for human dignity.

¹⁵For cases where notions of dignity are more central than notions of rights see Howard and Donnelly 1996.

References

- Constitution of the Republic of Albania, Law no. 8417 date 21.10.1998, updated version. English version available at *Institute for Policy and Legal Studies* <http://www.ipls.org/services/kusht/contents.html>.
- Decision of the Tirana Court on Ylli Pango vs. Top Channel case, date 18.06.2010 <http://www.yllipango.com/skandali/vendimi-i-gjykates/>
- European Convention on Human Rights (ECHR) ratified and accessed by Council of Europe, Rome, date 4.11.1950.
- Handyside vs. UK (1976) 1 EHRR 737.
- Hanover vs. Van. Germany (no. 59320/00).
- International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ratified and accessed by the General Assembly Resolution 2200A (XXI) date 16 December 1966.
- Law 23/2012, date 1.3. 2012 *On some modifications to the Criminal Code*. Published in the Albanian Official Monitor no. 26.
- Law No.8239, date 3.9.1997 *On some Amendments to the Press Law*.
- Lingens vs. Austria, Judgment of 8 July 1986, Series A, No. 103.
- Pfeifer vs. Austria Case no.12556/03, S35, ECHR 2007.
- Resolution 1377 (2004) *Honouring of obligations and commitments by Albania*, Council of Europe, Parliamentary Assembly.
- Scharsach and News VERLAGSGESELLSCHAFT vs. Austria (no. 39394/98)
- Busch, Brigitta. 2009. "Reflecting Social Heteroglossia and Accommodating Diverse Audiences – a Challenge to the Media". In *Discourse and Transformation in Central and Eastern Europe*, Aleksandra Galasińska and Michał Krzyżanowski eds. London: Palgrave Macmillan.
- Gönenc, Levent. 2002. *Prospects for Constitutionalism in Post-Communist Countries*. The Hague: Kluwer Law International.
- Howard, R. and Donnelly, J. 1996. "Human Dignity, Human Rights and Political Regimes", *American Political Science Review* 80: 801-17.
- Jones, Peter. 1998. "Freedom of speech", in *Encyclopedia of Philosophy*, London and New York: Routledge.
- Seemo. 2011. "Decriminalization of defamation in Montenegro welcomed", July 14. http://www.b92.net/eng/news/region-article.php?yyyy=2011&mm=07&dd=14&nav_id=75438.
- Wei-Ming, Tu. 1998. "Self-cultivation in Chinese philosophy", in *Encyclopedia of Philosophy*, London and New York: Routledge.

РЕЗИМЕ

Слободата на изразувањето не е само составен дел на личната слобода, туку и посебен чин во воспоставувањето на општествена интеракција. Сепак, постојат ограничувања во обемот на слободата на изразувањето и штети што слободата на изразувањето може да ги нанесе, особено во поглед на човековото достоинство. Во пост-транзициските општества, медиумите станаа најважна политичка сила која сè уште нема доволен легитимитет. Тие ја користат слободата на изразувањето на безусловен начин и во сите околности, со оправдување дека тие се инструмент и цел во потрагата по вистината во рамките на потребата за транспарентност и јавно информирање. Предизвикот со кој најчесто се соочуваат младите демократии се однесува на прашањето дали мисијата на медиумите да ја информираат јавноста може да го надмине и наруши достоинството на поединецот без разлика на неговиот општествен статус. Дали медиумите треба да ја нарушуваат приватноста кога не е во прашање никаков вистински јавен интерес? Дали обемот на слободата на изразувањето треба да биде ограничен само на вистинити и чесни, а не клеветнички изјави? Токму овие фундаментални прашања и врската меѓу медиумите и човековото достоинство се во фокусот на овој текст. Земајќи како илустрација неколку конкретни случаи од Албанија и анализирајќи ги и од политичка и од правна гледна точка, изнесуваме во овој текст наши ставови за постоењето на остри граници меѓу прифатлива и неприфатлива слобода на говорот, признавајќи притоа дека постојат околности во кои слободата на изразувањето може оправдано да биде потисната, особено ако станува збор за нарушување на начелото на човековото достоинство. Иако правно гледано имаме и треба да имаме право на слободно изразување, зашто нема причина да се плашиме од политички злоупотреби на моќта, во политичка смисла може да има и работи кои не би требало да се кажат. Оттаму, би било подобро овие случаи да се регулираат со морални начела и норми отколку преку ограничувањето на слободата на изразувањето.

Клучни зборови: *Албанија, клевета, слобода на изразување, човеково достоинство, навреда*

► PROTECTING THE FREEDOM OF EXPRESSION: BETWEEN THE EUROPEAN CONVENTION AND THE EU CHARTER

—
author: Hristina Runčeva

FREEDOM OF EXPRESSION

Freedom of expression is the cornerstone of democratic rights and freedoms. It is a *conditio sine qua non* for the development of the democratic society where everyone has the right to participate effectively in the process of opinion-making and decision making procedures.

The European Court of Human Rights (ECtHR) refers to the freedom of expression as "one of the essential foundations of a [democratic] society, one of the basic conditions for its progress and for the development of every man."¹

It is commonly accepted that the right of freedom of expression is at the heart of the whole human rights system and that the level of its protection indicates if the state can be qualified as liberal-democratic. It is one of the most important constitutionally protected rights in many European states and frequently present in the case law of the Strasbourg and Luxembourg courts. The media has the role of the public watchdog, but the freedom of expression, the transparency and open exchange of opinions and ideas is not unlimited. The limits are often set precisely by the international legal instruments and are activated if other human rights are jeopardized (for example, the right of privacy). Therefore, the media should use their power to keep the balance between different rights in order to

¹ *Handyside v. The United Kingdom*, 5493/72, Council of Europe: European Court of Human Rights, 4 November 1976, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6fb8.html> [accessed 10 May 2012].

respond to the task of keeping the role of the media as a “market place of ideas and opinions” where the free consumers can make the choice.

The right to freedom of expression upholds the rights of all to express their views and opinions freely. It does not only refer to publicly expressing political views and ideas, as it is often perceived. Today, freedom of expression means freedom to express one’s views and opinions whether verbally, in writing or simply in pictures, exchanging publicly cultural, political and social information and ideas, without being restricted by the state or any other subject. Free access to information and ideas and by that free expression of views are essential for strengthening the individual dignity and participation in a democratic society.

INTERNATIONAL INSTRUMENTS FOR PROTECTION

There is a variety of international instruments that determine the standards for the protection of the right of freedom of expression. The first document that guarantees this right was the Universal Declaration of Human Rights² adopted by the General Assembly of the United Nations in 1948. These guarantees followed after the discussions in the first session of the U.N. General Assembly in 1946 where freedom of information was discussed in particular, and it was unequivocally stated that “freedom of information is a fundamental right and is the touchstone of all the freedoms to which the United Nations is consecrated.”³ The Universal Declaration offers broader protection to the freedom of expression compared to the later adopted legal instruments, but it does not have a character of a treaty, it is a non-binding document and therefore this analysis will not focus more broadly on its content.

The adoption of the key legal instruments for human rights protection brought a great impetus for the further development of the mechanisms for the protection of the right of freedom of expression. The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms was adopted by the Council of Europe (1950) and it shed new light on the protection of this “first generation human right” on a European level. The judicial activism of the European Court on Human Rights in Strasbourg has created an extensive case law that later served to the European Union as an inspiration to create its own human rights protection mechanism. After long debates, the European Union adopted its own bill of rights, the EU Charter on Fundamental Rights that became binding when the Treaty of Lisbon entered into force in December 2009. Both instruments guarantee the right to freedom of expression with different scope and limitations, but the main issue is whether both instruments are complementary and if they can offer broader protection to

² Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights guarantees: “Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.”

³ *Calling of an International Conference on Freedom of Information*, A/RES/59(1), para.1, United Nations: General Assembly, 14 December 1946, available at: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/10/IMG/NR003310.pdf?OpenElement> [accessed 15 May 2012].

the freedom of expression (by cooperation between both courts in Strasbourg and Luxembourg), or can the overlapping competence cause a ping-pong effect with the cases related to this issue?

EUROPEAN CONVENTION VS. THE EU CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS ON THE FREEDOM OF EXPRESSION GUARANTEES

The European Convention for the protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) guarantees the freedom of expression in its Article 10⁴. Article 10 guarantees everyone's right of freedom of expression that includes freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. However, it does not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises. This indicates that Article 10 of the Convention consists of three separate freedoms: freedom to hold opinions, freedom to receive information and freedom to impart information and ideas. Firstly, freedom to hold opinions is certainly a precondition for freedom of expression, but it also contains a negative freedom⁵ which means that no one can be forced to reveal an opinion or belief. Second, freedom to receive information consists of the right of the media to seek and collect information from different lawful sources and according to the Court this freedom also consists of "the right of the public to be adequately informed, in particular on matters of public interest."⁶ Freedom to impart information and ideas is complementary to the freedom of receiving information and can be interpreted in a manner that the state may not intervene between a transmitter and a receiver as they have the right to get into direct contact with each other according to their will.⁷

In its second paragraph, the Convention presents an overview of the cases when the exercise of these freedoms "may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary."⁸ The second paragraph explicitly refers to the cases where the freedom of expression may be limited in order to protect some other fundamental rights, due to the fact that it is not an absolute right. Besides that, freedom of

⁴ *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, Article 10, Council of Europe, 4 November 1950, available at: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm> [accessed 15 May 2012]

⁵ Case *Vogt v Germany*, 17851/91.

⁶ Monica Macovei, *Freedom of Expression: A Guide to the Implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights*, 2nd ed. p.10. (Strasbourg: Council of Europe 2004), available at: <http://echr.coe.int/NR/rdonlyres/C3804E16-817B-46D5-A51F-0AC1A8E0FB8D/0/DG2ENHRHAND022004.pdf> [accessed 10 May 2012].

⁷ Case *Groppera Radio AG and Others v. Switzerland*, 1990, available at: <http://strasbourgconsortium.org/document.php?DocumentID=2075> [accessed 10 May 2012].

⁸ *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, Article 10.

expression is subject to a number of exceptions; they “must be narrowly interpreted and the necessity for any restrictions must be convincingly established”⁹.

These guarantees have a binding force for the member states of the Council of Europe, which means that all EU Member States are obliged by this Convention. The special guarantees for the freedom of expression in the European Convention are established with a purpose of strengthening the guarantees of democratic political process in the member states of the Council of Europe. It is also considered as a tool for minorities, political opponents and the civil society in the process of stimulating public debates. Article 10 of the European Convention has been the subject of numerous cases before the European Court of Human Rights in Strasbourg. The Court stands for the protection of free flow of information and ideas, limiting state power to restrict freedom of expression in the fields of political expression, broadcasting and press, national security, demonstrations and privacy.

Many years later, the European Union launched its own instrument for fundamental rights protection. The EU Charter of Fundamental Rights was proclaimed in December 2000 and became binding in 2009 when the Treaty of Lisbon entered into force. It entrenches the rights developed in the case law of the European Court of Justice (ECJ) in Luxembourg, found in the European Convention on Human Rights, as well as other rights and principles resulting from the constitutional traditions of the EU Member States and other international instruments¹⁰. The Charter was not aiming to create new rights, but to make the existing ones more visible and known for the European citizens and all persons resident in the EU. In this context, the Preamble of the Charter states: “To that end it is necessary to strengthen the protection of fundamental rights in the light of changes in society, social progress and scientific and technological development by making those rights *more visible* in a Charter.” The Charter is not a simple reproduction of the European Convention - the origins of the Charter can be found in the European Convention on Human Rights, but the Charter also derives from the ECJ case law and constitutional traditions of the Member States. The freedom of expression right follows this pattern without exception: it originates from the ECHR, but is also based on different sources.¹¹

The counterpart of the Article 10 of the European Convention can be found in the EU Charter of Fundamental Rights in its Article 11 “Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include the freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority

⁹ *Vogt v Germany*, 17851/91 para. 52(ii), Council of Europe: European Court of Human Rights, 26 September 1995, available at <http://associationline.org/guidebook/action/read/chapter/4/section/jurisprudence/decision/108> [accessed 10 May 2012]

¹⁰ Annual report on the application of the EU Charter of Fundamental Rights - Frequently Asked Questions MEMO/11/207. Brussels, 31 March 2011, available at: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/207> [accessed 10 May 2012].

¹¹ Article 11 -Freedom of expression and information-Origins and sources: ECHR; case law of the European Court of Justice, see case C-288/89; Protocol on the system of public broadcasting in the Member States; Council Directive 89/552/EEC. Horvath, Zoltan and Odor Balint. *The Union After Lisbon - The Treaty Reform of the EU*, p. 113 (Budapest: HVH-ORAC Publishing House Ltd., 2010).

and regardless of frontiers". Additionally, it offers guarantees for media freedom and pluralism, due to the fact that they derive from the jurisprudence of the ECJ in Luxembourg and many cases have been raised upon these issues.

At first glance, it seems that the EU Charter offers a broader and more systematic protection for the freedom of expression than does the European Convention because the Convention allows freedom of expression to be the subject of a number of limitations. But the EU Charter also implies certain limitations to the freedom of expression, generally referring to them in Article 52 which addresses the scope of guaranteed rights of the Charter. The requirements here are that "...limitations may be made only if there are necessary and genuinely meet objectives of general interest recognized by the Union or the need to protect the rights and freedoms of others." Compared to the European Convention limitations, the Charter does not contain a broad and exact selection of possible situations where the freedom of expression can be limited, but addresses the "general interest" which can be interpreted even more extensively than the certain situations of the Convention. The scope of limitations in Article 52 of the EU Charter does not define the "general interest" which could be considered as an opportunity for wide discretionary powers in terms of interpretation by the European Court of Justice.

Pursuant to Article 52(3) of the Charter, the freedom of expression corresponds to the same right guaranteed by the European Convention and the meaning and scope of this right is the same as the one guaranteed by the Convention. The provision also states that it shall not prevent Union Law providing more extensive protection. If we carefully analyze Article 52(3) of the Charter, we will notice that it sets the foundation for a harmonious development of interrelation between the provisions of the Charter and those of the European Convention, allowing the Union to create a more extensive protection of fundamental rights than the one provided under the ECHR.

This provision enables complementary protection of fundamental rights by the two crucial instruments, the Charter and the European Convention, not excluding any of them, but on the contrary - enabling more extensive protection. The main issue that might appear in this case is whether the multilayer protection of freedom of expression might cause a ping-pong effect by proclaiming both courts in charge as incompetent for dealing with some cases, transferring the responsibility from one to another?

The answer of this can be found in the scope of the application of both instruments. According to Jacobs G. Francis, the Charter is not an "all-purpose human rights instrument for the European Union", but on the contrary - it is intended to have a rather limited scope, being addressed only to the European Union institutions and to the Member States only when they are implementing European Union Law. And even on the latter point there may be cause for confusion: the Member States

would be subject to the Charter where they implement EU Law, but to the European Convention on Human Rights where they act on their own.¹²

BETWEEN STRASBOURG AND LUXEMBOURG

The judicial activism of the courts in Strasbourg and Luxembourg today has the key role in the protection of the right to freedom of expression. This derives from the fact that freedom of expression protection is very dependent upon the interpretations of the courts. Diverging interpretations by the European Court on Human Rights and the European Court of Justice on this issue might appear. This can only lead to the possibility of the Strasbourg Court to open a way for a considerable stream of applications against judgments of the Luxembourg Court. The total duration of procedures, which are already too long, will be additionally prolonged and the caseload might grow. Effectiveness of both systems would be required and it can only be reached by a regular coordination between the judges of Strasbourg and Luxembourg. So far, the developments show a satisfactory level of coordination of both systems in order to create legal certainty and legal unity for the applicants.

Additional efforts have been made in order to strengthen the legal certainty of the systems: the European Union is standing before a new challenge - accession to the European Convention on Human Rights. The Treaty of Lisbon sets the legal basis for the EU to become member of the European Convention and the Commission has recommended to the Council to open accession negotiations with the Council of Europe. There are ongoing negotiations that have been launched in July 2010. The accession of the EU to the European Convention would complement the fundamental rights protection by the Union, including freedom of expression, and would introduce additional judicial control in terms of protecting fundamental rights. Accession of the EU to the European Convention would mean that European citizens could see their interrelated, interdependent and indivisible human rights safeguarded through the smoothly working protection system to which they are entitled.

The benefit of the plural system of human rights protection could be obtained if there is harmonious development and a precisely defined scope of the variety of regulatory frameworks and their different jurisdictions. Moreover, additional courts can give an innovative impetus to a deadlocked jurisprudence and open a new space for fundamental rights protection. The disadvantages of the complex mechanism on human rights protection in the European Union could be found in the overlap of the different protection instruments, functionally and geographically, at the same time complementing, but also competing with each other. This multi-layered protection may ask from the citizens to pass through several different and long procedures that might cause additional and unexpectedly high costs.

¹²Jacobs G. Francis, *The European Convention on Human Rights, the EU Charter of Fundamental Rights and the European Court of Justice - The Impact of European Union accession to the European Convention on Human Rights*, p. 293-294, available at: http://www.ecn.net/elements/conferences/book_berlin/jacobs.pdf [accessed on 15 May 2012].

Additionally, there is a risk of divergent or corrective rulings in every new phase of the procedures, and this might cause loss of confidence by the citizens due to the perception of a legal uncertainty.

This challenge between different legal instruments and jurisdictions for fundamental rights protection might bring the right to freedom of expression to a serious threat of an inconsistent protection. The challenge can be bridged over only by setting a priority of the EU and the Council of Europe for the creation of a legal mechanism for uniformity of human rights protection and cooperation among courts that may give long-term positive results.

Bibliography:

Francis G. Jacobs, *The European Convention on Human Rights, the EU Charter of Fundamental Rights and the European Court of Justice - The Impact of European Union accession to the European Convention on Human Rights*, available at: http://www.ecln.net/elements/conferences/book_berlin/jacobs.pdf [accessed on 15 May 2012]

Danilo L. Nikolic. *Medijsko pravo* (Beograd: Sluzbeni glasnik, 2010)

Monica Macovei, *Freedom of Expression: A Guide to the Implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights*, 2nd ed. (Strasbourg: Council of Europe 2004), available at: <http://echr.coe.int/NR/rdonlyres/C3804E16-817B-46D5-A51F-0AC1A8E0FB8D/0/DG2ENHRHAND022004.pdf> [accessed 10 May 2012]

Zoltan Horvath and Balint Odor. *The Union After Lisbon - The Treaty Reform of the EU*. (Budapest: HVH-ORAC Publishing House Ltd., 2010)

Documents:

Annual report on the application of the EU Charter of Fundamental Rights – Frequently Asked Questions MEMO/11/207. Brussels, 31 March 2011, available at: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/207> [accessed 10 May 2012]

Calling of an International Conference on Freedom of Information, A/RES/59(I), United Nations: General Assembly, 14 December 1946, available at: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/10/IMG/NR003310.pdf?OpenElement> [accessed 15 May 2012]

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Council of Europe, 4 November 1950, available at: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm> [accessed 15 May 2012]

Universal Declaration of Human Rights, United Nations General Assembly, 10 December 1949, available at: <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> [accessed 10 May 2012]

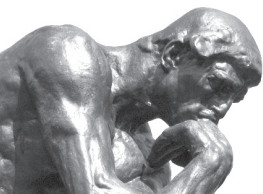
Case law: *Groppera Radio AG and Others v. Switzerland*, 14/1988/158/214. Council of Europe: European Court of Human Rights, 28 March 1990, available at: <http://strasbourgconsortium.org/document.php?DocumentID=2075> [accessed 10 May 2012]

Handyside v. The United Kingdom, 5493/72, Council of Europe: European Court of Human Rights, 4 November 1976, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6fb8.html> [accessed 10 May 2012]

Vogt v. Germany, 17851/91, Council of Europe: European Court of Human Rights, 26 September 1995, available at: <http://associationline.org/guidebook/action/read/chapter/4/section/jurisprudence/decision/108> [accessed 10 May 2012]

РЕЗИМЕ

Трудот ја анализира заштитата на слободата на изразување како еден од темелите на демократските општества, низ призмата на два меѓународни документи – Европската конвенција за човекови права и Повелбата за основните права на Европската унија. Имајќи предвид дека заштитата на слободата на изразување до стапувањето на сила на Лисабонскиот договор беше гарантирана со Европската конвенција за човекови права, а граѓаните на земјите-членки на Советот на Европа можеа да се обратат за повреда на ова право само пред судот во Стразбур, со стапувањето на сила на Договорот од Лисабон беа обезбедени дополнителни гаранции на ова право преку Повелбата за основни права на ЕУ. Имено, државите-членки на Унијата, кои се истовремено членки и на Советот на Европа, се соочуваат со два механизми кои го штитат правото на слободно изразување: Европската конвенција и Повелбата на ЕУ која се здоби со правно-обврзувачки карактер по усвојувањето на Лисабонскиот договор.

► РЕГУЛИРАЊЕТО И ДИМЕНЗИОНИРАЊЕТО НА ГРАЃАНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА МЕДИУМИТЕ И НА МЕДИУМСКИТЕ РАБОТНИЦИ ВО СКЛАД СО ЧЛЕН 10 ОД ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА И ПРАКСАТА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

—
автор: Слободан Беличански

ВОВЕД ВО ТЕМАТА

Слободата на изразување е дел од корпусот на традиционалните политички и граѓански права посебно утврдени и формулирани во текот на граѓанските револуции при крајот на осумнаесеттиот век. Таа е денес потврдена и во најважните документи на Обединетите нации како универзална – светска организација и на Советот на Европа како една од најважните регионални организации.

Така, во член 19 од Универзалната декларација за правата на човекот на Обединетите нации (1948 година) на следниов начин се зборува за слободата на мислење и изразување: „Секој има право на слобода на мислење и изразување, што опфаќа и право да не биде вознемируван заради своето мислење, како и право да бара, прима и шири известувања и идеи со било кои средства и без оглед на границите“. Слична формулација содржи и членот

19 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права на Обединетите нации.

И членот 10 од Европската конвенција за човекови права (1950) ја гарантира слободата на изразување на следниот начин: „Секој има право на слобода на изразување. Ова право вклучува слобода на поседување на сопствено мислење, примање и соопштување на информации и идеи без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите да издаваат дозволи за работа на радио и телевизиските станици и кината“.

Во досегашната практика на Европскиот суд за човекови права во врска со слободата на изразување, се искристализираа, покрај другите, и следниве начела:

- „1. Расправата од прашањата од сериозен јавен интерес, посебно во контекст на политичката дебата, ужива највисок степен на заштита на Европскиот суд.
2. Посебна заштита на правото на слобода на изразување уживаат медиумите и новинарите заради својата особено важна општествена улога со снабдување на јавноста со сите информации од јавен интерес, односно улогата на медиумите како „кучиња чувари“ на демократското општество. Во таа смисла, секое казнување на медиумите и новинарите, заради објавување на информација или изнесување на мислење за лица и прашања од легитимен јавен интерес, мора да биде оправдано само со „особено важни причини“.
3. Границите на дозволената критика се значително пошироки кога се во прашање политичари, односно јавни личности, отколку кога се работи за обични, приватни лица, бидејќи првите „доброволно и свесно“ се изложуваат на надзор, како од страна на новинарите, така и од страна на севкупната јавност, па, сообразно на тоа, мораат да покажат и поголем степен на толеранција, особено тогаш кога и самите даваат провокативни изјави.
4. Владата (власта) мора да поднесе поголем степен на критичност бидејќи нејзината „доминантна положба“ наложува воздржаност при посегнувањето по казни мерки, посебно кога постојат други начини да се одговори на нападите и критиките на противниците или медиумите со помалку штетни последици по слободата на изразување.
5. Посебно внимание мора да му се посвети на разликувањето меѓу фактите и вредносните судови, за да се направи разлика меѓу клеветата и навреда. Додека вистинитоста на фактите може да се докажува, вистинитоста на вредносниот суд (мислењето) е невозможно да се докажува, па таквите барања сами по себе претставуваат ограничување на слободата на изразување. Тоа не значи дека изнесувањето на токму секој, пред сè, навредлив вредносен суд ужива апсолутна заштита, но во тој случај, мора да се води сметка за

сразмерот на мешање во слободата на изразување, како и за тоа дали до тоа дошло врз база на фактичка основа за спорното тврдење.¹

АКТУЕЛНИ АКТИВНОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД ИНТЕРЕС ЗА ТЕМАВА

Во Република Македонија полека, но сигурно, созреваа општествената и политичката свест и волја за декриминализација на клеветата и наредата, кога се работи за кривичната одговорност на медиумите и на медиумските работници за овој вид вербални деликти.²

Фокусирањето на јавноста врз проблемот на декриминализацијата на клеветата и наредата, природно ги исфрли на површина и прашањата за регулирањето и димензионирањето на граѓанската одговорност на медиумските работници и на медиумите, односно прашањата за надоместок на штета во случај на повреда на честа и угледот на некој субјект со нивни дејствија или пропуштања, при остварувањето на нивните информативни и други медиумски функции. Разбирливо е што и едната и другата проблематика се посматраат низ призмата на член 10 од Европската конвенција за човекови права, односно низ призмата на слободата на изразување, како неизоставна карактеристика на европските демократски општества. Податоците за тоа кои земји, во и надвор од Европа, извршија декриминализација на клеветата и наредата (Ирска, Обединетото Кралство, Босна и Херцеговина, Естонија, Грузија, Украина, Кипар и Молдавија, некои сојузни држави во составот на Соединетите Американски Држави, Гана, Шри Ланка, Малдиви, Нов Зеланд и Мексико), јасно сведочат дека прашањето за декриминализација не е само европско прашање. Романија ја декриминализира наредата, а мнозинството држави членки на Европската унија одамна престанаа со примена на казнените одредби за повреда и клевета.³

Уставната забрана за цензура на медиумите, не е доволна сама по себе за создавање демократски амбиент за слободно дејствување на медиумите и на медиумските работници, затоа што уставните норми, иако хиерархиски врвни, не се единствените што можат и треба да осигураат демократски правен поредок. Нема сомнение дека демократскиот правен поредок останува без темелна поткрепа, ако прописите за кривична и граѓанска одговорност на медиумите и на медиумските работници, особено со своите несразмерни и прекумерни санкционирачки последици, се такви што медиумите и медиумските

¹ M-r Dejan Milenković, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, *Uklopivost domačeg prava i prakse u oblasti slobode izražavanja u Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i sloboda*, str. 1–3, http://www.helsinki.org.rs/hrlawyers/archives/files/sem4_pre...

² Проф. д-р Никола Тупанчески, Драгана Кипријановска и Филип Медарски, *Клевета и повреда – од инкриминација до декриминализација*, Здружение на новинарите на Македонија, Скопје, 2009 година, и *Стратешкиот план на Здружението на новинари на Македонија за периодот 2012-2014 година*, декември 2011 година, на сајтот: <http://znm.org.mk>

³ Види го цитираното дело во фуснота 1.

работници ги доживуваат како средство за цензура или автоцензура во фактичка смисла.

Медиумскиот пејзаж во Република Македонија се одликува со бројни, посебно електронски медиуми (на 31.12.2011 година, со дозволи за вршење радиодифузна дејност располагаа 76 телевизиски и 81 радиостаница), од кои последниве доминираат на медиумскиот пазар и имаат значаен удел во формирањето на јавното мислење, вклучувајќи го и односот на граѓаните кон јавните работи (политиката и нејзините актери пред сè).⁴

СО КОЈ/И ПРОПИС/И СЕ РЕГУЛИРА/ДА СЕ РЕГУЛИРА ГРАЃАНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА МЕДИУМИТЕ И НА МЕДИУМСКИТЕ РАБОТНИЦИ

Граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници во моментот е подведена под општиот режим пропишан со Законот за облигациони односи, а таа се активира како последица на правосилна кривична осуда за навреда или клевета, во рамките на водената кривична постапка, или дополнително, преку покрената граѓанска парница за надоместок на штета. Законот за облигациони односи е еден навистина солиден и во основа стабилен дел од нашата граѓанска регулатива, а неговата примена ја следи како респектабилна судска практика, така и за почит достојна правна литература, комплементарна на практиката, со солидна стручно-научна аргументација. Од овие причини може да се заклучи дека нема дилеми во примената на граѓанската одговорност во случај на повреда на честа и угледот, тогаш кога се работело и се работи за надоместок на материјална штета поради клевета и навреда и други кривични деликти од вербална природа. Затоа и не се чувствува потреба од некакви законодавни интервенции во делот за надоместокот на материјална штета, така што тој може да се третира како апсолвистан, односно совладан проблем.⁵

Надоместокот на нематеријалната штета оставал и остава простор за дилеми, посебно по прашањето за горната граница, со други зборови нејзиното плафонирање. Во овој контекст во медиумите се споменуваат горни граници на надоместокот на нематеријалната штета, во случај на граѓанска одговорност за клевета и навреда, со диференцирање на позицијата на новинарот, одговорниот уредник и сопственикот на медиумот. Различни се плафоните за секоја од овие три категории тужени, со тоа што според едни информации, пласирани во медиумите, плафоните би гласеле во евра (10.000 за новинарот, 40.000 евра за одговорниот уредник и 80.000 евра за сопственикот на медиумот). Според други медиумски информации, плафоните би се определувале со помош на категоријата просечна нето плата во Република Македонија, без детали кој

⁴ Извештај за работа на Советот за радиодифузија за 2011 година, стр. 18, на сајтот: <http://www.srd.org.mk>

⁵ На вакво заклучок, покрај другото, упатува и содржината на *Учебникот по облигационо право* на авторите проф. д-р Гале Галев и проф. д-р Јадранка Дабовиќ-Атанасовска, Скопје, 2008 година, и *Законот за облигациони односи – Коментар, објаснувања, практика и предметен регистар* на авторите проф. д-р Кирил Чавдар и доцент д-р Кимо Чавдар, трето изменето и дополнето издание, Академик, Скопје, 2012 година.

период би бил земен за нивна основа и колкав би бил соодносот меѓу секоја од трите категории тужени (причинители на нематеријална штета). Кога станува збор за тоа во кој пропис би биле содржани овие недокрај детализирани законски решенија за плафонирање на износите на нематеријална штета, како еден вид заштита за медиумите и медиумските работници, од несразмерни и неумерени барања на оштетените, се споменува Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда.

Мислам дека нема правна логика за донесување посебен Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда, затоа што има две, од гледна точка на правната политика, палогични решенија: или дополнување на Законот за облигациони односи со посебни норми за граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници, или нормативно регулирање на оваа област во рамките на медиумското право, како нова правна дисциплина во нашиот правен систем, во склоп на Законот за медиуми. Неговото донесување е најавено до крајот на 2012 година, како исполнување на обврската на Република Македонија за хармонизација на нејзиното медиумско законодавство со правото на Европската унија, конкретно со Директивата за аудиовизуелни медиумски услуги, како и препораките и стандардите на Советот на Европа и препораките на Европската комисија, нотирани во Извештајот за напредокот на Република Македонија. Најавата за опфатот на Законот за медиуми, покажува дека се работи за сеопфатна регулатива, под чија нормативна капа ќе се најдат и печатените и електронските медиуми (како оние традиционалните, така и оние новите), како и издавањето на електронски интернет-публикации. Во прилог на оправданоста на второво решение, оди и ветувањето на законодавецот дека Законот за медиуми ќе оди во нормална процедура, и дека ќе биде проследен и со изјаснување на домашни и странски експерти и со јавна расправа, со учество на сите со него засегнати субјекти, што сè треба да биде гаранција како за легитимноста и демократичноста така и за применливоста и ефикасноста на законските решенија.⁶

Законот за радиодифузната дејност не ги покрива печатените медиуми, така што внесувањето на оваа регулатива во овој Закон не е во склад со опфатот на овој Закон.

Во случај на неистовремено (несинхронизирано) одвивање на промените на законската регулатива за кривичната и граѓанската одговорност, што значи декриминализација на клеветата и навредата, без истовремена промена на нормите за граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници (посебно делот за плафонирање на нематеријалната штета), нема да настане „правна празнина“, затоа што нашите судови во сите степени ги имаат на располагање постојните решенија на Законот за облигациони односи и, како корективен патоказ за постапување во духот на член 10 од Европската

⁶ Презентација на министерот за транспорт и врски Миле Јанакиески од декември 2011 година, под наслов *Потреба од усогласување на македонското законодавство со Европската директива за аудиовизуелни медиумски сервиси, со препораките и стандардите на Советот на Европа, како и со препораките на Европската комисија, нотирани во Извештајот за напредокот на Република Македонија*, на сајтот: <http://www.mtc.org.mk>

конвенција за човекови права, како дел од внатрешниот правен поредок, и пресудите на Европскиот суд за човекови права во Стразбур, како извор на правото (case law), на каков заклучок упатува и конкретна одредба од македонскиот Закон за судовите.⁷

ДИМЕНЗИОНИРАЊЕ НА ГРАЃАНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА МЕДИУМИТЕ И НА МЕДИУМСКИТЕ РАБОТНИЦИ

Димензионирањето на граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници е работа и на законодавецот, односно правните норми, и работа на судечките судови, кога постапуваат во конкретен предмет.

Законодавното нормирање на оваа одговорност се состои од определување на граѓански одговорните субјекти, во случајов медиуми и медиумски работници, со прецизирање на најголемите можни износи на надоместок на нематеријална штета и, по можност, со прецизирање и на најмалите можни износи на надоместок на штета. Прецизирањето на најголемите можни износи, за секој одговорен субјект посебно, ќе ја исклучи и сведе на минимум можноста да се комерцијализира обештетувањето по основ на надоместок на нематеријална штета, особено тогаш кога некој оштетен, оптоварен од таканаречената „рентна психологија“, се обидува, со барање неразумно високи износи на име надоместок на нематеријална штета, да „тргува“ со својата чест и угледот. Максимирањето на износите треба да оневозможи една граѓанска парница за надоместок на штета да ја доведе во прашање личната и семејната егзистенција на тужените медиумски работници или да го турне во стечај основачот, основачот/сопственикот на медиумот или медиумот, во зависност од тоа кој од нив ќе се најде во позиција на третотужен. Прецизирањето на минимумот што може да се бара на име надоместок на нематеријална штета, ќе ја елиминира можноста од багателни спорови, односно можноста некој оштетен, со барање на симболични, со други зборови смешно мали износи на име обештетување, да прави карикатура од својата чест и углед и да си дозволи, во една правно и етички некоректна игра, да ги малтретира тужените, ангажирајќи го притоа и инаку со бројни и сложени предмети оптовареното судство.

Во однос на плафонирањето на износите на име надоместок на нематеријална штета, треба, со должно внимание, да се проучат оние пресуди на Европскиот суд за човекови права што се изјаснуваат и за граѓанскоправниот аспект на слободата на изразување, од гледна точка на обемот на надоместокот на нематеријална штета при повреда на нечија чест и углед, со дејствија или пропуштања на медиумите и на медиумските работници.

Лично верувам во креативниот потенцијал на домашното судство во сите степени на пресудување, во она што значи негова надлежност во секој конкретен случај да ја димензионира граѓанската одговорност на медиумите

⁷ Академик Владо Камбовски, Коментар на Кривичниот законик на РМ, прво издание, Матица, Скопје, 2011 година, стр. 763-764.

и на медиумските работници. Обемот на граѓанската одговорност на еден електронски медиум и на неговите одговорни работници треба да зависи од нивото на емитување и времето на емитување на клеветничката или навредливата информација. Таквата информација стасува до поширок круг слушатели и гледачи кога се работи за електронски медиум на државно ниво, кога е емитувана во prime time (во времето на најголемата слушаност или гледаност на тој медиум) и кога е повеќе пати повторена во текот на едно деноноќие или неколку дена последователно. Освен тоа, податоците од анализата на пазарот сведочат за значително поголема економска моќ на електронските медиуми на државно ниво во однос на електронските медиуми на регионално и локално ниво. И видот на програмата во која е застапена една информација, со која се повредува нечија чест и углед, треба да има свое влијание на димензионирањето на граѓанската одговорност. Дневните радио и телевизиски вести, кои многу бргу „стареат“, не му даваат секогаш можност на новинарот да ја провери внимателно точноста и комплетноста на сите факти од прилогот застапен во тој програмски сегмент, за разлика од една истражувачка сторија, каде новинарот и одговорниот уредник, постапувајќи со должно професионално внимание, имаат многу повеќе време да обезбедат точни и потполни факти за објективен и критички приказ на една појава или настан. При подготовката на еден дневен весник, новинарите и уредникот, живеат во страв од недостиг од време (страв од „цајтнот“), заради крајниот рок за заклучување на весникот, а нивните колеги од еден неделник или месечник имаат шанса за аналитичка обработка на одделни теми и проверка на фактите сврзани со тие теми. И образовното ниво на медиумскиот работник, неговата работна позиција и работните услови во кои тој работи, како и условите во кои работи тужениот медиум, можат и треба да имаат влијание врз обемот на нивната граѓанска одговорност. Отсуството на сензационализам во работата на медиумите и на медиумските работници, во дотогашната нивна професионална и деловна практика, треба овие последниве да ги стави во поповолна положба како тужени, при судското димензионирање на нивната обврска за надоместок на нематеријална штета. Ако сензационализмот се појавува како практика и стил во работата на еден медиум и неговите медиумски работници, со очигледен профитерски мотив, при судското димензионирање на нивната одговорност за надоместок на нематеријална штета треба да се има во вид овој факт и тој да се рефлектира во досудување на повисоки износи на име надоместок на штета.

Практиката на Европскиот суд за човекови права упатува на недвосмислен заклучок дека и функцијата на тужителот – оштетениот има свое влијание врз судското димензионирање на кривичната, а сообразно на тоа и на граѓанската одговорност на обвинетите, односно тужените. Ширината на слободата на информирање и степенот на ограничување варира во зависност од тоа кој е субјект на информацијата, што значи, од тоа на кого се однесува информацијата. Најслаба заштита од информации (читај од критика) ужива

државната власт, послаба отколку политичарот, политичарот послаба отколку државниот службеник, овој последниов послаба отколку едно приватно лице (обичен граѓанин). Поедноставно речено, државната власт е должна да биде најтолерантна, политичарот да биде потолерантен од државниот службеник, а државниот службеник повеќе отколку приватното лице. Пренесено на теренот на граѓанското право, ова би значело дека тој субјект што мора да има повисок праг на толеранција, има право на помал по обем надоместок на штета.⁸

Од одделни странски правни теоретичари и практичари се сугерира донесување на регулатива, со која на државните органи ќе им се забрани поднесување тужби заради повреда на угледот. При тоа се укажува на една одредба од регулативата на Босна и Херцеговина, во која се вели дека на „јавен орган не му е дозволено да поднесе барање за надоместок на штета заради клеветата“, со напомена дека овој став е содржан во бројни пресуди на Европскиот суд за човекови права. Така, во пресудата Кастелс против Шпанија (*Castells v. Spain*), од 1992 година, овој суд утврдил дека „доминантната положба на владата бара таа да се воздржи од кривично гонење, посебно кога има на располагање други средства да одговори на неоправданите напади и критики на своите противници во медиумите“. Изречна препорака против покренување кривични постапки заради клеветата и навреда од страна на државните органи содржи Декларацијата на Комитетот на министри на Советот на Европа за слободата на политичката расправа во медиумите од 2004 година. Исто така, еден од заклучоците на конференцијата на претставниците на Организацијата за безбедност и соработка во Европа за слободата на медиумите и организацијата Репортери без граници од 2003 година е „на јавните и државните органи да им се оневозможува правото да покренуваат граѓански парници заради заштита на угледот“.

ДЕФИНИРАЊЕ НА СТАНДАРДОТ „ДОЛЖНО ПРОФЕСИОНАЛНО ВНИМАНИЕ“ И ПРЕЦИЗИРАЊЕ НА УСЛОВИТЕ ЗА ИСКЛУЧУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКАТА ОДГОВОРНОСТ НА МЕДИУМИТЕ И НА МЕДИУМСКИТЕ РАБОТНИЦИ

Група правни теоретичари и практичари од Црна Гора, Србија и Англија, ангажирана во невладиниот проект под наслов Предлог за реформа на одговорноста за повреда на честа и угледот во Црна Гора, го има предложено следново законско решение за дефинирање на стандардот „должно професионално внимание“:

„Новинарот и одговорниот уредник се должни, пред објавувањето, во разумна мерка да ја проверат вистинитоста и потполноста на секоја информација.

⁸ Ana Vuković, Dušan Stojković, Tamara Durutović, Veselin Radulović, Peter Noorlander i mr Tea Gorjanc-Prelević, *Predlog reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda u Crnoj Gori (Reforma zakona o kleveti i uvredi)*, izdavač Akcija za ljudska prava, Podgorica, str. 88–90, http://www.hraction.org/wp-content/uploads/predlog_reforme-zakon_o_kleveti_i_uvredi.pdf

Пред објавувањето на информацијата новинарот и одговорниот уредник мораат разумно да настојуваат да му дадат прилика да се изјасни на оној на кој се однесува информацијата, ако тоа не го спречува навременото објавување на информацијата.

Новинарот и одговорниот уредник се должни туѓите информации да ги пренесат и објават веродостојно и потполно, а доколку информацијата е пренесена од друг медиум, да го наведат медиумот од кој информацијата е пренесена.

Степенот на должно професионално внимание е сразмерен на тежината на можната последица од објавената информација.⁹

Треба да се потенцира дека кога се во прашање професионалните журналистички и медиумски стандарди, од голема помош можат да бидат, покрај регулаторните, и саморегулаторните и корегулаторните акти.¹⁰

Истата група теоретичари и практичари го предлага следново прецизирање на условите за исклучување на граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници:

„Основачот на медиумот, одговорниот уредник и авторот на програмската содржина не одговараат за штетата ако постапувале со должно професионално внимание, а посебно ако програмската содржина со која штетата е направена:

1. во суштина е вистинита, а неточна само во небитните елементи;
2. се заснова на информации за кои авторот и уредникот имале основана причина да веруваат дека се потполни и вистинити, а постоела оправдана причина јавноста да биде запозната со нив;
3. претставува верно пренесување на расправа од седница на тело на законодавна, извршна или судска власт, тело на единица на локалната самоуправа или јавен собир или е пренесено од актите на државните органи, јавните установи и други правни лица на кои им се доверени јавни овластувања, а нивната смисла не е променета преку новинарска обработка;
4. е од јавен интерес и е пренесена како цитат од друг медиум или е објавена во рамките на авторизирано интервју;
5. потекнува од приватниот живот, е вистинита или потполна, а од околностите на случајот произлегува дека авторот, постапувајќи во добра верба, заклучил оти оштетениот се согласува со објавувањето;
6. потекнува од приватниот живот или претставува личен запис, кој можел да се објави без согласност на лицето на кое се однесува;
7. мислење на авторот за чие објавување постоел оправдан интерес на јавноста да биде запозната со него и ако е дадено во добра верба.

При утврдувањето на одговорноста на основачот на медиумот, одговорниот уредник и авторот на програмската содржина, судот ќе ги земе предвид сите

⁹ Види го цитираното дело во фуснота 8, стр. 72-75.

¹⁰ Кодексот на новинарите на Македонија, на сајтот: <http://znm.org.mk>

околности на случајот, а посебно начинот, формата и времето на изнесување, односно емитување на програмската содржина, веројатноста од настанување на штета и во случај програмската содржина да не е објавена, причините за итно објавување.“¹¹

Во главата XII од Законот за радиодифузната дејност е нормирано правото на одговор и исправка, без изречно изјаснување на законодавецот дали остварувањето на ова право од страна на лицето што е погодено со објавувањето на една неточна или непотполна информација и коректниот однос на медиумот кон реализацијата на ова право, значат екскулпирање, односно ублажување на кривичната и намалување на граѓанската одговорност на медиумот и на медиумските работници.¹² Различни се уставните и законските решенија во одделни земји во поглед на ова право.¹³

Ова прашање, како и останатите прашања од доменот на регулирањето и димензионирањето на граѓанската одговорност на медиумите и на медиумските работници, стојат како законодавен (регулаторен) и практичарски предизвик во периодот што следува, со, во склад со европските трендови на тој план, разбирливо и сè поголемо учество на саморегулацијата и корегулацијата.

Останата библиографија:

Freedom of expression in Europe – Case law concerning Article 10 of the European Convention on Human Rights – Human rights files No. 18 (revised), Council of Europe publishing, Strasbourg, 2002

¹¹Види го цитираното дело во фуснота 8 и 9, стр. 79-82.

¹²Закон за радиодифузна дејност (Службен весник на Република Македонија бр. 100/2005, 19/2007, 103/2008, 152/2008, 6/2010, 145/2010, 97/2011 и 13/2012).

¹³Види го цитираното дело во фуснота 8, 9 и 10, стр. 19-20.

ABSTRACT

The paper focuses on the regulation and framing of civic responsibility of the media and media workers in compliance with Article 10 of the European Convention on Human Rights and the practice of the European Court of Human Rights in Strasbourg. In addition to decisions made by this Court which are of interest for the given subject matter, the paper also quotes cases from the domain of legislation from a number of European countries, including the Republic of Macedonia and other countries from the region of South East Europe, as well as expert opinions and suggestions concerning future legislation in this domain. The author also puts forward his personal views on certain relevant issues.

Етем Азири е редовен професор по група предмети од областа на социо-политичките науки на Факултетот за јавна администрација и политички науки при Универзитетот на Југоисточна Европа во Тетово. Тој е автор на седум книги од областа, како и коавтор на неколку книги објавени како во Македонија така и надвор. Тој има земено учество на неколку светски конгреси како и на десетина меѓународни научни конференции. Тој има објавено десетина труда како во Македонија така и надвор од неа.

Елона Бано предава на Катедрата за јавно право и е студентски декан на Универзитетот Марин Барлети во Тирана. Магистрирала од областа на меѓународно јавно право на Рускиот државен универзитет во Москва, а дипломирала право на државниот Правен факултет „Овидиус“ во Константа. Со работно искуство се стекнала во различни државни установи во Албанија, а има и меѓународно работно искуство со кое се здобила во Москва. Објавила неколку стручни написи поврзани со темата на човековите права и меѓународни односи на Балканот и Источна Европа.

Слободан Беличански, роден во 1950 година, е дипломиран правник со положен правосуден испит. Правните студии ги завршил на Правниот факултет во Скопје. Работел како приправник, стручен соработник и судија во Општинскиот и Основниот суд во Прилеп. Сега е раководител на Секторот за спречување на пиратерија и заштита на авторските и сродните права при Советот за радиодифузија на Република Македонија.

Виктор Доневски е дипломиран правник на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, Скопје. Специјализирал ПР и масовни комуникации на Државниот универзитет во Аризона. Својата кариера ја започнал во електронските медиуми. Во периодот од 2001 до 2009 година работел како водител и уредник во телевизиските канали Канал 5 и Сител. Од 2010 до 2012 година е Директор за корпоративни и внатрешни комуникации и член на Бордот на директори на телекомуникациската компанија ОНЕ. Во моментот ја извршува функцијата извршен директор на медиумската групација „Медиа Принт Македонија“. Во текот на својата кариера е активен на полето на општествената одговорност за што во 2010 и 2011 како директор на одделот за односи со јавност ја добил наградата за раководно лице, кое дава стратешки поттик во развојот на општествената одговорност во Македонија на изборот организиран од Центарот за институционален развој (ЦИРА).

Гоце Дртковски, издавач, публицист, колумнист. Работел како дописник за некогаш најголемите југословенски медиуми. За време на осамостојувањето на Македонија бил дописник од Њујорк за МРТВ и други македонски медиуми. Во 1994 година во Скопје, како активен на полето на слободата на печатот, заедно со група слободоумни интелектуалци ја етаблирал книгата „Затворено

општество” (информирањето во посткомунизмот). Четири години подоцна ја објавил автобиографската книга „Слободен новинар“. Член е на уредништвото на „Политичка мисла“ од 2003 година.

Миле Јанакиески, Министер за транспорт и врски од август 2006. Во периодот од август 2005 година до август 2006 година работел како Генерален директор на ЈП „Водовод и канализација“ - Скопје. Пред да стане директор, извесен период работел во Министерството за финансии. Дипломирал менаџмент во 2001 на Американски колеџ во Солун.

Д-р Дориан Јано предава Европски студии на Катедрата за управа предава Европски студии на Катедрата за управа, политика и комуникации на Универзитетот Марин Барлети во Тирана. Гостувал како соработник на Институтот за европски интеграции Europa-Kolleg Hamburg и на Институтот за високи студии на Collegium Budapest. Со звање доктор на науки од областа на политички науки се здобил на Универзитетот во Милано. Д-р Јано објавил неколку научни рецензирани написи поврзани со темите од областа на демократизацијата на Западен Балкан и интеграциите во Европската Унија.

Беќим Кадриу е доцент на Правниот факултет на Државниот универзитет во Тетово. Има две магистратури и докторат од областа на меѓународното право и човековите права. Тој предава предмети од овие области на Правниот факултет и учествува во истражувачки проекти, семинари, конференции за теми кои се актуелни и кои заслужуваат посебен осврт.

Максимилиан Кал, живее во Берлин и од 2008 година студира правни науки со акцент на правото на медиумите на Европа-Универзитетот Виадрина во Франкфурт на Одра. Соработник е на тамошниот студиски и истражувачки оддел за правото на медиумите и е член на работната група за член 10 од ЕКЧП, иницирана од Универзитетот Виадрина во соработка со универзитетите во Печ, Белград и Софија. Од 2003 до 2007 бил член на Претседателството на младинскиот печат (Jugendpresse) на Германија. Во 2007 и 2008 раководел со проектот European Youth Media Days во Европскиот парламент во Брисел. Во текот на 2010 бил практикант во Канцеларијата на австрискиот премиер во Виена и во ЦДФ, германска телевизија во Мајнц.

Срѓан Керим (1948) е доктор по меѓународни економски односи, долгогодишен професор на Катедрата за меѓународна економија на Факултетот за економски науки во Белград и визитинг професор на Универзитетите во Хамбург, СР Германија и во Њујорк, САД. Автор е на 11 книги и на повеќе од сто трудови од областа на економијата, меѓународните односи, политиката и младинските прашања. Бил министер за економски односи со странство во Владата на СР Македонија и помошник министер и портпарол во Сојузното министерство за надворешни работи на СФР Југославија. По осамостојувањето

на Република Македонија, во Владата на Република Македонија ја извршувал функцијата Министер за надворешни работи. Во исклучително богатата дипломатска кариера тој бил амбасадор на Република Македонија во СР Германија, Лихтенштајн, Швајцарија и во ООН во Њујорк. Во Пактот за стабилност на Југоисточна Европа ја вршел функцијата Специјален пратеник на Координаторот на Пактот, Бодо Хомбах. Врвот на својата меѓународна кариера д-р Керим го постигнал со функцијата Претседател на 62-то Заседание на Генералното собрание на Обединетите нации во Њујорк во периодот од 18.09.2007 до 16.09.2008. Во периодот од 2003 до 2012 година ја вршел функцијата управител на Медиа Принт Македонија, членка на WAZ – медиумската групација и бил член на Бордот на WAZ – Ost Holding. По преземањето на Медиа Принт Македонија од страна на Орка Холдинг ја врши функцијата Претседател на Управниот одбор.

Христина Рунчева (1984) е асистент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје и докторанд на уставно право – Европска унија. Завршува додипломски студии на правни науки. Магистрира на областа Европски институции и политики на тема „Заштита на фундаменталните права пред и по Лисабонскиот договор – Концептуални разлики“ на Правниот факултет во Скопје, Универзитетот Карл Франценс, Австрија и Универзитетот на Западна Бохемија, Чешка. Има работено во Кабинетот на Претседателот на Собранието на РМ како соработник за надворешна политика, а во периодот од 2008 до 2011 ја врши функцијата пратеник во Собранието на РМ.

Кристина Стануш дипломирала политички науки и работи како истражувач при Катедрата за социологија на Универзитетот Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca во Романија. Исто така, повремено предава и на Универзитетот Lucian Blaga во Сибиу, Романија. Докторирала од областа на политичка филозофија (2011, Универзитет Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca). Нејзиното поле на интерес вклучува споредбено проучување на локалните власти и политиката, активностите на политиката и граѓанскиот сектор и политичкото влијание на медиумите. Нејзин најнов труд е насловен *Libertatea de expresie, mass media și politica în România postcomunistă [Слободата на говорот, медиумите и политиката во пост-комунистичката Романија]*, што треба да излезе од печат во 2012 г. во издание на Cluj University Press. (cstanus[at]gmail.com) (cristinastanus.wordpress.com)

Зоран Трајчевски е Претседател на Советот за радиодифузија. Тој е член на СРД од август 2011 година со мандат од шест години. Господин Трајчевски е магистер на машински науки и енергетска ефикасност и магистер по економски науки. Во моментот е докторанд на Привредна академија, Нови Сад, Србија, со тематски фокус: Либерализација на пазарот на електронските комуникации и менаџментот на компаниите. Тој е поранешен директор на Агенцијата за електронски комуникации и одличен познавач на легислативата за медиуми и електронски комуникации.

Etem Aziri (PhD) is Full Professor of Socio-Politics of the Faculty of Public Administration and Political Science at the South East European University. He has published seven books in this field and co-authored several others, both in Macedonia and abroad. He has taken part in several world congresses and dozens of international scholarly conferences. His numerous academic papers have been published both in Macedonia and abroad.

Elona Bano is currently lecturer at the Department of Public Law and students' Dean at Marin Barleti University, Tirana. She received her MA degree in International Public Law from the People's Friendship Russian State University, Moscow and her MA degree in law from the Faculty of Law, Ovidius State University, Constanta. She has professional work experience in different Albanian state departments as well as international work experience from Moscow. She has published several scholarly articles related to issues of human rights and international relations regarding the Balkans and Eastern Europe.

Slobodan Belicanski (1950) holds a BA degree in law from the Faculty of Law in Skopje and has been admitted to the bar. He has worked as a trainee, assistant division officer and judge in the Municipal and Lower Courts in Prilep. He is currently head of the Sector for the Prevention of Piracy and Protection of Copyright and Related Rights of the Broadcasting Council of the Republic of Macedonia.

Viktor Donevski holds a BA degree in Law from the Ss. Cyril and Methodius University in Skopje. He has specialized in PR and Mass Communications at the State University of Arizona. His career began in the electronic media. Between 2001 and 2009 he worked as anchor and editor at Channel 5 TV and Sitel TV, and between 2010 and 2012 was Director of Corporate and Internal Communications and member of the Board of Directors of ONE Telecommunications Company. At present, he is Executive Director of Media Print Macedonia Media Group. In the course of his career he has been active in the field of social responsibility, an activity for which he received recognition in 2010 and 2011 as Director of the Public Relations Department, a certificate of recognition awarded to head personnel; he received this certificate of recognition which inspires a strategic impetus for the development of social responsibility in Macedonia at the competition organized by CIRa (Centre for Institutional Development).

Goce Drtkovski, publisher, publicist and columnist. He has worked for some of the largest Yugoslav media companies. During the period in which the Republic of Macedonia was in the process of gaining its independence he was the New York correspondent for the Macedonian Broadcasting Company and other media in Macedonia. In 1994, together with a group of free-thinking intellectuals, with his activity in the domain of the freedom of the press, he participated in the publication of the book *Closed Society: Informing in the Post-Communist Era*. Four years later

he published his professional autobiography entitled *Freelance Journalist*. He has been member of the Editorial Board of *Political Thought* since 2003.

Mile Janakieski, Minister of Transport and Communications since August 2006. Mile Janakieski worked between August 2005 and August 2006 as General Manager of Water Supply and Sewage Company Skopje. Prior to that, he was employed for a period of time at the Ministry of Finances. He holds a BS degree in Management from the American College in Thessaloniki.

Dorian Jano (PhD) is currently lecturer of European Studies at the Department of Governance, Politics and Communication, Marin Barleti University, Tirana. He has been visiting fellow at the Institute for European Integration Europa-Kolleg Hamburg and at the Institute for Advanced Studies, Collegium Budapest. He received his PhD degree in Political Studies from the University of Milan. Dr. Jano has published several scholarly peer reviewed articles related to the issues of Western Balkans' democratization and integration into EU.

Bekim Kadriu is Assistant Professor at the Faculty of Law at State University of Tetovo. He has two MA degrees and a PhD in International Human Rights Law. He teaches courses related to the field and takes part in research projects, seminars, conferences on issues that are current and deserve special attention.

Maximilian Kall, lives in Berlin and studies law with emphasis on the right of the media at the European University Viadrina in Frankfurt, Germany. He is a collaborator of the university's research center on media law and of the working group on Art. 10 ECHR, initiated together with the universities of Pecs, Belgrade and Sofia. From 2003 to 2007, he was a board member of the Youth Press of Germany. In 2007 and 2008, he was head of the coordination team of the European Youth Media Days in the European Parliament in Brussels. In 2010, he interned in the legal departments of ZDF, public German TV, and the Austrian Federal Chancellery.

Dr. Srgjan Kerim (1948) holds a PhD degree in International Economic Relations. He has taught for a number of years at the Department of International Economy at the Faculty of Economy in Belgrade and has been Visiting Professor at the University of Hamburg in Germany and in New York, USA. He is the author of 11 books and more than 100 articles from the domains of economy, international relations, politics and youth issues. Dr. Kerim has served as Minister of Foreign Economic Relations in the Government of the Socialist Republic of Macedonia and has been Assistant Minister and spokesperson at the Federal Ministry of Foreign Affairs of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. After the Republic of Macedonia gained its independence, Dr. Kerim served as Minister of Foreign Affairs of the Government of the Republic of Macedonia. His exceptional diplomatic career includes posts as Ambassador of the Republic of Macedonia to Germany,

Lichtenstein, Switzerland and the UN in New York. He was also Special Envoy for Regional Affairs of the Stability Pact Coordinator for South-Eastern Europe, Bodo Hombach. He reached the peak of his international career as President of the 62nd Session of the United Nations General Assembly in New York between 18 September 2007 and 16 September 2008. Between 2003 and 2012 Dr. Kerim was General Manager of Media Print Macedonia, member of the WAZ Media Group and was also member of WAZ Board – Ost Holding. Since Media Print Macedonia sold its shares to Orka Holding, Dr. Kerim has been President of the Board of Directors.

Hristina Runčeva (1984) is currently Assistant Lecturer at the Iustinianus Primus Faculty of Law in Skopje, where she also obtained her BA degree in Law and her MA degree in EU Institutions and Policies with her thesis “Pre and post-Lisbon Treaty fundamental rights protection: Conceptual differences” in partnership with the Karl-Franzens University of Graz and the University of West Bohemia in Pilsen. She is a PhD candidate in Constitutional Law and the European Union. She has also worked as an associate for foreign policy in the Cabinet of the Speaker of the Parliament of the Republic of Macedonia. Between 2008 and 2011 she was MP in the Parliament of the Republic of Macedonia.

Cristina Stănuș is a political scientist and works as researcher at the Department of Sociology of the Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca, Romania. She is also Associate Lecturer at the Lucian Blaga University of Sibiu, Romania. She holds a PhD in political philosophy (2011, Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca). Her research interests include the comparative study of local government and politics, political and civic participation and the political impact of media. Her recent work includes *Libertatea de expresie, mass media și politica în România postcomunistă* [Free speech, media and politics in post-*communist* Romania], forthcoming in 2012 at the Cluj University Press. (cstanus[at]gmail.com) (cristinastanus.wordpress.com)

Zoran Trajchevski is President of the Broadcasting Council. He has been BC member since August 2011, serving a six-year term. Mr. Trajchevski holds an MS degree in Mechanical Sciences and Energy Efficiency and a second MS degree in Economy. At the moment, he is a PhD candidate at Privredna Akademija in Novi Sad (Serbia); his doctoral thesis focuses on the liberalization of electronic communications market and company management. He has also served as Director of the Agency for Electronic Communications and is an expert in the field of media and electronic communications legislation.

ПОЛИТИЧКА МИСЛА

Списание за политичко-општествени теми

2003

бр. 1, март
Големиот предизвик
ЕВРОПА

бр. 2, јуни
Новата (не) безбедност

бр. 3, септември
Образование

бр. 4, декември
Глобализација

2004

бр. 5, март
Сиромаштија

бр. 6, јуни
Избори, кампања,
лидерство

бр. 7, септември
Европа 2004

бр. 8, декември
Религија, етика,
толеранција

2005

бр. 9, март
Локална самоуправа

бр. 10, јуни
Предизвици на новата
меѓународна политика

бр. 11, септември
Европски профил на
политичар

бр. 12, декември
Регионална безбедност

2006

бр. 13, март
Владеене на правото

бр. 14, јуни
Избори 2006

бр. 15, септември
Политички вредности
и процеси

бр. 16, декември
Идентитети и интеграции

2007

бр. 17, март
Европска заедница и
50 години од Римскиот
договор

бр. 18, јуни
НАТО

бр. 19, септември
Новиот изглед на
Балканот

бр. 20, декември
Економија и
слободна трговија

2008

бр. 21, март
Религиозни слободи и
дијалог

бр. 22, јуни
НАТО по самитот во
Букурешт

бр. 23, септември
Човекови права и
малцинства

бр. 24, декември
Вредности на политичкиот
плурализам

2009

бр. 25, март
Избори и владеене:
демократски институции
и имплементација

бр. 26, јуни
Медиуми и политика

бр. 27, септември
20 Години по падот на
Берлинскиот ѕид
соочување со минатото

бр. 28, декември
Пазарни економии во
криза кон закрепнување?

2010

бр. 29, март
Енергетска политика
во време на климатски
промени

бр. 30, јуни
Политичката мисла во
цивилното општество

бр. 31, септември
Регионална соработка
на Западен Балкан на
пат кон ЕУ и НАТО

бр. 32, декември
Предизвици при
имплементирањето на
владеенето на правото
во Македонија и регионот

2011

бр. 33, март
Предизвици на
образовната политика

бр. 34, јуни
Етничка, полова и
социјална еднаквост

бр. 35, септември
20 Години од
Уставот на РМ

бр. 36, декември
Стратеги за регионална
енергетска безбедност

2012

бр. 37, март
Идината на еврото –
Предизвиците на
монетарната стабилност

бр. 38, јуни
Медиуми и
слобода на
изразувањето

бр. 39, септември
Енергетска и климатска
политика

бр. 40, декември
Локална самоуправа и
граѓанско учество

Konrad
Adenauer
Stiftung

Списанието можете да го добиете
директно во просториите на
издавачите:

Фондација „Конрад Аденауер“
„Максим Горки“ 16, кат 3
МК-1000 Скопје
Тел.: 02 3231 122; Факс: 02 3135 290
E-mail: Skopje@kas.de
Internet: www.kas.de

Институт за демократија
„Societas Civilis“ Скопје
„Крагуевачка“ 2, МК-1000 Скопје
Тел./факс: 02 30 94 760
E-mail: contact@idscs.org.mk
Internet: www.idscs.org.mk

Старите изданија можете да ги најдете на нашата веб страна: <http://www.kas.de/macedonia>

Издавач: м-р Ања Чимек **Основачи:** д-р Ѓорге Иванов, м-р Андреас Клајн **Уредници:** м-р Владимир Мисев, м-р Сандра Кољачкова, д-р Ненад Марковиќ, м-р Иван Дамјановски, Гоце Дртковски **Адреса:** ФОНДАЦИЈА „КОНРАД АДЕНАУЕР“, „Максим Горки“ 16, кат 3, МК-1000 Скопје, Тел.: 02 3231 122; Факс: 02 3135 290
E-mail: Skopje@kas.de, Интернет: www.kas.de **ИНСТИТУТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА “SOCIETAS CIVILIS” СКОПЈЕ,**
„Крагуевачка“ 2, МК-1000 Скопје Тел./факс: 02 30 94 760, **E-mail:** contact@idscs.org.mk, Интернет:
www.idscs.org.mk **МАКЕДОНСКА АСОЦИЈАЦИЈА НА ПОЛИТИКОЛОЗИ,** **E-mail:** map@yahoogroups.com
Печат: Винсент графика **Дизајн:** Дејан Кузмановски **Организација:** Даниела Трајковиќ **Техничка подготовка:** Пепа Дамјановски **Превод:** Рајна Кошка, Огнена Никуљска, Марија Мицевска - Кокаланова
Јазична редакција на англиски: Рајна Кошка

Ставовите изнесени во списанието не се ставови на Фондацијата „Конрад Аденауер“ и Институтот за демократија „Societas Civilis“, туку се лични гледања на авторите. Издавачите не одговараат за грешки направени при преводот. Списанието се издава 4 пати годишно и им се доставува на политичките субјекти, државните институции, универзитетите, странските претставништва во Република Македонија.

Година 10, бр. 38, јуни
Скопје 2012
ISSN 1409-9853

Publisher: Anja Czymmeck, M.A. **Founders:** Dr. Gjorge Ivanov, Andreas Klein M.A. **Editors:** Vladimir Misev M.A., Sandra Koljачkova M.A., Dr. Nenad Marković, Ivan Damjanovski M.A., Goce Drtkovski B.A. **Address:** KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG ul. Maksim Gorki 16/3, MK - 1000 Skopje Phone: 02 3231 122; Fax: 02 3135 290; E-mail: Skopje@kas.de; Internet: www.kas.de **INSTITUTE FOR DEMOCRACY “SOCIETAS CIVILIS” SKOPJE,** ul. Kraguevačka 2, MK - 1000 Skopje; Phone/ Fax: 02 30 94 760; E-mail: contact@idscs.org.mk; Internet: www.idscs.org.mk **MACEDONIAN POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION;** E-mail: map@yahoogroups.com **Printing:** Vinsent Grafika **Design:** Dejan Kuzmanovski **Organization:** Daniela Trajković **Technical preparation:** Pepi Damjanovski **Translation:** Rajna Koška, Ognena Nikuljska, Marija Micevska - Kokalanova **English Language Editor:** Rajna Koška

The views expressed in the magazine are not the views of Konrad-Adenauer-Stiftung and the Institute for Democracy “Societas Civilis” Skopje. They are personal views of the authors. The publisher is not liable for any translation errors. The magazine is published 4 times a year and it is distributed to political subjects, state institutions, universities and foreign representatives in the Republic of Macedonia.

Year 10, No 38, June
Skopje 2012
ISSN 1409-9853